

**FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

KATEDRA SLAVISTIKY

**Příprava dialogové listiny k ruské pohádce *Ruslan a
Ludmila, více než pohádka***

**The Preparation of Dubbing Sheets of the *Russian cartoon
Ruslan and Lyudmila. More Than a Fairy Tale***

VYPRACOVALA: Bc. Klára Machková

VEDOUCÍ PRÁCE: Mgr. Martina Pálušová, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité prameny, literaturu i internetové zdroje.

V Olomouci, 1. 5. 2024

podpis

Děkuji Mgr. Martině Pálušové, Ph.D., za cenné rady a připomínky, které mi během psaní diplomové práce poskytla.

OBSAH

1. ÚVOD.....	3
2. TEORETICKÁ ČÁST.....	4
2.1 Audiovizuální překlad.....	4
2.2 Druhy audiovizuálního překladu.....	5
2.2.1 Dabing.....	6
2.2.2 Voiceover.....	6
2.2.3 Titulky.....	7
2.2.4 Dabing vs. titulky.....	9
2.3 Dabing.....	12
2.3.1 Historie dabingu.....	13
2.3.2 Vývoj a stav dabingu u nás.....	14
2.3.3 Vývoj a stav dabingu v Rusku.....	15
2.3.4 Proces vytváření dabingu.....	17
2.3.5 Dabingové symboly.....	20
2.4 Fenomén animovaných filmů v SSSR a Rusku.....	20
2.4.1 Začátky animovaných filmů.....	20
2.4.2 Soukromá studia.....	24
2.4.3 Vývoj po rozpadu SSSR.....	24
2.4.4 Studio Mělnica.....	25
2.4.5 Současnost.....	26
2.5 Specifika pohádek.....	27
2.5.1 Překlad pohádek pro dabing.....	28
2.5.2 Dabing pohádek.....	31
2.6 Ruslan a Ludmila, více než pohádka.....	32
3. PŘEKLAD.....	34
3.1 Komentář k překladu.....	59
3.1.1 Lexikální transformace.....	60
3.1.2 Transkripce a transliterace.....	60
3.1.3 Termíny.....	61
3.2 Lexikálně-sémantické transformace.....	62
3.2.1 Konkretizace.....	62
3.2.2 Generalizace.....	62
3.2.3 Modulace.....	63
3.3 Gramatické transformace.....	66
3.3.1 Slovesná adjektiva.....	66

3.3.2	Záměny gramatických kategorií	67
3.3.3	Slovnědruhové záměny	68
3.3.4	Větněčlenské záměny.....	69
3.3.5	Multiverbizační a univerbizační záměny.....	70
3.3.6	Změna slovosledu	71
4.	ZÁVĚR.....	72
5.	PE3IOME	75
6.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	82
7.	SEZNAM PŘÍLOH.....	87

Příloha č. 1: Originál dialogové listiny pohádky Ruslan a Ludmila, více než pohádka

1. ÚVOD

Hlavním cílem této diplomové práce je vytvoření dialogové listiny k ruské animované pohádce s názvem Ruslan a Ludmila, více než pohádka. Danou pohádku jsem si vybrala z toho důvodu, že je mi blízký překlad pro dětského příjemce a také pro to, že se jedná o pohádku novou a mohla by být zajímavá i pro českého diváka.

V teoretické části práce se budu věnovat pojmu audiovizuální překlad a uvedu druhy, z nichž každému věnuji jednu podkapitolu. Zamyslím se také nad tím, zdali jsou pro diváka audiovizuálních děl přijatelnější titulky, nebo spíše dabing. Dabingu se budu věnovat podrobněji, jelikož je pro dané téma stěžejní. Na dabing budu nahlížet z hlediska historie a také z technické stránky. Na historii dabingu se zaměřím nejprve obecně, poté konkrétněji popíši vývoj a historii u nás i v Rusku. Podkapitolu věnuji také samotnému procesu vytváření dabingu a dabingovým symbolům, které budu používat v praktické části.

Teoretická část se bude dále zabývat fenoménem animovaných filmů v Rusku a bývalém Sovětském svazu, a to od jeho začátků až po současnost. Konec teoretické části věnuji specifikům překladu pohádek pro děti a jejich dabingu. Blíže představím také pohádku Ruslan a Ludmila, více než pohádka, kterou jsem si pro překlad vybrala.

Předmětem praktické části bude samotný překlad ruské animované pohádky, který následně rozeberu v rámci komentáře k překladu. Zaměřím se na lexikální, lexikálně-sémantické a gramatické transformace.

Na konec práce bude poté vložena příloha originálního znění pohádky, jehož vytvoření bylo také součástí mé práce.

2. TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Audiovizuální překlad

Audiovizuální překlad (AVP, nebo také mediální, multimediální a obrazový překlad) označuje mezijazykový přenos verbálního projevu, který je přenášen a zpřístupňován jak vizuálně, tak akusticky.¹ Adresát tedy obsah přijímá dvěma kanály (na rozdíl od literárního překladu, kde se jedná o pouze jeden kanál) a pro porozumění je zásadní synchronizace verbálních a neverbálních sdělení.²

Audiovizuální překlad je speciální typ překladu, který obsahuje jak prvky překladu písemného, tak i toho ústního. Stejně jako u překladu klasické literatury, i u AVP dochází k převodu sdělení ve výchozím jazyce do jazyka cílového. U audiovizuálního překladu však musíme vzít v potaz i další aspekty, se kterými se u „klasického překladu“ nesetkáme, a AVP tak pro svůj výzkum potřebuje specifickou teorii, která se vymyká z obecné teorie překladu.³ Podle J. Diaz-Cintase musí překladatel audiovizuálního díla najít správný úhel pohledu na film a dále si také opatřit doprovodný materiál jako jsou seznamy dialogů, pracovní dokumenty s délkou trvání titulků a podobně.⁴

V dnešní digitální době je audiovizuální překlad hojně využíván a každodenně přístupný velkému množství příjemců.⁵ S AVP se můžeme nejčastěji setkat při sledování televize v rámci různých zahraničních pořadů nebo například zpravodajství, dále potom bezesporu v kinematografii, ale také u počítačových her. E. Janecová a E. Gromová ve svém výčtu uvádí také filmy na DVD nosičích⁶, který bychom již v dnešní době nezmínili, což potvrzuje slova J. Diaz-Cintase o technickém pokroku a tedy že audiovizuální překlad je spjat s technologií, která jej do značné míry určuje.⁷

¹ CHIARO, Delia. *Issues in audiovisual translation. The Routledge companion to translation studies*. Routledge, 2009, s. 141.

² BARTRINA, Francesca. *The challenge of research in audiovisual translation*. Benjamins Translation Library, 2004, s. 157.

³ Tamtéž, s. 157.

⁴ BOGUCKI, Łukasz and Jorge DÍAZ-CINTAS. *An excursus on audiovisual translation. The Palgrave handbook of audiovisual translation and media accessibility*. Palgrave Macmillan, 2020, s. 12.

⁵ JANEČOVÁ, Emília a Edita GROMOVÁ. *Audiovizuálny preklad: výzvy a perspektívy*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta, Katedra translatológie, 2014, s. 5.

⁶ Tamtéž, s. 5.

⁷ CINTAS, Jorge Diaz. *Back to the Future in Subtitling. Marie Curie Euroconferences MuTra*, 2005, s. 16.

P. Orero v této souvislosti uvádí také rozhlas, což odůvodňuje tím (a dokládá svou dlouholetou praxí), že postup při vytváření voiceoveru je podobný jako překlad voiceoveru pro televizní rozhovory.⁸

2.2 Druhy audiovizuálního překladu

Vědci rozlišují přibližně deset druhů audiovizuálního překladu, můžeme je však sjednotit do dvou větších podskupin: titulkování a zvukový popis.⁹ M. Pošta potom uvádí tři nejčastější, jimiž jsou dabing, voice-over (které řadíme do kategorie zvukový popis) a titulkování.¹⁰ Podle M. V. Savko můžeme pod kategorií zvukový popis zařadit ještě komentář (комментарий, narration), audio popis (аудиодескрипция, audiodescription), adaptaci (адаптация), simultánní překlad (simultaneous interpreting) a volný komentář (свободный комментарий, free commentary).¹¹ Jako podtyp titulkování můžeme například zmínit titulky pro sluchově postižené.

M. V. Savko rozřazuje titulky do čtyř kategorií¹²:

1. Vnitrojazykové (внутриязыковые, intralingual)
2. Mezijazykové (межъязыковые, interlingual)
3. Otevřené (открытые, open)
4. Skryté (скрытые, closed)

Při prvním zmíněném typu titulků, tedy vnitrojazykovém, se z mluvené řeči stává psaný text, ale jazyk zůstává nezměněný a mění se až v typu mezijazykovém. Otevřené titulky jsou neoddelitelnou částí filmu (pořadu, televizního programu apod.), naopak titulky skryté součástí filmů být nemusí, ale mohou.

Titulkování je společně s dabingem nejrozšířenějším druhem AVP, což dokazuje studie Evropské unie z r. 2007, která proběhla v 31 evropských zemích. M. Pošta uvádí, že studie dospívá k tomu, že zatímco v případě kinodistribuce většina zemí využívá titulky, co se týče televizního vysílání, dominuje dabing ve větším počtu zemí a kromě toho v některých zemích převažuje voice-over.¹³ Pokud se zaměřím na konkrétní země a jejich přístup k audiovizuálnímu

⁸ ORERO, P. *Audiovisual Translation: A New Dynamic Umbrella*. Topics in Audiovisual Translation. Amsterdam: John Benjamins, 2004, s. 7.

⁹ MATKIVSKA, Nataliia. *Audiovisual translation: Conception, types, characters' speech and translation strategies applied*. Kalbų studijos, 2014, s. 39.

¹⁰ POŠTA, Miroslav. *Titulkujeme profesionálně*. Apostrof, 2012, s. 26.

¹¹ САВКО, Марина Владимировна. *Аудиовизуальный перевод в Беларуси. Мова і культура. Киев, 2011, s. 354.*

¹² Tamtéž, s. 354.

¹³ POŠTA, Miroslav. *Titulkujeme profesionálně*. Apostrof, 2012, s. 26.

překladu, mohu použít novější publikaci od J. Diaz-Cintase a Ł. Boguckého, kde autoři uvádí, že země jako je Francie, Itálie, Německo, Španělsko, Česká republika, Slovensko a Maďarsko upřednostňují dabing.¹⁴ Naopak Polsko, Rusko, Ukrajina a baltské státy jsou známé svou praxí voice-overu.¹⁵ V ostatních zemích jsou potom hojně zastoupeny titulky. J. Diaz-Cintas ve své odpovědi týkající se rozdělení planety na „státy dabingu“ a „státy titulků“ zmiňuje, že zbylé země světa, především ty s velkým počtem obyvatel (Brazílie, Čína, Indie, Japonsko ad.) využívají dabing. Na rozdíly, výhody a nevýhody dabingu se zaměřím ještě v kapitole 2.2.4. *Dabing vs titulky.*

2.2.1 Dabing

Jelikož praktická část této práce slouží jako podklad pro dabing, budu se tomuto tématu podrobněji věnovat v teoretické části diplomové práce.

Dabing může být charakterizován jako překlad v plném významu tohoto slova, který má poskytnout divákovi v jeho mateřském jazyce umělecky emocionální zážitek, který je srovnatelný s uměleckým zážitkem diváka v jazykové sféře originálu.¹⁶ Aby bylo možné docílit onoho srovnatelného zážitku s originálem, je potřeba dodržet několik podmínek. Jednou z nich je synchronizace takovým způsobem, aby cíloví diváci uvěřili, že herci na obrazovce skutečně mluví stejným jazykem jako oni.¹⁷ Překlad z výchozího jazyka tak musí nejen přesný, ale musí také splývat s obrazem filmu (pořadu apod.). Zde zmíním hlavní rozdíl mezi dabingem a dalším druhem audiovizuálního překladu, tedy voiceoverem. Zatímco dabing vytváří iluzi, že lidé na obrazovce mluví stejným jazykem jako divák, čímž se skrývá akt překladu, voiceover je naopak připomínkou přítomnosti překladu.¹⁸

2.2.2 Voiceover

Voiceover je druh audiovizuálního překladu, který spočívá v ústní prezentaci překladu, který lze slyšet současně s originálem. Zpravidla bývá u originálu snížena hlasitost a přes něho je čtený překlad. „Obvykle je divákovi umožněno slyšet cizí jazyk po dobu několika vteřin na začátku promluvy, než je následně snížena hlasitost originálu, aby mohla být překládaná řeč

¹⁴ BOGUCKI, Łukasz and Jorge DÍAZ-CINTAS. An excursus on audiovisual translation. The Palgrave handbook of audiovisual translation and media accessibility. Palgrave Macmillan, 2020, s. 13.

¹⁵ Tamtéž. s. 13.

¹⁶ MAKARIAN, Gregor. *Dabing: Teória, realizácia, zvukové majstrovstvo*. Ústav hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied, 2005, s. 9.

¹⁷ DIAZ-Cintas, Jorge and Pilar ORERO. Voiceover and dubbing. *Handbook of translation studies*, 2010, s. 442.

¹⁸ Tamtéž. s. 442.

překryta.¹⁹ Text originálu je také většinou možné slyšet i na konci promluvy, jelikož překlad obvykle skončí o několik sekund dříve než originál.²⁰ Některé zdroje ale naopak uvádí, že voiceover začíná asi o tři sekundy později, končí však ve stejnou dobu.²¹

Voiceover je spojován především s dokumentárními filmy, v zemích jako je Polsko, Bělorusko, Rusko, Litva, Lotyšsko a Estonsko se však voiceover využívá i k překladu filmů. A například v Itálii se voiceover využívá v reklamách a televizních reklamních kanálech.²²

Co se týče technické stránky, je voiceover v porovnání s dabingem méně složitý, jelikož překlad není potřeba přizpůsobovat pohybům rtů herců. Voiceover je oproti dabingu také levnější a mnohem rychlejší, co se týče přípravy překladu. I tak je ale potřeba dodržovat určitá pravidla, voiceover by se měl například vejít do požadovaných časových intervalů.

V oblasti výzkumu se na rozdíl od ostatních druhů audiovizuálního překladu voiceoveru nevěnovalo příliš pozornosti. V posledních letech se však objem kvalitního výzkumu voiceoveru výrazně zvýšil.²³ Výzkum voiceoveru se zaměřuje například na překladatelské a synchronizační techniky, jazykové a kulturní aspekty nebo autenticitu a manipulaci.²⁴

2.2.3 Titulky

Titulky můžeme definovat jako ztvárnění verbálních sdělení ve filmových médiích v jiném jazyce, a to konkrétně v podobě jednoho nebo více řádků psaného textu prezentovaného na obrazovce synchronně s původním psaným sdělením.²⁵ Jedná se o doplněk k původnímu programu, který na rozdíl od dabingu zůstává v cílové kultuře nedotčený, aby jej mohli všichni sledovat a slyšet.²⁶ K původnímu mluvenému či psanému slovu a původnímu obrazu se tedy navíc přidávají titulky pro diváka, a to jak pro zahraničního, tak například pro neslyšícího, jak si uvedeme v následujícím dělení titulků.

¹⁹ CINTAS, Jorge Díaz and Pilar ORERO. Voiceover and dubbing. *Handbook of translation studies*, 2010, s. 441.

²⁰ Tamtéž, s. 441.

²¹ AGOST, Rosa and Frederic CHAUME. La traducción audiovisual. Hurtado Albir, Amparo (dir.) Enseñar a traducir: metodología en la formación de traductores e intérpretes, Madrid: Edelsa, 1999, s. 250.

²² CHIARO, Delia. Issues in audiovisual translation. *The Routledge companion to translation studies*. Routledge, 2009, s. 152.

²³ MATAMALA, Anna. Voice-over: practice, research and future prospects. *The Routledge handbook of audiovisual translation*. Routledge, 2018, s. 18.

²⁴ Tamtéž, s. 19.

²⁵ GOTTLIEB, Henrik. Texts, translation and subtitling-in theory, and in Denmark. *Translators and Translations*, 2001, s. 87.

²⁶ DIAZ-Cintas, Jorge. *Handbook of Translation Studies*. Volume 1. John Benjamins, 2010, s. 344.

Titulky se většinou dělí na dva typy: jazykové a technické. Z jazykového hlediska rozděluje H. Gottlieb titulky takto (Gottlieb, 1997, s. 71-72):

1. Vnitrojazykové titulky v rámci jednoho jazyka. Do této skupiny řadíme titulkování „místních pořadů“ pro neslyšící a nedoslýchavé a také titulky pro osoby, které se učí jazyky.
2. Mezijazykové titulky – mezi dvěma jazyky.

Z technického poté následovně:

1. Otevřené titulky, které jsou součástí původního filmu nebo televizní verze.
2. Skryté titulky, které mohou být přidány dobrovolně (prostřednictvím teletextu nebo satelitních kanálů).

Při překladu a následném vytváření titulků je důležité dbát na to, aby divák zvládal vnímat titulky společně s původním obrazem. M. Pošta ve své knize uvádí, že titulkář by měl pracovat s časováním, pokud se o to nepostará na profesionální úrovni někdo jiný (většinou spotter či dramaturg) (Pošta, 2012, s. 11). Už při vytváření překladu musí mít titulkář na paměti, že na titulek má omezený počet času, proto musí překlad přizpůsobovat obrazu už v prvotní fázi.

V ideálním případě by měl titulkář zvládnout vytvořit titulky zcela od nuly, tzn. vytvořit překlad, který následně rozčlenit na jednotlivé titulky, ty načasovat, vhodně je upravit, uložit, předat na kontrolu a hotový titulkovací soubor dodat klientovi.²⁷

Na úplném začátku procesu stojí tzv. spotting, při kterém dochází k přepisu podle toho, kde mají titulky začínat a končit.²⁸ Poté dochází k samotnému překladu. Podle M. Pošty by každý titulek měla ideálně představovat jedna úplná věta (Pošta, 2012, s. 54). Ne vždy lze však toto nepsané pravidlo dodržet, a to například v případě, že jsou věty krátké, a proto je vhodnější vytvořit titulek o dvou větách.²⁹ Další případ je opačný, je tedy potřeba delší souvětí rozčlenit do více vět.

Titulkář většinou musí v procesu překládání originální text upravit tak, aby neztratil původní význam, ale aby neobsahoval zbytečné informace. Jak jsem si již uvedla výše, je to z toho důvodu, že vytvořené pro titulky je vymezený jen určitý čas, v rámci kterého se můžou v obrazu objevit. Titulkář si tedy může dovolit odstranit informace pochopitelné z obrazu. U titulkování

²⁷ POŠTA, Miroslav. Titulkujeme profesionálně. Apostrof, 2012, s. 12.

²⁸ Tamtéž, s. 12.

²⁹ Tamtéž, s. 54.

také dochází k odstranění prvků jako je slang, dialekt a tabuizovaný jazyk.³⁰ M. Pošta uvádí dva způsoby zkracování (Pošta, 2012, s. 68):

1. Kondenzace (nejstručnější vyjádření informací)
2. Vypouštění některých informací nebo částí textu

Díky těmto postupům může divák titulky číst mnohem pohodlněji. Aby byly titulky vhodné pro čtení, je také potřeba dodržovat některá další pravidla. Jedním z nich je pravidlo šesti vteřin, za tuto dobu by mělo být možné přečíst dva řádky, každý o přibližně 35 znacích.³¹ Dalším pravidlem je, že žádný titulek by neměl na obrazovce být kratší dobu než jednu sekundu.³² Pokud by dané pravidlo nebylo dodrženo, je možné, že divák může titulek přehlédnout.

Pro překladatele je nejdůležitější dodržovat počet znaků – od toho se také odvíjí, jaká slova ve svém překladu bude volit.

2.2.4 Dabing vs. titulky

Dabing byl v této práci definován jako překlad audiovizuálního díla, které musí splývat s jeho obrazem a měl by divákovi v jeho mateřském jazyce poskytnout emocionální zážitek srovnatelný s uměleckým zážitkem diváka v jazykové sféře originálu.³³ Titulkům jsem se věnovala v předchozí kapitole, mluvila jsem o nich jako o ztvárnění verbálních sdělení ve filmových médiích v jiném jazyce, a to v podobě jednoho nebo více řádků psaného textu prezentovaného na obrazovce synchronně s původním psaným sdělením.³⁴

Základní rozdíly mezi těmito dvěma druhy audiovizuálního překladu jsou jasné už z jejich definic – při dabingu divák neslyší zvukovou stopu originálu a měl by mít pocit, že postavy filmu (pořadu apod.) mají rodný jazyk stejný jako on. Naopak při sledování filmu s titulky si je divák plně vědom toho, že jde o zahraniční tvorbu a pokud neovládá jazyk, který je ve filmu používán, pro jeho porozumění musí v průběhu sledování číst titulky.

Jak jsem uváděla v předchozích kapitolách, v Česku je více používán dabing (dabing v České republice upřednostňuje 74 % diváků, pro titulky je každý desátý Čech³⁵), v Rusku navíc

³⁰ CHIARO, Delia. Issues in audiovisual translation. The Routledge companion to translation studies. Routledge, 2009, s. 148.

³¹ DIAZ-Cintas, Jorge. Subtitling. In *Handbook of Translation Studies*. John Benjamins, 2010, s. 345.

³² Tamtéž, s. 345.

³³ MAKARIAN, Gregor. Dabing: Teória, realizácia, zvukové majstrovstvo. Ústav hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied, 2005, s. 9.

³⁴ GOTTLIEB, Henrik. Texts, translation and subtitling-in theory, and in Denmark. *Translators and Translations*, 2001, s. 87.

³⁵ KOZÁK, David. Překlad filmu a dabing. Příprava dialogové listiny k ruskému seriálu Angelika. Olomouc: 2021, s. 15.

i voiceover. V této kapitole se zaměřím na to, jaké výhody a nevýhody oba druhy audiovizuálního překladu mají.

Nejprve uvedu jeden z důvodů, proč některé státy upřednostňují dabing. Zmiňovala jsem to již v kapitolách o historii dabingu, kde jsem uváděla, že v tehdejší Sovětském svazu bylo mnoho lidí negramotných. Dalším důvodem byla cenzura, které dabing umožňuje přetvářet realitu filmu. Tyto postupy se používaly i v tehdejší socialistickém Československu. J. Díaz-Cintas uvádí, že dabing je tradičně podporován autoritářskými režimy, protože diváci nemají přístup k původní zvukové stopě dialogů.³⁶ V takových zemích tedy otázku výhod a nevýhod dabingu a titulků řešit nemusí.

Co se týče výhod dabingu, v dnešní době se jedna z nich může pojít s tzv. multitaskingem. Dnes je zcela běžné, že člověk dělá několik úkonů najednou. Proto může být nadabovaný film vhodný pro příležitosti, kdy mu člověk nemůže věnovat svou veškerou pozornost, která je u čtení titulků a zároveň sledování děje na obrazovce potřeba. Jak uvádí D. Chiaro: „Díky dabingu mohou diváci sledovat film skutečně celý, protože nejsou rozptylováni tím, že by se museli soustředit také na čtení dialogů.“³⁷

Výhody dabingu spočívají také v tom, že díky němu je produkce přístupná i pro děti, které ještě neumí číst. V této souvislosti O. Kautský uvádí, že kterýkoliv film má být dítěti co nejsrozumitelnější a na divákovi se nemá vyžadovat sebemenší námaha.³⁸

Dalším argumentem ve prospěch dabingu je to, že u něho v porovnání s titulky dochází k menší textové redukci. Titulky jsou totiž omezené nejen časem, ale také obrazem.

Pokud bych měla uvést nevýhody dabingu, za jednu z největších se uvádí to, že kazí původní zvukovou stopu a diváci nemají možnost slyšet hlasy původních herců.³⁹ Dabing znamená vytvoření nové zvukové stopy, která nahradí tu původní, divák tedy v tomto ohledu přijde o autentičnost. Podle O. Kautského by však dokonalý jazykový podklad dabingu měl být tak přesvědčivý, aby místní a dobový kolorit děje nebyl poškozen.⁴⁰ Vzápětí ale dodává, že i titulek může do jisté míry tento kolorit narušit.

³⁶ BOGUCKI, Łukasz and Jorge DÍAZ-CINTAS. An excursus on audiovisual translation. The Palgrave handbook of audiovisual translation and media accessibility. Palgrave Macmillan, 2020, s. 14.

³⁷ CHIARO, Delia. Issues in audiovisual translation. The Routledge companion to translation studies. Routledge, 2009, s. 147.

³⁸ KAUTSKÝ, Oldřich. Dabing, ano i ne. Český filmový ústav, 1970, s. 32.

³⁹ CHIARO, Delia. Issues in audiovisual translation. The Routledge companion to translation studies. Routledge, 2009, s. 147.

⁴⁰ KAUTSKÝ, Oldřich. Dabing, ano i ne. Český filmový ústav, 1970, s. 33.

Další nevýhodou dabingu je ekonomický faktor. Oproti titulkům je dabing mnohem nákladnější, jelikož se na něm podílí podstatně více lidí: režisér, překladatel, herci, zvukaři a další. Z tohoto důvodu se některé filmové distribuce přiklání spíše k titulkům.

Titulky jsou tedy mnohem levnější, což je jedna z jejich velkých výhod. K tomuto ekonomickému faktoru mohu doplnit ještě jejich rychlost, tedy rychlost jejich vytvoření. Jak jsem již uváděla v kapitole výše, překladatel je schopný zvládnout vytvořit titulky tzv. od nuly a odevzdat je v podobě hotového titulkovacího souboru.

Podle D. Chiaro se obecně zdá, že titulky mají pozitivnější pověst než dabing.⁴¹ Uvádí, že titulky jsou spojené s „elitnějším publikem“, což může také souviset s tím, co už jsem v této práci zmiňovala, a to s upřednostňováním dabingu v zemích s větší negramotností.

Největší výhodou titulků vidím v jejich „vzdělávacím“ přínosu, tedy konkrétně v tom, že prostřednictvím nich se divák zahraničního audiovizuálního díla může zdokonalit v učení jazyků. Například C. Dollerup ve své studii uvádí, že „v malé zemi, jako je Dánsko, je podíl obyvatel, kteří se někdy učili jeden nebo více cizích jazyků, poměrně vysoký, a mnoho lidí proto musí využívat zahraniční programy jako prostředek k udržení, případně i zdokonalení své znalosti cizích jazyků.“⁴² Diváci mohou tedy titulky vyhledávat za účelem zdokonalení se v cizím jazyce, O’Connell však také zmiňuje rostoucí zájem Evropanů o své sousedy a jejich kulturu.⁴³

Pokud tedy divák již trochu jazyk originálu ovládá, může díky tomu, že má přístup k původnímu zvuku, sledovat původní dialogy a akustiku. Nemusí mu například uniknout ani to, že v originálu zazněla nadávka, avšak v titulcích byla zaměněna jemnějším slovem. K takovým situacím u sledování dabingu docházet nemůže (pokud divák nezná originální znění).

Pokud však divák jazyk originálu vůbec neovládá, musí po celou dobu sledovat titulky, což tříští jeho pozornost a může se stát, že současně nezvládne pozorně sledovat obraz filmu. Takovým situacím by ale mělo předcházet dodržování pravidel titulkování (popsáno v kapitole 2.2.3. *Titulky*). Překladatel by také měl dávat přednost jednoduššímu lexiku, tím však dochází k úpravě původního textu a z důvodu prostorového omezení u titulků také k redukci.

⁴¹ Tamtéž, s. 150.

⁴² DOLLERUP, Cay. On subtitles in television programmes. *Babel*, 1974, s. 197.

⁴³ O’CONNELL, Eithne. Choices and constraints in screen translation. *Unity in diversity*. Routledge, 2016. s. 67.

Ze srovnání dabingu s titulky podle této kapitoly vychází lépe druhý jmenovaný druh audiovizuálního překladu. Každý divák však preferuje tu svou variantu, jelikož film sleduje za jiným účelem. Ideálním stavem by bylo, kdyby si divák mohl u všech filmů a pořadů vybrat, jestli zvolí dabovanou verzi či titulky.

2.3 Dabing

Dabing jsem již obecně charakterizovali při určování druhů audiovizuálního překladu. V této kapitole a jejích podkapitolách se na dabing zaměřím detailněji, jelikož se jedná o stěžejní téma dané práce.

Ruští autoři dabingu (rus. дубляж, дублирование) definují takto: „Dabing je úplná záměna replik v originálním jazyce do jazyka překladu.“⁴⁴ Podle T. A. Jegorové je hlavní funkcí dabingu adaptace, jíž rozumí překlad, který minimalizuje cizost textu.⁴⁵ Tato autorka také uvádí, že dabing na rozdíl od titulků vytváří iluzi, že se originální text byl již původně v jazyce, ve kterém jej divák přijímá. Na základě tohoto tvrzení tedy můžeme vidět paralelu mezi voiceoverem a titulky v porovnání s dabingem.

Pokud se zaměřím na dabing a jeho adaptaci, je třeba zmínit adaptace ve vztahu s tím, kdo bude text překladu pronášet (ve většině případech se jedná o herce). Překlad musí být herci přizpůsobený a rytmicky strukturován tak, aby byl nejen snadno srozumitelný, ale také artikulovaný a vyslovovaný.⁴⁶ Je však také důležité vybrat herce správného, který umí dialogovou listinu správně nejen přečíst, ale spíše zahrát a předat divákovi. Tuto fázi dabingu však již překladatel neovlivní.

Překladatelská práce je vlastně jen jedním z faktorů, které dabing ovlivňují. Makarian mimo práce překladatele vyděluje ještě následující ovlivňující faktory⁴⁷:

1. Úroveň technických podmínek
2. Uměleckou kvalitu originálu
3. Kvalitu úpravy dialogů
4. Hereckou základnu

⁴⁴ ЕГОРОВА, Татьяна Александровна. Субтитрование и дубляж. Определение, сравнение методик. Плюсы и минусы. *Вестник науки и образования*, 2019, s.46.

⁴⁵ Tamtéž, s. 46.

⁴⁶ САВКО, Марина Владимировна. Аудиовизуальный перевод: дубляж как основная переводческая техника. *Минск*, s. 39.

⁴⁷ МАКАРИАН, Gregor. *Dabing: Teória, realizácia, zvukové majstrovstvo*. Ústav hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied, 2005, s. 10.

5. Osobnost režiséra a zvukového mistra

Pokud jsou všechny zmíněné body na vysoké úrovni, neměl by si divák všimnout, že film, na který se dívá, není originál. Potom se dá mluvit o vydařeném dabingu.

Existuje několik druhů dabingu, uvést můžeme například živý dabing, postsynchronizaci, dabing smyčkový, kontinuální nebo předtáčený.⁴⁸

2.3.1 Historie dabingu

Vývoj dabingu byl závislý na vývoji filmu a technologií. V úplných začátcích, kdy se zatím jednalo pouze film němý, nebyl dabing ještě potřeba. Podle M. Steera dokonce ani někteří režiséři (jmenovitě například D. W. Griffith) nechtěli, aby zvuk součástí filmu byl, jelikož věřili, že film beze slov je skutečně univerzální dramatické médium schopné vzít za srdce lidi na celém světě.⁴⁹

I přes rozdílné názory k přidání zvuku do filmu došlo, což pozvedlo filmové umění na vyšší úroveň. Zvuk a zvukové záznamové technologie umožnily samostatné zpracování auditivní složky filmu, jinými slovy možnost přiřadit obrazové složce libovolnou jazykovou mutaci.⁵⁰ To, že bylo možné vytvořit obraz a zvuk poté přidat zvlášť, bylo zlomové.

První pokusy o přidání zvuku jsou spojené ještě s Thomasem Edisonem, vynálezcem filmu. Autorem první funkční technologie, která umožnila přenos zvuku na film, byl Lee de Forest v roce 1923. Jedním z milníků v historii filmů se zvukovou stopou je potom film Jazzový zpěvák (*The Jazz Singer*) z roku 1927.

První pokusy o překlad filmů byly různé jazykové adaptace s použitím stejných kulis a scénářů, ale jiných režisérů a herců.⁵¹ K takové adaptaci došlo ještě před druhou světovou válkou, konkrétně v roce 1930, kdy vznikly hned tři zvukové verze filmu Ann Christie. Jednalo se o verze americké, německé a švédské.

Jedním z prvních filmů, který byl nadabován, je americký film *Son of India*. Prvním filmem nadabovaným v bývalém Sovětském svazu byl film ze Spojených států (*Invisible Man*), a to

⁴⁸ KOZÁK, David. Překlad filmu a dabing. Příprava dialogové listiny k ruskému seriálu Angelika. Olomouc: 2021, s. 8-9.

⁴⁹ STEER, Maxwell. A brief history of film dubbing. Online. 1995. [citováno 2024-03-29]. Dostupné z: <https://msteer.co.uk/analyt/jfilmdubbing1.html>.

⁵⁰ MAKARIAN, Gregor. *Dabing: Teória, realizácia, zvukové majstrovstvo*. Ústav hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied, 2005, s. 12.

⁵¹ SZARKOWSKA, Agnieszka. The Power of Film Translation. Translation Directory. [Online], 2005. Dostupné z: <https://www.translationdirectory.com/article477.htm>.

v roce 1935. Co se týče Československa, zde první film s dabingem vznikl ještě o dva roky dříve (1933) a i v tomto případě se jednalo americký film, konkrétně o snímek *Na stopě (Trailing the Killer, 1933)*.

2.3.2 Vývoj a stav dabingu u nás

Stejně jako v Sovětském svazu, i v Československu se tedy dabing poprvé objevil ve 30. letech minulého století a jednalo se o film *Na stopě (Trailing the Killer, 1933)*. Překlad i dabing pro tento film vytvořil M. Gebert. Důležitým počinem byl také dabing animované pohádky *Sněhurka a sedm trpaslíků (Snow White and the Seven Dwarfs, 1937)*, kterou můžeme považovat za první plnohodnotně dabovaný film, v němž své hlasy propůjčili tehdy známí a renomovaní herci.⁵²

Vývoj dabingu v Československu zbrzdila druhá světová válka, po jejímž skončení vzniklo v roce 1949 Studio pro úpravu zahraničních filmů, které se však zpočátku stalo terčem kritiky (především od znalců cizích jazyků). Tato skutečnost se odrazila i na samotném rozvoji, kdy studio zpočátku nebylo podporováno, tudíž se nemohlo rozvíjet v patřičném rozsahu.⁵³ První dabing, který ve Studiu pro úpravu zahraničních filmů vznikl, vytvořil M. Gebert a jednalo se o dabing k sovětskému válečnému filmu *Nebezpečná křižovatka (Константин Заслонов, 1949)*. Tehdy byla používána tzv. „smyčková metoda“, při níž byl film rozdělen do několika částí, jedna obsahovala zpravidla 2–4 věty.

V 50. letech produkce dabovaných filmů rostla, ze sedmi filmů ročně se vyšplhala na sedmdesát. Je nutné zmínit, že v této době již v Československu vládla komunistická strana, která zavedla cenzuru, která se nevyhnula ani dabingu. Cenzura se projevovala už při výběru filmů a zasahovala také do práce překladáčů a úpravců dialogů. Běžně se také stávalo, že ze zahraničních filmů musely být vystříhávány nepříjemné scény.

V polovině 20. století začala vysílat československá televize, kam se část dabingové výroby přesunula.⁵⁴ Pravidelné vysílání celovečerních snímků přineslo také jednu novinku – dabování zahraničních filmů naživo. Jednalo se o československé specifikum, které bylo způsobené tím, že československá televize tehdy ještě neměla vhodnou technologii. Živý dabing nebyl tak kvalitní jako pozdější „natáčený“, obsahoval různé nechtěné zvuky, kroky střídajících se herců,

⁵² Presto. Zajímavosti o dabingu. Online. Dostupné z: <https://www.presto.cz/cz/zajimavosti-o-dabingu> [citováno 2024-03-28].

⁵³ BOHÁČOVÁ, Jana. Tvůrčí a technologické postupy filmového dabingu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976, s. 4.

⁵⁴ Filmový a televizní dabing – Retro. TV, ČT24, 1. 1. 2020. [citováno 2024-03-29]. Dostupné z <https://www.ceskatelivize.cz/porady/10176269182-retro/211411000360008/>

kašel, hlasité dýchání aj.⁵⁵ Živý dabing v televizi byl tím natáčeným (předtáčeným) postupně vystřídán až v r. 1964.⁵⁶

O rok dříve (tedy v r. 1963) vzniklo další dabingové studio, a to v Brně. V 70. letech poté i v Bratislavě a Košicích. Toto období je považováno za zlatou éru českého dabingu, který se těšila velké oblibě diváků. Dabingová tradice pokračovala i v celém období normalizace. Režisér Zdeněk Hruška v rozhovoru pro Českou televizi (v rámci pořadu Retro – Filmový a televizní dabing) zmiňuje svou zkušenost ze 70. let, kdy byl dabing před jeho namlouváním zkoušen, probíhaly dokonce i projekce filmu, aby herec věděl, o čem film je. Český dabing byl podle slov Z. Hrušky považován za jeden z nejlepších na světě, což přičítá kvalitní práci překladatelů, úpravců, ale také prvotřídním hercům. V té době dabovali zahraniční filmy herci jako E. Cupák, V. Ráž, L. Munzar, A. Vránová nebo J. Adamová.

Zde se bavíme o dabingu oficiálním, je potřeba ale také zmínit ten neoficiální. Do Československa se filmy ze zahraničí (především Západu) dostávaly také neoficiální cestou, a to prostřednictvím VHS (Video Home System) kazet. O dabing těchto filmů se postarali většinou amatéři a nadšenci, kteří filmy jednohlasně namlouvali a často také sami překládali.⁵⁷ O VHS kazetách budeme mluvit také v další kapitole.

Co se týče období po sametové revoluci, československý a později český dabing zažil úpadek. Tehdy se společnost snažila dohnat vše, co jí do té doby bylo odpíráno, a došlo tak k záplavě jinojazyčných (převážně amerických) pořadů, které měly být nadabovány co nejrychleji a co nejlevněji.⁵⁸ Vzniklo několik soukromých studií, ve kterých chyběli profesionálové. Od té doby se však dabing posunul a znovu můžeme mluvit o dabingu kvalitním. Režisérka a překladatelka O. Walló zmiňuje, že se dabing etabloval jako pevná součást trhu s vizuálním uměním.⁵⁹ Na druhou stranu ale říká, že prestiž dabingu jako samostatného uměleckého odvětví je na nule, a stal se tak anonymním oborem.

2.3.3 Vývoj a stav dabingu v Rusku

Dabing se objevil v tehdejší Sovětském svazu na počátku 30. let. Tento druh audiovizuálního překladu byl pro sovětské obyvatelstvo vhodnější variantou než titulky, které si kvůli

⁵⁵ KOZÁK, David. Překlad filmu a dabing. Příprava dialogové listiny k ruskému seriálu Angelika. Olomouc, 2021, s. 8.

⁵⁶ Živý dabing se používá i dnes, např. na konferencích či festivalech.

⁵⁷ TVWEB. Když Belmondo mluvil česky, historie českého dabingu. Online. 20. 10. 2022. [citováno 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.televizniweb.cz/2022/10/kdyz-belmodo-mluvil-cesky-historie-ceskeho-dabingu/>.

⁵⁸ WALLÓ, Olga. Specifická forma překladu: dabing. Theatralia, 2012, s. 114.

⁵⁹ Tamtéž, s. 114.

negramotnosti mnozí lidé nemohli přečíst. R. A. Matasov také uvádí, že dabing pomáhal zakrýt výroky zahraničních filmových postav, které se byly pro cenzuru nevhodné.⁶⁰

Historie dabingu v SSSR se začala psát v r. 1935, kdy došlo k vytvoření dabingu k americkému filmu «Человек-невидимка» (*The Invisible Man*, 1933).⁶¹ O dva roky později byla v rámci Filmového studia Gorkého (tehdy ještě pod názvem Sojuzdětfilm) otevřena první dílna dabingu v zemi.⁶²

Do Sovětského svazu se tehdy dostávaly filmy nejen ze západních států, ale také ze zemí tzv. socialistického bloku. Jelikož v polovině 50. let začínalo být Filmové studio Gorkého zahraničními filmy zavaleno, byla v roce 1956 z iniciativy Hlavního vedení filmové výroby Ministerstva kultury SSSR otevřena dabingová dílna při Lenfilmu.⁶³ Zde se dabovaly především zahraniční filmy, ale také filmy z ostatních republik SSSR, které byly natočeny v národních jazycích.

Nejvíce filmů se však stále dabovalo ve Filmovém studiu Gorkého. R. A. Matasov uvádí, že do konce 80. let bylo ze všech 150 uváděných filmů (v SSSR) 80 filmů dabovaných, na čemž se podíleli známí herci divadla a kina (např. O. P. Basilašvili, G. M. Vicin, L. A Paškova ad.).⁶⁴

Sovětská škola dabingu byla považovaná za jednu z nejlepších na světě, což dokládá pečlivý postup při vytváření dabingu. Dialogové listiny byly nejprve přeloženy do ruštiny, poté následoval proces „synchronizace se rty“ (aby zvuk dokonale seděl s obrazem). Text překladu dále prošel dalším literárním zpracováním, při kterém byly odstraněny případné zvukové vady (aliterace, asonance apod.), chyby v řeči apod.⁶⁵ V poslední fázi musel text ještě projít cenzurou⁶⁶ a až poté byl odeslán do dabingového studia.

Průlom ve filmovém odvětví znamenal začátek éry VHS (Video Home System), kterou odstartoval vynález tzv. videorekordéru, díky němuž si lidé mohli pouštět filmy z domova. Pro

⁶⁰ МАТАСОВ, Роман Александрович. История кино/видео перевода. *Вестник Московского университета. Теория перевода*, 2008, s. 20.

⁶¹ Dabing byl vytvořen ve Vědecko-výzkumném filmovém a fotografickém ústavu (rus. Научно-исследовательский кинофотоинститут) pod vedením režiséra M. S. Donského.

⁶² МАТАСОВ, Роман Александрович. История кино/видео перевода. *Вестник Московского университета. Теория перевода*, 2008, s. 20.

⁶³ Tamtéž, s. 20.

⁶⁴ Tamtéž, s. 20.

⁶⁵ МАЛЁНОВА, Евгения Дмитриевна. Аудиовизуальный перевод в СССР и России: краткая историческая ретроспектива. *Вестник Нижегородского государственного лингвистического университета им. Н.А. Добролюбова*, 2021, s. 69.

⁶⁶ Pod cenzurou byly zahraniční filmy už vybírány, nejvíce dabovanými žánry se staly muzikály a melodramata. I v takových filmech však podle E. D. Maljonové cenzoři nacházeli scény a dialogy, které nebyly určené pro sovětské diváky (Maljonova, 2021, s.70).

občany SSSR to byla skvělá alternativa k televizi, mnoho z nich si ale videorekordér dovolit nemohlo. Proto vznikaly tzv. „videosalóny“, které byly nejprve pořádány v domácnostech, poté se ale rozrostla do kin, kulturních domů, ale také například sportovních středisek.⁶⁷ Tyto videosalóny byly většinou umístěny v malých místnostech, kde se nacházel videorekordér – jednalo se prakticky o malé kino. Díky videosalónům rostl zájem o filmy ze zahraničí (které se do Sovětského svazu dostaly přes železnou oponu, ne vždy legálně⁶⁸) a s tím i zájem o audiovizuální překlad. K populárním překladatelům té doby patří L. V. Volodarskij, který přeložil více než 7000 zahraničních filmů, nebo například V. O. Gorčakov, který měl na svém kontě přeložených asi o tisíc filmů méně. Musíme zmínit také A. J. Gavrilova, který přeložil takové filmy jako «Терминатор» (*The Terminator*, 1984) nebo «Челюсти» (*Jaws*, 1975).

Před rokem 1990 se v SSSR rozšířil voiceover (rus. закадр), který se od dabingu liší tím, že je nahrán přes původní zvukovou stopu. Tento typ audiovizuálního překladu se stal v zemi fenoménem.

Voiceover byl v 90. letech minulého století nahrazen dabingem. Díky rozpadu SSSR došlo ke snížení ideologického tlaku a zrušení cenzury, v souvislosti s čímž se v Rusku objevila nová tendence v audiovizuálním překladě – parodický překlad.⁶⁹ Satira a parodie spočívala hlavně ve hře s textem – úpravou jmen postav apod. Tradice voiceoveru a dabingu v Rusku přetrvává dodnes.

2.3.4 Proces vytváření dabingu

Proces dabingu se skládá z několika částí a podílí se na něm několik lidí. Vše začíná tím, že obvykle distributor zašle dabingovému studiu předlohu filmu, která může být doplněna originálním scénářem, který usnadňuje překlad, a dále také souborem pokynů, které se týkají například toho, zda mají být dabovány písně.⁷⁰ Všechny tyto materiály jsou posílány překladateli, který pracuje nejen s nimi, ale také s filmem samotným. Může se totiž stát, že obdrží ne úplně přesný přepis, proto musí zároveň sledovat i film.

⁶⁷ МАЛЁНОВА, Евгения Дмитриевна. Аудиовизуальный перевод в СССР и России: краткая историческая ретроспектива. *Вестник Нижегородского государственного лингвистического университета им. Н.А. Добролюбова*, 2021, s. 74.

⁶⁸ МАТАСОВ, Роман Александрович. История кино/видео перевода. *Вестник Московского университета. Теория перевода*, 2008, s. 25.

⁶⁹ МАЛЁНОВА, Евгения Дмитриевна. Аудиовизуальный перевод в СССР и России: краткая историческая ретроспектива. *Вестник Нижегородского государственного лингвистического университета им. Н.А. Добролюбова*, 2021, s. 74.

⁷⁰ MARTÍNEZ, Xènia. Film dubbing. *Topics in audiovisual translation*, 2004, s. 3.

V některých případech dokonce může dojít k tomu, že překladatel žádné materiály nedostane. Potom je potřeba, aby si překladatel film sám nastudoval. Podle O. Kautského musí překladatel ovládat zvukovou schopnost odposlechu, která odpovídá překladatelské profesi v odvětví filmového dabingu.⁷¹

Po tom, co překladatel svůj text dokončí, dochází v některých případech k zaslání korektorovi (ten však nezná originální jazyk a může tak docházet k takovým úpravám, které nebudou originálu odpovídat). Následně se musí přeložený text synchronizovat správně tak, aby dialogy odpovídaly pohybům úst herců a ostatním obrazům.⁷² Při synchronizaci dochází k úpravě přeloženého textu, jelikož v některých částech dabingu je potřeba nadbytečné informace odstranit, aby se výsledný zvuk shodoval s obrazem. Tuto fázi dabingu může provádět úpravce dialogů nebo sám překladatel.

Upravit text tak, aby dialogy odpovídaly pohybům úst herců je složitá práce, kterou má na starosti úpravce. Ten je nucen zvažovat, jestli je v dané situaci důležitější hledisko shody retnic nebo celkového rytmu, shody výraziva s charakterem postavy a gestikulací a poté dojít ke kompromisu.⁷³ Aby úpravce došel k co nejlepší variantě, odříkává si repliky nahlas. Úpravce si také musí všechny varianty pamatovat, jelikož není možné dívat se do papíru, a přitom sledovat ústa herců. U této fáze je důležitá důslednost, kdyby totiž pohyby úst herců neodpovídaly zvuku, divák si toho okamžitě všimne.

Důležitým aspektem pro docílení shody mezi originálem a vytvořeným překladem je počet slabik, není však rozhodující. O. Kautský uvádí, že cizí větu a naši větu můžeme sice položit vedle sebe ve stejné délce, ale při vyslovení vypadají jinak.⁷⁴

V určitých případech může synchronizaci posloužit to, že některá slova jsou v různých jazycích tvarově shodná (např. máma, mother, mama) a věta se podle nich dá přestylizovat tak, aby v ní tato slova byla dominantní a divák si díky tomu nevšiml případných nepřesností u ostatních slabik.

Potíže při synchronizaci mohou způsobovat také pauzy v dialogu, které sice v originále mají své opodstatnění, ale v „jazyce dabingu“, by působily jako nepřírozený jev.⁷⁵ V takových

⁷¹ KAUTSKÝ, Oldřich. Dabing, ano i ne. Český filmový ústav, 1970, s.45.

⁷² MARTÍNEZ, Xènia. Film dubbing. *Topics in audiovisual translation*, 2004, s. 4.

⁷³ KAUTSKÝ, Oldřich. Dabing, ano i ne. Český filmový ústav, 1970, s.52.

⁷⁴ Tamtéž, s. 58.

⁷⁵ KAUTSKÝ, Oldřich. Dabing, ano i ne. Český filmový ústav, 1970, s. 62.

případech se musí úpravce od originálu úplně oprostít a přeložený text upravit tak, aby došlo k synchronizaci vět jako samostatných celků.

Jelikož se v praktické části této práce zabývám překladem ruské pohádky, uvedu problém se synchronizací při překladu z ruštiny. Ruský jazyk má pohyblivý přízvuk, který je zřetelný i ve výrazu hercovy tváře. Z tohoto důvodu podle O. Kautského úpravce nemůže pokrýt slovo originálu stejným nebo podobným výrazem.⁷⁶ Nedá se tedy říci, že pokud jsou dva jazyky příbuzné, bude se dabing vytvářet snadněji než u jazyků nepříbuzných.

Při synchronizaci je také důležité dbát na hercova gesta a jeho charakter, který musí úpravce neustále brát v potaz.

Po fázi synchronizace se v textu provádí poslední úpravy (v produkčním oddělení) – text se rozděluje na záběry, tedy úseky. Pokud je účastníků v promluvě více, dochází k rozdělení do osmi řádků, pokud je pouze jeden, do pěti.⁷⁷ X. Martínez uvádí, že na začátku každého záběru se zaznamená TCR (Time Code Record), který se objeví na obrazovce a záběry se poté očíslovají. Po tomto procesu dochází k vytvoření tabulky, kde jsou uvedené údaje týkající se toho, v kolika záběrech se každá z postav objeví, dále konkrétní herec a to, jak dlouho bude mluvit.

Před začátkem dabingu by měl režisér dohlédnout na to, aby při samotném procesu nedocházelo k chybám ve výslovnosti a aby byly nadabovány všechny scény. Když je pro dabing vše připraveno, režisér v nahrávací místnosti sdělí hercům, jaké postavy jim byly přiděleny a jak se bude v průběhu dabování postupovat. V další fázi se doladuje obraz a zvuk mezi jednotlivými kanály, na které byly dabování hlasy nahrány.⁷⁸

Vytváření dabingu je složitý proces, kterého se účastní mnoho lidí (od překladatele, korektora až po režiséra a zvukaře). Původní verze překladu v průběhu procesu prochází mnoha změnami, což je způsobené hlavně důležitostí synchronizace s obrazem. Finální verze dabingu však ještě nemusí být v mnoha případech konečná, může být dále upravována podle potřeb a požadavků média, pro který je dabing vytvářený. Může se stát, že v konečném výsledku překladatel ani svou práci nepozná a dojde tak k tomu, že překladatelova práce bude zatlačena do anonymity.⁷⁹

⁷⁶ Tamtéž, s. 66.

⁷⁷ MARTÍNEZ, Xènia. Film dubbing. *Topics in audiovisual translation*, 2004, s. 4.

⁷⁸ Tamtéž, s. 5.

⁷⁹ KAUTSKÝ, Oldřich. Dabing, ano i ne. Český filmový ústav, 1970, s.46.

2.3.5 Dabingové symboly

V praktické části jsem pracovala s ruskou animovanou pohádkou, ke které jsem vytvářela dialogovou listinu. Ačkoliv úlohou překladatele by měl být pouze samotný překlad, některé symboly jsem do dialogové listiny zakomponovala, abych ukázala, jak se používají.

Farlaf	05:58	Moje maminka vždycky říká/ koukejte, támhle je Ludmila!
--------	-------	---

Na tomto příkladu z dialogové listiny si můžeme ukázat, jak se značí pauzy. Pokud je pauza menší než sekundu, značíme ji jedním lomítkem, pokud je pauza delší, lomítky dvěma. Lomítko by mělo být umístěno hned za slovem, po kterém pauza následuje.

Ruslan	03:51 (Smích)	//Škoda, že nás v hodinách stavitelství nenaučili, jak se má správně střílet. Ale sestavení katapultu bych měl zvládnout. (37)
--------	------------------	--

Dále jsem do listiny zaznamenávala také akustické projevy, kterými mohou být smích, nadechnutí, křik nebo třeba jáсот.

Farlaf	16:51 (Nád.)	//To není vtipný. Hádejte, koho jsem právě potkal
--------	-----------------	---

Akustické zvuky jsem uváděla v závorkách – smích, jáсот, křik, údiv, úleva, zpěv, vrčení, výkřik, úsměv, odkašlání a povzdechnutí pouze jejich přepsáním. Výdech jsem zaznamenávala jako (výd.), pláč jako (pláč), kašlání – (kaše), leknutí – (lek.), zápolení – (záp.), zívnutí – (zívá), oddechnutí – (oddech.).

Díky dabingovým symbolům se herci mohou v textu lépe orientovat, což jim usnadňuje práci.

2.4 Fenomén animovaných filmů v SSSR a Rusku

2.4.1 Začátky animovaných filmů

Prvními animovanými ruskými filmy byly loutkové filmy Alexandra Širjajeva⁸⁰ z let 1906-1909. A. Širjajev vytvořil sérii filmů, kterou však diváci na plátnech neměli možnost spatřit. V roce 1910 vznikl film Vladislava Stareviče s názvem *Lucanus Cervus*, který pojednával o boji roháčů o samičku.⁸¹ Ani tento film se však na plátnech kin neukázal. O dva roky později, v roce 1912, V. Starevič vytvořil film *Krásná Lucanida neboli Stag Beetle War* («*Прекрасная*

⁸⁰ Alexandr Širjajev byl baletní mistr Mariinského divadla.

⁸¹ Film s touto tematikou byl příznačný, jelikož V. Starevič byl biolog.

Люканида, или Война усачей с рогаками) se stejnou tematikou a tentokrát se již do kin dostal, navíc se doma i v zahraničí dočkal velkého úspěchu. Jednalo se také o první animovanou satiru. Vladislav Starevič vytvořil ještě řadu loutkových krátkých filmů (*«Месть кинематографического оператора»*, 1912; *«Стрекоза и муравей»*, 1913 nebo *«Рождество у обитателей леса»*, 1913), které se zapsaly do zlatého fondu světové kinematografie.

Po Říjnové revoluci V. Starevič ze země odjel, čímž na nějakou dobu došlo k útlumu v rozvoji animovaného filmu. V roce 1924 vznikly animované filmy *Meziplanetární revoluce («Межпланетная революция»)* a *Hořící Čína («Китай в огне»)* v rámci Experimentálního byra animátorství při Státní technické škole kinematografie (Экспериментальное бюро мультипликации при Государственном техникуме кинематографии) vytvořeném J. Merkulovem, N. Chodatajevem a Z. Komissarenkem.

Ve 20. letech minulého století také ve studiu Kultkino vznikaly různé animované satirické a reklamní snímky (např. A. Buškina nebo D. Vertova). Začaly se tvořit malé skupiny nadšených karikaturistů, k čemuž zčásti přispěla i avantgarda. V té době vznikly první sovětská animovaná pohádka pro děti *Senka-Afričan («Сенька-африканец»*, 1927) a *Kluziště («Каток»*, 1927) Ivana Ivanova-Vano.

Ve druhé polovině 20. let 20. století vznikly v rámci studia Sovkino animované pohádky Šváb v režii Alexandra Ivanova (*«Тараканище»*, 1927) na motivy pohádky K. Čukovského, *Samojedský chlapec («Самоедский мальчик»*, 1928) sester Brumbergových nebo loutkové filmy Marie Benděrské *Mojdodyr («Мойдодыр»*, 1927) a *Dobrodružství Číňánků («Приключения китайчат»*, 1928).

Některé animované filmy té doby (např. *«Первая Конная»* režiséra J. Merkulova z r. 1929) byly vytvořeny pomocí tehdy novátorských technik – použití trojrozměrných kulis a tzv. „clay animation“ (varianta s hlínou, plastelínou nebo voskem – tyto materiály jsou tvárné a dávají jiné možnosti než pevné objekty⁸²).

V rámci studia Sovkino byl v r. 1929 publikován film *Pošta («Почта»)* v režii M. Cechanovského. Jednalo se o film natočený tzv. smíšenou technikou a stal se prvním sovětským barevným filmem se zvukem. Film byl široce distribuován v zahraničí a byl vnímán předními odborníky. V r. 1933 M. Cechanovský začal pracovat na filmu na motivy Puškinovy

⁸² KEDAJ, Zdeněk. Stop-motion animační techniky. Masarykova Univerzita Fakulta Informatiky, 2009, s.1.

pohádky Pohádka o popovi a jeho dělníku Baldovi («Сказка о попе и работнике его Балде»). V rámci tohoto filmu byla použita tzv. „albová metoda“, která zjednodušovala proces natáčení.⁸³

V této době ve sféře animovaných filmů působil také Alexandr Ptuško, jenž v rámci Mosfilmu⁸⁴ v r. 1927 pracoval společně s J. Merkulovem na prvním sovětském animovaném seriálu „Dobrodružství Bratiškina“ («Приключения Братишкина»). A. Ptuško je známý i pro svůj první celovečerní loutkový animovaný film Nový Gulliver («Новый Гулливер», 1935), ve kterém spojil animaci a herectví. Díky tomuto filmu mohl otevřít Sdružení objemové animace, v rámci které vzniklo několik loutkových filmů. A. Ptuško byl také ve 40. letech minulého století ředitelem Sojuzdetmultfilmu.⁸⁵

V roce 1937 byl Sojuzdetfilm přejmenován na Sojuzmultfilm. Ve svých začátcích si studio osvojovalo západní techniky procesu. V období Velké vlastenecké války (do r. 1943) se Sojuzmultfilm přestěhoval do Uzbekistánu a produkoval především patriotické filmy.

Produkce Sojuzmultfilmu po druhé světové válce vycházela z kreslených filmů Walta Disneyho, což se projevovalo například v tom, že byl vytvořena disneyovská „multiplane“ kamera (dokázala například rozostřovat a zaostřovat záběry). V této době vznikl například známý kreslený film Sněhová královna («Снежная королева», 1957) na motivy H. CH. Andersena v režii N. Fjodorova.

V roce 1953 se Sojuzmultfilm rozhodl obnovit Svaz loutkových filmů. Díky němu vznikl například film Jevgenije Migunova Karandaš a Kljaksa – veselí lovci («Карандаш и Клякса – весёлые охотники», 1954). Při práci na tomto projektu J. Migunov vytvořil technickou základnu, kterou v rámci své budoucí tvorby používali další animátoři. Svaz loutkových filmů také posloužil jako jakási zkušebna pro začínající filmaře (například Borise Stěpanceva, Vladimira Děgt'ajova a dalším). Za zmínku stojí také film Zamilovaný oblak («Влюблённое облако», 1959) R. Kačanova a A. Karanoviče, který v sobě zahrnoval techniku „transpozice“. Tato loutková a kreslená animace si vysloužila řadu prestižních cen na mezinárodních festivalech. Tito dva režiséři spolu vytvořili také film Stařík a jeřáb («Старик и журавль», 1958) a jednalo se o vůbec první film R. Kačanova.

⁸³ Сенас, Михаил Цехановский. Композиция творческой жизни. Online. 21. 11. 2019. [citováno 2024-03-30]. Dostupné z: <https://seance.ru/articles/tsehanovskiy-kononenko/>.

⁸⁴ Ruské filmové studio.

⁸⁵ Sovětské a později ruské filmové studio produkuje animované filmy.

Roman Kačanov se na samostatnou režisérskou dráhu vydal v r. 1960 a pracoval hlavně v rámci již zmiňovaného Svazu loutkových filmů. Nejprve vytvořil film *Mášeňka a medvěd* («*Машенька и медведь*», 1960). Medvěda tehdy namluvil Anatolij Papanov a jednalo se o první zkušenost herce s ozvučením animovaného filmu.⁸⁶ Jeho další významnou prací byl němý animovaný film *Rukavička* («*Варежка*», 1967). V r. 1969 vdechl život postavám Eduarda Uspenského z dětské povídky *Krokodýl Gena a jeho přátelé* («*Крокодил Гена и его друзья*», 1966) ve svém animovaném filmu *Krokodýl Gena* («*Крокодил Гена*»). O dva roky později vyšel film *Čeburaška* («*Чебурашка*», 1971), v r. 1974 *Šapokljak* («*Шапокляк*», 1974) a v 80. letech poté *Čeburaška jde do školy* («*Чебурашка идет в школу*», 1983). Roman Kačanov vzdal také hold kreslené animaci, když v r. 1981 uvedl do kin celovečerní animovaný film *Tajemství třetí planety* («*Тайна третьей планеты*») na motivy fantastické povídky *Alenčina dobrodružství* («*Приключения Алисы*», 1974).⁸⁷ Film se dostal i za hranice tehdejšího SSSR, a to do Spojených států amerických, Itálie, Francie, Brazílie, Japonska, Koreje a také do Česka. Roman Kačanov byl tak jedním z hlavních sovětských animátorů.

V r. 1962 byl I. Ivanovem-Vano a J. Bojarským vytvořen první loutkový celovečerní animovaný film *Létající proletariát* («*Летающий пролетарий*») na motivy V. Majakovského. Důležitou prací se stala také *Historie jednoho zločinu* («*История одного преступления*», 1962) Fjodora Chitruka, jenž si vysloužila řadu zahraničních cen díky ploškové animaci. Film se vyznačoval neobvyklou montáží, rytmem a vizuální posloupností. Sovětská animace se stala velice úspěšnou, pravidelně se účastnila zahraničních festivalů, kde získala cenu například již zmiňovaná *Rukavička* («*Варежка*») R. Kačanova. V tomto období vznikalo mnoho dalších známých sovětských kreslených filmů: *Mauglí* («*Маугли*», 1967–1971) R. Davidova, *Vinní-Puch* («*Винни-Пух*», 1969–1972) F. Chitruka na motivy britského spisovatele A. Milna, *Malýš a Karlson* («*Малыш и Карлсон*», 1968) B. Stěpanceva, *Brémští muzikanti* («*Бременские музыканты*», 1969) I. Kovalevské nebo *Tři z Prostokvašina* («*Трое из Простоквашино*», 1978) režiséra V. Popova. Musíme zmínit také tvorbu Anatolije Petrova, který se zapsal do historie jako jeden z nejnadanějších animátorů 70. let. Mezi jeho díla patří například „kinočasopis“ *Veselý kolotoč* («*Весёлая карусель*», 1969–2017), který má v současné době již 48 dílů. A. Petrov vynalezl fotografickou techniku a pomocí konvenční kreslené animace

⁸⁶ Культура.рф. Роман Качанов. Online. [citováno 2024-03-30] Dostupné z: <https://www.culture.ru/persons/1578/roman-kachanov>.

⁸⁷ Tamtéž.

vytvářel trojrozměrné realistické filmy (např. Polygon – «Полигон», 1977 a Herakl u Admeta «Геракл у Адмета», 1986).

V rámci rychle rozvíjející se televize v 50. a 60. letech vzniklo pro Gostěleradio SSSR⁸⁸ několik slavných kreslených filmů jako Příhody kocoura Leopolda («Приключения кота Леопольда», 1975–1987) režiséra Anatolije Reznikova, Příhody prasátka Funtika («Приключения поросенка Фунтика», 1986–1988) Anatolije Solina, Příhody kapitána Vrungela («Приключения капитана Врунгеля», 1980–1983) D. Čerkasského nebo například Příhody Neználka a jeho kamarádů («Приключения Незнайки и его друзей», 1971–1973), na kterém se podílelo hned několik režiséru, mezi nimi například i R. Kačanov.

2.4.2 Soukromá studia

V roce 1988 bylo založeno studio Pilot, první soukromé animační studio v SSSR, ve kterém pracovalo mnoho lidí ze Studia animovaných televizních filmů sdružení Ekran (sovětský a ruský podřízený podnik Státní televizní a rozhlasové společnosti SSSR). Jelikož však Sovětský svaz nepodepsal tzv. Bernskou dohodu o ochraně autorských práv⁸⁹, bylo studio Pilot privatizováno. V následujícím období vznikaly animované filmy na videokazetách, vyráběla je soukromá animační studia několik animovaných filmů na videokazetách. V rámci těchto studií vznikl také proslulý animovaný film Neználek na Měsíci («Незнайка на Луне», 1997–1999).

2.4.3 Vývoj po rozpadu SSSR

Od 90. let minulého století žije ruský animovaný film vlastním životem. V r. 1992 však Oleg Vidov, filmový herec, podepsal desetiletou smlouvu se Sojuzmultfilmem o distribuci na Západ.⁹⁰ O dva roky později však Sojuzmultfilm žádal o vrácení části kolekce zpět, v rámci čehož se do Ruska vrátili animované filmy jako Jen počkej, zajáci! («Ну, погоди!», 1969–2012), Tři z Prostokvašina («Трое из Простоквашино», 1978), Brémští muzikanti («Бременские музыканты», 1969) nebo Kotě jménem Gav («Котенок по имени Гав», 1976). V zahraničí však zůstala práva na distribuci 547 animovaných filmů, mezi nimiž byl například i Čeburaška («Чебурашка», 1971), Sněhová královna («Снежная королева», 1957) a («Маугли», 1967–1971). V roce 2003 podepsal premiér Michail Kasjanov „příkaz k převodu práv na sbírku

⁸⁸ Státní televizní a rozhlasové vysílání SSSR.

⁸⁹ Je založena na principech národního zacházení, automatické ochrany bez formální registrace, ochrany literárního, vědeckého a uměleckého díle bez ohledu na jeho formu a způsob vyjádření. Lhůta ochrany byla stanovena na 50 let po smrti autora (kratší pro filmy a díla aplikovaného umění). Dostupné z: <https://www.mpo.cz/dokument6205.html> [citováno 2024-04-01].

⁹⁰ БОГОЛЮБОВА, А. С. Российская анимация на рубеже XX-XXI веков (к столетию анимационного кино). *Общество, государство, право*, 2013, s. 1.

Sojuzmultfilmu na federální státní podnik Filmové studio Sojuzmultfilm. Začala právní bitva mezi O. Vidovem a J. Borstenovou (jeho ženou) na jedné straně a filmovým studiem Sojuzmultfilm – na straně druhé.⁹¹

V devadesátých letech musel Sojuzmultfilm překonat těžké období, jelikož mnozí herci odcházeli do jiných zemí nebo změnili svou profesi. Vznikalo tak málo filmů, které se navíc nemohly chlubit dobrou kvalitou. Na začátku nového tisíciletí však Sojuzmultfilm znovu začal natáčet „kinočasopis“ *Veselý kolotoč* («*Весёлая карусель*», 1969–2017) a seriál *Prostokvašino* («*Простоквашино*»). Stát totiž v roce 2003 přidělil animátorským studiím menší část peněz z prodeje ropy a o tři roky později bylo vyčleněno 10 milionů dolarů na podporu tvorby kreslených filmů.⁹²

2.4.4 Studio Mělnica

V tomto období začalo také soukromé studio Mělnica («*Мельница*») produkovat celovečerní animované filmy. Studio však vzniklo už v 90. letech v Petrohradě a jejím prvním počinem byl seriál *Příhody ve Smaragdovém městě* («*Приключения в Изумрудном городе*», 1998). V r.2003 vyšel celovečerní animovaný film *Nosáček* («*Карлик-Нос*») režiséra Ilji Maximova. Mělnica je známá hlavně díky své sérii filmů s Bohatýrem Aljošou, nejdřív byly tři – *Bohatýr Aljoša* («*Алеша Попович и Тугарин Змей*», 2004), *Bohatýr a drak* («*Добрыня Никитич и Змей Горыныч*», 2006) a *Ilja Muromec a Solověj-Razbojnik* («*Илья Муромец и Соловей-Разбойник*», 2007). První dva zmiňované animované filmy se dočkaly i českého dabingu.

Tato série se stala velmi oblíbenou, nyní čítá celkem 12 filmů. Po již zmiňovaných třech v rámci studia Mělnica vyšly následující díly: *Tři bohatýři a carevna Šemaša* («*Три богатыря и Шамаханская царица*», 2010), *Tři bohatýři na dalekých březích* («*Три богатыря на дальних берегах*», 2012), *Tři bohatýři. Tah koněm* («*Три богатыря. Ход конем*», 2015), *Tři bohatýři a král moří* («*Три богатыря и морской царь*», 2017), *Tři bohatýři a egyptská princezna* («*Три богатыря и принцесса Египта*», 2017), *Tři bohatýři a následnice trůnu* («*Три богатыря и наследница престола*», 2018), *Kůň Julius a významné pohádky* («*Конь Юлий и большие сказки*», 2020), *Tři bohatýři a Kůň na trůně* («*Три богатыря и Конь на троне*», 2021) a *Tři bohatýři a Pucek země* («*Три богатыря и Пуп Земли*», 2023). Již bylo oznámeno, že na konci příštího roku má být publikován další díl – *Tři bohatýři a středobod*

⁹¹ БОГОЛЮБОВА, А. С. Российская анимация на рубеже XX-XXI веков (к столетию анимационного кино). *Общество, государство, право*, 2013, s. 1.

⁹² Tamtéž, s. 1.

vesmíru («Три богатыря и свет клином») a později také Tři bohatýři. Město planety («Три богатыря. Город планеты»).

Studio Mělnica tvoří také seriály pro nejmenší, od r. 2011 běží Barboskiny («Барбоскины»), v r. 2006 vyšel Luntik a jeho kamarádi («Лунтик и его друзья», 2006–2010) režisérky Dariny Šmidt. Oba seriály byly vytvořeny pro televizi RTR. Seriál Luntik a jeho kamarádi získal Státní ocenění v oblasti kultury.⁹³

Ve studiu také vznikají krátkometrážní filmy režiséra Konstantina Bronzita, jenž je členem Ruské, Francouzské a Americké filmové akademie a v roce 2009 byl nominovaný na cenu Oskar. K. Bronzit je uměleckým ředitelem studia Mělnica a zároveň konzultant několika projektů vznikajících v rámci studia. Co se týče jeho práce, režíroval například první film ze série Tři bohatýři. Jeho další filmy Božstvo («Божество», 2002) a «Lavatory – Lovestory» získaly mnoho ocenění na velkých festivalech krátkometrážních animovaných filmů v Rusku a v zahraničí. Další ocenění získal také za autorský film Nemůžeme žít bez kosmu («Мы не можем жить без космоса», 2014), a to více než 50 ocenění na různých festivalech (například na festivalu Annecy International Animation Film Festival ve Francii).

V rámci rozvoje tvorby a technologií bylo ve studiu Mělnica vytvořeno oddělení trojrozměrné grafiky, kde vznikl projekt Bajky («Басни») na motivy I. A. Krylova a také v něm pokračuje tvorba již zmiňovaného seriálu Lutnik a jeho kamarádi a Barboskiny. V r. 2017 v tomto oddělení vznikl celovečerní film Urfin Džus a jeho dřevění vojáci («Урфин Джюс и его деревянные солдаты») režiséra V. Toropočina.

Vladimir Toropčín režíroval také velký projekt Ivan Carevič a šedý vlk («Иван Царевич и серый волк»), který byl dokončen na konci roku 2011. Tento projekt se stal nejvýdělečnějším v historii ruské animace, za dobu distribuce utržil přibližně 30 milionů dolarů.⁹⁴ Druhý film z této série, Ivan Carevič a šedý vlk – 2 («Иван Царевич и Серый волк – 2», 2013), získal v r. 2015 cenu Zlatý orel za nejlepší animovaný film.

2.4.5 Současnost

V roce 2009 se animace dostala do krize, jelikož stát na další rok snížil její financování na polovinu. V té době také probíhala reorganizace Goskina, což znamenalo, že z jeho strany

⁹³ Мельница. О студии Мельница. Online. [citováno 2024-04-01]. Dostupné z: <http://melnitsa.com/about/>.

⁹⁴ Tamtéž.

několik měsíců nedocházelo k žádnému financování.⁹⁵ V důsledku k tomu došlo k uzavření nebo pozastavení několika studií (včetně studia Pilot a Včela). Tehdy v krizi dokázalo dobře pracovat pouze studio Mělnica díky své sérii o Třech bohatýrech.

Aby studia zachránila svou existenci, musela se například začít zaměřovat na videoklipy (případ studia Pilot) nebo hledat zahraniční investory. V dnešní době je v Rusku schopno americké produkci konkurovat pouze právě studio Mělnica. Ostatní ruské animované filmy se mohou porovnávat pouze s evropskou animací.⁹⁶

Potenciál růstu animované produkce v „mnohém závisí na televizním průmyslu a seriálové produkce.“⁹⁷ Zajímavými pro televizní kanály se staly například Kamarádi balónci («Смешиаруки»), Pomocníčkové («Фиксику») a Máša a medvěd («Маши и медведь»). Máša a medvěd se začal vysílat v roce 2009 ve studiu Animakkord za pomoci trojrozměrné grafiky a diváky si získal nejen v Rusku, ale také v zahraničí.

V současné době se v Rusku natočí asi 20–30 hodin kreslených filmů ročně (v nejlepším období Sojuzmultfilmu to bylo 300–400 hodin). Pro porovnání: v Číně se jedná o tisíce hodin, ve Spojených státech o desítky tisíc. Jedním z hlavních problémů je podfinancování tohoto odvětví. „Dříve stát vyčleňoval až 90 % potřebných prostředků na výrobu kreslených filmů, nyní se však filmové společnosti musí spoléhat na vlastní zdroje nebo se uchýlit k využití vypůjčených prostředků.“⁹⁸ Druhá potíž se pojí se zaměstnanci, které je mnohdy těžké najít a proškolit. S tímto problémem se však nemusí vypořádávat studio Mělnica, které rozšiřuje svůj personál pořádáním dvouměsíčních kurzů pro animátory s následným začleněním do kolektivu.⁹⁹ Studio Mělnica je v Rusku v dnešní době světlou výjimkou na poli produkce animovaných filmů.

2.5 Specifika pohádek

Daná práce je zaměřena na přípravu dialogové listiny k ruské pohádce Ruslan a Ludmila, více než pohádka. Každý překladatel by měl na začátku svého procesu vždy vyhodnotit, kdo bude příjemcem jeho výsledné práce a podle toho také při práci postupovat (volit správná slova,

⁹⁵ Университет Синергия. Новый обвал: кризис 2008-го. Online. 24. 7. 2023. [citováno 2024-04-01] Dostupné z: https://synergy.ru/about/education_articles/speczialnosti/obrazovanie_po_fakultetam/rossijskaya_animacziya_put_ot_sovetskoj_legendy_k_brendu_novogo_pokoleniya#h_caption_6.

⁹⁶ Кинопоиск. Российская анимация: От кризиса до индустрии. Online. 7. 4. 2016. [citováno 2024-04-01]. Dostupné z: <https://www.kinopoisk.ru/media/article/2754187/>.

⁹⁷ Tamtéž.

⁹⁸ АЛЕКСАНДРОВА, Юлия Александровна и Анжелика Романовна ДЯТЛЕНКО. Развитие российской мультипликации. *Национальная ассоциация ученых*, 2016, s. 87.

⁹⁹ Tamtéž, s. 87.

přistupovat k humoru apod.) Na svém překladu jsem pracovala s vědomím, že potenciálními budoucími diváky budou děti. V této kapitole se zaměříme na to, čím se vyznačují pohádky, jaká jsou jejich specifika a dále také na to, jak je nejlépe překládat.

Dětská literatura je spjata s orientací na publikum do 16 let¹⁰⁰, v některých zdrojích je uváděno přesné věkové rozmezí, a to od 3 do 15 let.¹⁰¹ Významnou složkou pohádkových textů jsou reálie a ustálené obraty.¹⁰² V některých pohádkách také vystupují nadpřirozené bytosti. V češtině se již některé překlady postav a bytostí ustálily (např. Rotkäppchen = Červená Karkulka, Schneewitchen = Sněhurka). V průběhu století se však přístupy k překládání vyvíjely – od doslovného překladu k většímu oprostění se od originálu. V současné době, například, se u ruských pohádek dodržuje poplatnost stylu, ustáleným vazbám, formálním konvencím i reáliím originálu.¹⁰³ Pro pohádky také bývají typická tvz. „mluvící jména“, o kterých se zmíníme ještě v další podkapitole.

V pohádkách je důležitá také zvuková struktura, například u ukolébavek nebo dětských písní. Texty pro děti se vyznačují zvukomalbou slov, rýmem, neologismy a opakováním. Tyto aspekty jsou důležité pro děti, které se nachází teprve seznamují s fonologií svého rodného jazyka.¹⁰⁴ Pohádky se také vyznačují svou jednoznačností (dobro vs. zlo) a šťastným koncem. Mívají také rychlejší spád, jsou dynamické a nenajdeme v nich většinou pouze jednu dějovou linii.

Pohádky jsou typické přítomností lidové slovesnosti.¹⁰⁵ Oproti textům pro dospělé si pohádky zachovaly folklórní bohatství, které se promítá do obsahu, formy i stylů autorů a díky kterému vznikl žánr, který známe pod pojmem autorská pohádka.¹⁰⁶

2.5.1 Překlad pohádek pro dabing

Při překládání a přípravě dialogové listiny zahraničního animovaného filmu musí brát překladatel v úvahu způsob mluvení, myšlení a jednání dítěte, které se mohou v různých kulturách lišit a také to, že cílové texty je třeba přizpůsobit zvláštnímu publiku, tedy dítěti, které

¹⁰⁰ РЕБКО, А. В. Особенности перевода детской литературы. Белорусский государственный университет, 2017, s. 1.

¹⁰¹ VLAŠÍN, Štěpán. Slovník literární teorie. Praha: Československý spisovatel, 1984, s. 208.

¹⁰² KUFNEROVÁ, Zlata. Jak se překládaly a překládají pohádky. *Překládání a čeština*, Jinočany, 2003, s. 145.

¹⁰³ Tamtéž, s. 147.

¹⁰⁴ Trans Europe. Перевод детской литературы. Online. [citováno 2024-04-02]. Dostupné z: <https://transeurope.ru/publications/perevod-detskoj-literaturyi.html>.

¹⁰⁵ GENČIOVÁ, Miroslava. Literatura pro děti a mládež: (ve srovnávacím žánrovém pohledu). Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, s. 15.

¹⁰⁶ UŠIAKOVÁ, Lucie. Překlad dětské literatury [online]. Olomouc, 2018 [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5d8t4v/>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta.

oproti dospělým vnímá věci jinak.¹⁰⁷ V tomto kontextu se zdá, že překladatelé audiovizuálních textů mohou do určité míry postupovat jako při překladu dětské literatury. O'Connell uvádí, že stejnými strategiemi může být to, že jak animovaná pohádka, tak dětská literatura musí obohatit kulturní systém dětí a zároveň zohlednit úroveň jejich porozumění.¹⁰⁸ Pokud navážeme na porozumění, překladatel by se měl při své práci rozhodovat, zda kulturní odkazy zanechá v původní podobě, nebo zda s nimi bude pracovat tak, aby je přizpůsobil divákům, pro který překlad vytváří. Překladatel by měl také dbát na prolínání obrazů, slov a také zvuků, které jsou charakteristické pro všechny dětské texty a představuje pro překladatele velkou výzvu.¹⁰⁹

Je důležité si také uvést, že u dětských filmů z překladatelského hlediska existují tři hlavní sémiotické kódy¹¹⁰: jazykový kód, ikonografický kód a hudební kód. Jazykový kód je pro překladatelský kód stěžejní, bez něho by překlad neexistoval. V přeložených audiovizuálních dílech má specifické vlastnosti, které souvisí s „orálností“. Je důležité, aby dialogy působily přirozeně. Ikonografický kód představuje spojení mezi dětskými filmy a obrázkovými knihami a vlastními dětskými kresbami a výtvarnými díly.¹¹¹ Poslední jmenovaný, hudební kód, hraje v animovaném filmu zásadní roli. Může se zdát, že někdy pouze doplňuje obraz, avšak jeho funkci můžeme spatřovat například v kulturních odkazech. Kvůli tomu, že dabingová studia obvykle pracují s „mezinárodní verzí“ filmu, tedy tou, která obsahuje všechny hudební a zvukové efekty původní verze s výjimkou těch dialogových replik a písní, které budou dabovány,¹¹² může být pro překladatele složité s těmito pasážemi pracovat. Je však na překladateli, jestli dialogy podle těchto prvků upraví.

K překládání písní, které jsou součástí animovaných filmů, se dá přistupovat prakticky pouze třemi způsoby. První způsob je pro překladatele jednodušší, jelikož se jedná o ponechání písně v originálním znění, což znamená, že překladatel se písní vůbec nemusí zabývat. K tomuto řešení dochází v případě, že se jedná o známou píseň. Druhý způsob spočívá v překladu původní písně a dosazení textu v cílovém jazyce do původní hudby. Tento způsob jsem

¹⁰⁷ LORENZO, Lourdes. Paternalismo traductor en las traducciones del género infantil y juvenil. *Trans: revista de traductología*, 2014, s. 36.

¹⁰⁸ O'CONNELL, Eithne. What Dubbers of Children's Television Programmes Can Learn from Translators of Children's Books?. *Meta*, 2003, s. 223.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 223.

¹¹⁰ DE LOS REYES, Julio. Genética del doblaje cinematográfico. La versión del traductor como proto-texto en el filme *Rio*. *Linguistica Antverpiensia New Series* 14, 2015, s. 144.

¹¹¹ WELLS, Paul, QUINN, Joanna & Les MILLS. *Drawing for Animation*, Lausanne, Ava Academia, 2009, s. 118.

¹¹² LE NOUVEL, Thierry. *Le Doublage*, Paris, Eyrolles, 2017, s. 14.

využívala také ve své teoretické části v případě obou písní, které se v mnou vybrané pohádce vyskytují. Pod třetím a zároveň posledním způsobem se rozumí vytvoření úplně nového textu, který se poté dosadí do původní hudby. Tento typ nebývá tolik využíván, jelikož píseň v animovaném filmu většinou odkazuje k probíhajícímu ději, a proto je potřeba, aby překladatel na základě původního textu převedl píseň do cílového jazyka.

Aby byl překlad pohádky do cílového jazyka vydařený, musí dojít k rovnováze mezi obsahem, kreativitou, jednoduchostí vyjádření a také jazykové svobody.¹¹³ Překladatel musí dále myslet na to, jedná-li se o překlad pro děti nejmenší, nebo naopak pro dospívající, a podle toho ke své práci přistupovat. Texty pro dospívající jsou určeny pro děti ve věku 15–16 let. Recipientem díla se tedy stává žák na 2. stupni základní školy, který by měl být schopný najít určité informace v jednoduchých, autentických materiálech a rozumět krátkým a prostým textům.¹¹⁴

Důležitým překladatelovým zadáním je převést text do cílového jazyka pomocí „prostého jazyka“, aby byla zachována jednoduchost. V nejlepším případě by měl výsledný text působit dojmem, že jde o originál. U překladu pohádek je toto pravidlo možná ještě důležitější než u textů určených dospělým. Překladatel by dále měl umět přenést emocionální zabarvení originálu. Tento aspekt je důležitý z toho důvodu, že děti vnímají text spíše na emocionální úrovni (cítí radost, smutek, strach atd.).¹¹⁵

Pokud je výchozí text určený pro dospívající děti, je možné, že se v něm budou objevovat slangové výrazy. Z tohoto důvodu by měl překladatel stále sledovat změny v jazyce, a to jak ve výchozím jazyce, tak i v tom cílovém, aby byl schopen text přeložit co nejautentičtěji. Autentičnosti překladatel může docílit také tím, že se bude na svět dívat dětskýma očima. Je důležité, aby chápal vnitřní svět dětí a faktory, které mají vliv na vývoj dítěte.

Pro animované filmy začíná být také běžné, že se v nich používají cizí jazyky, ať už skutečné nebo vymyšlené. Podle I. De Higes se v takových případech může překladatel rozhodovat mezi dvěma variantami: zachování cizojazyčnosti, nebo naopak nezachování.¹¹⁶ Pokud by došlo

¹¹³ Trans Europe. Перевод детской литературы. Online. [citováno 2024-04-02]. Dostupné z: <https://transeurope.ru/publications/perevod-detskoy-literaturyi.html>.

¹¹⁴ VRAŠTILOVÁ, Olga. Dětská literatura a čtenářská gramotnost v cizím jazyce. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, s. 12.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 5.

¹¹⁶ D ANDINO, Irene De Higes. The translation of multilingual films: Modes, strategies, constraints and manipulation in the Spanish translations of *It's a Free World*. ... *Linguistica Antverpiensia, New Series—Themes in Translation Studies*, 2014, s. 222.

k situaci, že cizí jazyk a jazyk dabingu jsou stejné, může překladatel pro tyto scény jiný jazyk, aby došlo k zachování vícejazyčnosti filmu.

Překladatel se musí také vypořádat s tzv. „mluvícími jmény“, tedy když jméno zároveň do jisté míry charakterizuje pojmenovávaný objekt (např. Hejkal, Večerník, princezna Koloběžka, «Незнайка», «Мальчик-с-пальчик», «Красная шапочка»). Ve většině případů neexistují přesné analogie v cílovém jazyce, nebo budou pro dítě nesrozumitelné.¹¹⁷ Překladatel by měl tedy mít širokou slovní zásobu v cílovém jazyce, do kterého překládá, a také představivost. Zároveň by však měl také perfektně znát jazyk výchozí, aby odkryl všechny idiomatické výrazy a přísloví.

Překladatel pohádek by měl do jisté míry také disponovat smyslem pro humor, bez kterých se pohádky většinou neobejdou. Jak uvádí A. V. Rebko ve své práci, klíčem k úspěchu dobrého překladu je překladatelova schopnost vyjádřit slovní hříčky, které v díle vytvářejí komický efekt.¹¹⁸

Stává se, že součástí pohádek bývá také edukativní obsah, který se při překládání dětské literatury dá jednoduše popsat pomocí vysvětlivek. V případě animovaného filmu se však v cílovém jazyce takové informace předávají složitěji, jelikož, na rozdíl od literárního díla, není možné doplňovat zvukovou stopu o nové informace.¹¹⁹

Na konec této kapitoly se ještě zmíním o tom, že neexistuje příliš studií zkoumající charakteristiku audiovizuálního překladu pro děti. V poslední době však v Evropě vzniklo značné množství doktorských prací v příbuzných oborech, které v sobě zahrnují nejen případové deskriptivní studie, ale také podrobné modely analýzy, díky nimž vědci mohou blíže a systematictěji zkoumat audiovizuální překlady pro děti.¹²⁰

2.5.2 Dabing pohádek

Dabing můžeme rozdělit na dabing hraných filmů a na dabing animovaných filmů. Pod druhý jmenovaný typ řadíme dabing zahraničních pohádek, který je upřednostňován před titulky, které by pro předpokládaného cílového diváka (dítě), postrádaly smysl. Dabing je u animovaných

¹¹⁷ РЕБКО, А. В. Особенности перевода детской литературы. Белорусский государственный университет, 2017, s. 3.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 4.

¹¹⁹ DE LOS REYES, Julio. Genética del doblaje cinematográfico. La versión del traductor como proto-texto en el filme *Rio*. *Linguistica Antverpiensia New Series* 14, 2015, s. 231.

¹²⁰ DI GIOVANNI, Elena; ELEFANTE, Chiara; PEDERZOLI, Roberta (ed.). *Writing and Translating for Children*. Peter Lang, 2010, s. 259.

filmů využíván také proto, že se díky němu animace lépe přizpůsobí kultuře cílového publika, zároveň by však mělo dojít k zachování významu původního. Animovaný film by měl také přinášet vizuální a estetický zážitek, který by titulky mohly narušovat. U některých streamovacích platform (např. Netflix a Disney+) si však již divák může vybrat, jaký druh audiovizuálního překladu upřednostňuje – dabing nebo titulky, a může si tak volit podle vlastních preferencí.

Dabing animovaných filmů je důležitý pro to, aby jednak mohlo být osloveno zahraniční publikum a také z toho důvodu, aby došlo ke zpříjemnění audiovizuálního zážitku v kině.¹²¹ Stejně jako při práci s dabingem pro klasické filmy, původní verze zvukové stopy vyžaduje nahrazení dialogů a hlasového doprovodu, aby bylo možné upravit zvukové efekty, řeč animovaných postav a zpěv v cílovém jazyce.¹²² V souvislosti s potřebami dětských diváků je nejdůležitější kinetická synchronizace, protože je obvykle přitahují barvy a tvary a dále také gesta postav.¹²³

Nejnámějšími subjekty ve sféře kreslených filmů, které se zabývají dabingem, jsou například Dreamworks Animation, Paramount Pictures, Disney a Pixar.¹²⁴ V současné době je na trhu velké množství distribučních kanálů, což se pojí mimo jiné také s nástupem digitální animační technologie.

2.6 Ruslan a Ludmila, více než pohádka

Ruslan a Ludmila, více než pohádka je ruská dobrodružná animovaná pohádka, která byla uvedena do kin 24. srpna 2023. Režiséry této pohádky jsou Alexej Cicilin, Vladimir Nikolajev a Alexej Zamyslov, kteří jsou známí animovanou sérií pohádek Sněžná královna («Снежная королева», 2012-současnost) natočenou na motivy pohádek H. CH. Andersena. Pohádka vznikla v rámci animovaného studia Voroněž a společnosti STV.

Ruslan a Ludmila, více než pohádka je adaptace poemy Ruslan a Ludmila A. S. Puškina o krásné kněžně a odvážném bohatýrovi. Tato poema se stala předlohou pro film již v roce 1938 nebo například v roce 2018. Ruslan a Ludmila, více než pohádka si z poemy zachovala příběh a jména postav, obsah však není převyprávěn s úplnou přesností. Postavy a jejich vztahy byly pozměněny vzhledem k současné době. Ludmilu bychom mohli nazvat feministkou, která umí

¹²¹ Atl translate. Does dubbing still make sense in animation? Online. 4. 4. 2023. [citováno 2024-04-03] Dostupné z: <https://www.atltranslate.com/blog/dubbing-animation>.

¹²² Tamtéž.

¹²³ CHAUME, Frederic. Audiovisual Translation: Dubbing. Manchester: 2012, s. 78.

¹²⁴ Tamtéž, s. 78.

vzít osud do svých rukou. Ruslan je v pohádce zase představen jako knihomol, stavitel a intelektuál, který nevyhledává souboje. Hlavní zápletkou filmu zůstává hledání kněžny Ludmily, která byla unesena drakem do zámku čaroděje Černomora.

Animovaná pohádka láká diváky na humorné scény, napínavý děj a pohádkový svět. Recenze oceňují pohádku za povedené předělání původní poémy Puškina a úroveň grafiky a animace, které jsou srovnávány s produkcí Disney a Pixar.

3. PŘEKLAD

Žena	00:44	Uprostřed fata morgany a nekonečné pouště, tam, kam nezabloudí ani noha poutníka, je před všemi skryt strašidelný zámek.
Muž	00:57	Strašidelný zámek hroživého čaroděje Černomora.
Dítě	01:03 (Nád.)	/Strašidelný zámek?
Dítě	01:05	Jak ten zlý čaroděj vypadá? Je děsivý?
Muž	01:10	To nikdo neví. Čaroděj Černomor vypouští svého strašlivého draka, který unáší krásné neprovdané nevěsty přímo do jeho zámku.
Princezna	01:19 (Křik)	//
Hlasy	1:24	Dívejte, dívejte, drak unesl princeznu.
Lidé	01:29	Tudy, tudy
Princ	01:30 (Křik)	Heeeej//
Princezna	01:31 (Výkřik)	/
Princ	01:33 (Výkřik)	/
Princezna	01:36 (Výkřik)	//
Kníže	01:42	Ani jednomu vojínu se nepodařilo zámek najít, přemoci čaroděje a zachránit unesené princezny.
Ludmila	01:51	Tak takhle je to? Jen ať si mě zkusí chytit, já mu ještě ukážu! (20)
Kníže	01:59 (Smích)	/Vida, jakou mám doma bojovnici!
Ludmila	02:04 (Úsměv)	/
Ludmila	02:21 (Smích)	/
Ruslan	02:22 (Smích)	/
Ruslan	02:25 (Leknutí)	/
Ruslan a Ludmila	02:29 (Smích)	//
Lidé	02:36	Vítejte u nás!
Ludmila	02:37	Ahoj!// Dobrý den!
Lidé	02:40	Krasavice
Ludmila	02:41 (Smích)	/
Ruslan a Ludmila	02:48 (Smích)	Oooooo/
Ruslan a Ludmila	02:54 (Smích)	//

Ludmila	03:08	Snad ještě nikdy jsem u našeho města neviděla tolik lodí.
Ruslan	03:12	Však už jsem slyšel, jak pro tebe po celém světě hledají ženicha.
Ludmila	03:16 (Nád.)	/Ne pro mě, pro otce.// Otec nevěří, že zemi může řídit i dívka a je připraven mě dát jakémukoliv kolemjdoucímu. Hlavně aby vypadal jako voják.
Ruslan	03:28	No, a ty bys chtěla co, Ludmilo, pověz?
Ludmila	03:31	Chtěla bych vládnout knížectví a zároveň být se svým drahým.
Ruslan	03:38	A jestli si budeš muset vybrat jen jedno?
Ludmila	03:41	Pak// se bude hodit tahle loďka. Dáme sem katapult nebo trebuchet a můžeme se bránit před pronásledovateli.
Ruslan	03:51 (Smích)	//Škoda, že nás v hodinách stavitelství nenaučili, jak se má správně střílet. Ale sestavení katapultu bych měl zvládnout.
Ludmila	03:58 (Smích)	Uu, tak to budu střílet sama! Teda, my jsme ale skvělý tým.
Ruslan a Ludmila	04:04 (Smích)	/
Ludmila	04:13 (Nádech)	To je romantické. Ruslane, dívej!
Ruslan	04:18	Ludmilo, vezmeš
Ludmila	04:20 (Výkřik)	//
Ruslan	04:30	si mě?
Ludmila	04:34 (Nád.)	//Ano!
Ruslan	04:38	Fuu
Ludmila	04:44 (Smích)	//
Ruslan a Ludmila	04:49 (Smích)	//
Hlasy	04:59 (Smích)	//
Ratmír	05:14	Dneska je tvůj den, Rogdaji!
Rogdaj	05:17 (Smích) (Výkřik)	/Lámu rekordy, Ratmíre!/
Rogdaj	05:24 (Smích)	Dneska jsem se zastavil u Vladimíra. A řeknu vám, že jsem si stoprocentně jistý, že to budu já, komu dá Ludmilu za ženu.
Ratmír	05:40	No, no, no. Ty máš sice svaly, ale moje království patří mezi ty nejlepší a jestli si vezmu Ludmilu/ dostane se v žebříčku ještě výš a to sotva nějaká dívka odmítne.
Dívka	05:53	Vezmi si za ženu mě, prosím!
Dívka	05:55	Já si tě vezmu!

Dívka	05:56	Já si tě vezmu!
Dívka	05:58	Pryč, je můj!
Farlaf	05:58	Moje maminka vždycky říká/koukejte, támhle je Ludmila!
Ratmír	06:06	S kým to tam je?
Rogdaj	06:08 (Zavrčení)	/Snad ne s Ruslanem!
Rogdaj	06:23	Ale, ale. Kohopak to tu máme?
Farlaf	06:27	Ruslana a Ludmilu!
Rogdaj	06:29	Zmlkni, Farlafe, nejsem slepý!
Farlaf	06:31	Proč ses teda ptal?
Ludmila	06:34	Co potřebuješ, Rogdaji?
Rogdaj	06:36	Ludmilo, moje budoucí žena by si měla společnost vybírat pečlivěji./ Knížecí dcerka by se neměla tahat s tímhle knihomolem. Ještě začneš taky číst a věř mi, že čtení je úplně k ničemu.
Farlaf	06:51	A co když je to kuchařka?
Farlaf, Rogdaj, Ratmír	06:53 (Smích)	/
Ratmír	06:55	Ludmilo, jestli budeš mít zítra štěstí, vybere mě kníže za tvého ženicha. A já nejsem takový barbar jako oni.
Ludmila	07:04	To jste se zbláznili! Nikoho z vás si nevezmu.
Ruslan	07:09	Jo! Ludmila se rozhodne i bez vás, s kým se bude kamarádit!
Rogdaj	07:13 (Smích)	//Podívejte, kdo se ozval. Manžela jí vybere veliký kníže, takže ty, Ruslane, buď radši zticha. Ještě nikdy v životě jsi nedržel zbraň v ruce, je těžší než knížka, slabochu!
Ruslan	07:27	A víš, že nejsilnější sval v našem těle je mozek? Tedy pokud se používá.
Rogdaj	07:33 (Křik)	Ukaž, jak tvůj mozek odolá mé sekeře!/ /
Ludmila	07:40	Ne!// Jestli se to dozví můj otec, ukáže vám! Podle zákona musí být zbraně v přítomnosti dcery velkého knížete schované, jinak přijde trest!
Farlaf a Rogdaj	07:55 (Zasmání)	/
Rogdaj	07:57	Schovávat se za sukni by ti šlo, usmrkanče!/ Však počkej. Co stojíte, jdeme!
Ruslan	08:06	Jinak přijde trest? Vždyť je to blbost.
Ludmila	8:10 (Smích)	Ale to oni nevědí, vždyť neumí psát.
Ruslan a Ludmila	08:13 (Smích)	//
Ludmila	08:16	Pojedu se pokusit přesvědčit mého otce
Ruslan	08:21	Hodně štěstí
Ludmila	08:48	Z cesty! Omlouvám se!
Stráž	08:51 (Smích)	Ta naše kněžna je ale potrhlá!/ /

Ludmila	08:56	Omlouvám se!
Ludmila	09:18	Tatínku! Tati!
Kníže	09:21 (Nád.)	/Ludmilo! Jsem z toho spěchu tak unavený!
Ludmila	09:27	Aha! Víím, že podle tradice musíš už zítra sám vybrat manžela pro svoji dceru.
Kníže	09:34	O tom jsem si s tebou chtěl promluvit. Rogdaj, Ratmír a matička Farlafa mě prosili, abych jim přislíbil tvou ruku.
Ludmila	09:45	To sotva! A mě jste se nezapomněli zeptat? Můj názor nikoho nezajímá?
Kníže	09:50	Ludmilo, vždyť jsi kněžna, je ti přeci snad známo, jak to chodí?
Ludmila	09:55	Vždyť je to blbost! Co je pro tebe důležitější – moje štěstí, nebo tahle zastaralá tradice?
Kníže	10:02	No samozřejmě, že tvoje štěstí!
Ludmila	10:05 (Smích)	V tom případě dej mou ruku Ruslanovi! Požádal mě a já/ souhlasila!/ /
Kníže	10:13	Ruslan je milý mladík, chytrý, slušný, ale není to voják! Pokud přijde neštěstí, neochrání ani tebe, ani knížectví!
Ludmila	10:23	Vládce musí být hlavně chytrý, až potom silný!
Kníže	10:27	Je důležité, aby měl obě schopnosti, Ludmilo.// Víím, že jsi tajně do své loďky schovala zásoby a plánuješ útěk/ Je to zbytečné, dám Vám s Ruslanem požehnání.
Ludmila	10:41 (Nád.) (Smích)	Vážně?// Ano, děkuju!
Kníže	10:46	Doufám, že toho nebudu litovat.
Lidé	11:00 (Jásot)	//No páni/ /
Lidé	11:05 (Nád.)	/
Lidé	11:06	Podívej, ty jsou krásné!
Lidé	11:10 (Smích)	//
Kníže	11:22	Drazí hosté! Dnešek je velkým svátkem./ Společně oslavujeme zasnoubení mé jediné dcery!
Lidé	11:31 (Jásot)	//
Ratmír	11:34 (Smích)	/
Farlaf	11:37	Zdravím!
Rogdaj	11:39 (Křik)	O Ano! Ano!/ /
Ruslan	11:47	Kníže brzy oznámí naše zasnuby/ nebojíš se?
Ludmila	11:52	Já/ se nebojím ničeho.
Žena	11:57	/

	(Křik)	
Ruslan a Ludmila	12:00 (Leknutí)	//
Ludmila	12:02	Kdo to je?
Ruslan	12:07	Ludmilo, běž!
Farlaf	12:10	Podívejte, drak!
Dívky	12:12 (Leknutí)	/
Ratmír	12:14	Ludmilo?
Rogdaj	12:15	Ruslane?
Ludmila	12:20 (Křik)	Ruslane! Necháš ho! Tu máš!// Pust' mě!/
Ludmila	12:32	Ruslane! Pomoc!
Ruslan	12:35 (Křik)	Ludmilo! Počkej!/
Ženy	12:43 (Leknutí)	/
Lidé	12:44 (Leknutí)	/
Ruslan	12:47 (Zápolení)	//
Kníže	12:52 (Nád.)	/
Ruslan	12:53 (Křik)	//
Ludmila	13:00	Chyť se mě!// Ruslane!
Ruslan	13:06 (Křik)	Ludmilo!/
Ludmila	13:08	Neeee!
Ruslan	13:23	Ludmilo!/ Ludmilu unesl drak!
Kníže	13:31 (Nád.)	To byl Černomor, zlý čaroděj.
Lidé	13:34 (Údiv)	//
Kníže	13:40	Přátelé, mou milovanou dceru ukradl podlý čaroděj Černomor./ Tomu, kdo Ludmilu zachrání, ji dám za ženu a s ní i můj trůn./Můj trůn za Ludmilu.
Lidé	13:55 (Údiv)	//
Rogdaj	13:59	Já přivedu Ludmilu/a trůn pak bude můj.
Ratmír	14:05	Já, Ratmír, zachráním Ludmilu.
Maminka Farlafa	14:09	Neohrožený Farlaf kněžnu zachrání.
Farlaf	14:31	Cože, co, já?
Maminka Farlafa	14:15	Nehádej se. Hlupáčku, knížectví jen tak na ulici nenajdeš.
Kníže	14:21	Běžte, vojíni. Přiveďte Ludmilu zpátky.
Ruslan	14:25	Kníže, ale vždyť já a Ludmila.

Kníže	14:27	Zmýlil jsem se./ Potřebuje hrdinu, ne knihomola.
Rogdaj	14:39 (Smích)	Troubo, jdi brečet do knihovny./Ludmila bude moje!
Ruslan	15:01 (Vzdych)	/
Žena	15:15	Tady nic nezmůžeš.
Ruslan	15:18 (Nád.)	Má pravdu!
Ruslan	15:36	Tak// Musím se vydat tam, kam letěl drak. Na východ!
Farlaf	16:00	Brambory jsi mi dala?
Maminka	16:01	Ano, dala.
Farlaf	16:03	A pečení?
Maminka Farlafa	16:04	Ano, tu taky.
Farlaf	16:06	A perníčky, abych měl sladké?
Maminka Farlafa	16:08	Tss! Žádné sladké dokud se nevrátíš zpátky s kněžnou Ludmilou! A teď už jeď, knížectví na nás čeká.
Farlafa	16:17 (Nád.)	//Ruslan?
Ratmír	16:36	Kde jsi sakra byl, Farlafe? Jak dlouho máme čekat?
Rogdaj	16:40 (Smích)	Vepřové koleno s sebou máš?//
Rogdaj a Ratmír	16:47 (Smích)	//
Farlaf	16:51 (Nád.)	//To není vtipný. Hádejte, koho jsem právě potkal
Rogdaj a Ratmír	16:55 (Nád.)	/
Farlaf	16:56	Ruslana!
Rogdaj	16:57 (Nád.)	/
Farlaf	16:58	V takovém divném brnění.
Ratmír	17:00	Ruslan?/ V brnění?
Farlaf	17:04	Nelžu vám. A měl naměřeno do neprostupného lesa.
Ratmír	17:07	No, určitě se vydal hledat Ludmilu.
Rogdaj	17:12 (Smích)	Já ho dostanu jako první! Slaboši, potkáme se na mé knížecí svatbě!//
Farlaf	17:21	A proč vůbec Ruslana? Myslel jsem, že jedeme zachraňovat Ludmilu?
Ratmír	17:26 (Vzdych)	//Poslyš, proč ses vlastně vůbec přihlásil? Opravdu chceš Ludmilu zachránit?
Farlaf	17:37	Maminka to tak chce, jak říká: „knížectví přeci jen tak na ulici nenajdeš“
Ratmír	17:42	No ale nebude to maminka, kdo se s Černomorem utká.
Farlaf	17:46	Neboj se, maminka ví, jak se s ním vypořádat. Například pokud se ukáže, že je Černomor obr, nařídila mi, abych mu předhodil něco dobrého k snědku.// Jsem rád, že mám s sebou Pelmeně.// Ale ty, Ratmíre, jsi do Ludmily asi blázen, když kvůli ní riskuješ život.

Ratmír	18:05 (Smích)	Co? Já?/ Prosím tě, dívky se zamilovávají do Ratmíra, ne naopak./ Jde mi o dobrou pověst, vždycky chci a taky dostanu to nejlepší. Ludmila je nejkrásnější ze všech princezen a já jsem skvělý prostě ve všem. Jak jednoduché.
Farlaf	18:25	No a co když potkáš ještě větší krasavici.
Ratmír	18:25	Potom Ludmilu prostě nechám.// Zlom vaz, Farlafe chrabrý!
Rogdaj	19:03	Ruslane!
Rogdaj	19:15	Zbabělče, vylez!
Ludmila	19:28 (Nád.) (Smích) (Leknutí)	//Ruslane? Kde to jsme? Nic si nepamatuju./ Jsme snad v Číně?// Jsme na svatební cestě. Ruslane, kdepak jsi?// Ruslane!/ Ruslaaaane!// Ohó, to je švédský stůl. Že by Turecko?/ Ruslane, nebuď hlupák, kde jsi?/ Jsou jako živé.// Oni mě unesli.
Naina	21:02	Ludmilo
Ludmila	21:05	To ty jsi mě ukradla? A ještě k tomu ze svatby? Co ty jsi za monstrum?
Naina	21:10	Kouzelné monstrum. Vítám tě v zázračném paláci kouzelníka Černomora Velikého. Málokterá z princezen měla za dobu jeho existence tu čest se sem dostat.
Ludmila	21:25	A žádná z nich se nevrátila. Takže tady můžu zůstat napořád? To je hrůza!
Naina	21:31	Ale kdepak, žádná hrůza, pouze veselí!/ Černomor se nudí, hledá společnost a ty máš to štěstí, že jsi byla vybrána. Je to velká čest, můžeš na sebe být pyšná. Tvým úkolem je ho potěšit a zabavit a potom se můžeš těšit na život v přepychu.
Ludmila	21:54	Já nejsem hračka, já
Naina	21:56	Přestaň, Ludmilo, svoji prudkou povahu musíš zkrotit. Ne abys vůdce zklamala.
Ludmila	22:04	Velice ráda vašeho vůdce zklamau. Jen ať si začne hledat jinou hračku!
Naina	22:09	Pak se připrav na to, že se připojíš k těm hloupým princeznám, které se Černomorovi postavily.// Smiř se se svým osudem a budeš tu svobodná.
Ludmila	22:21 (Křik)	//
Naina	22:24	Nebo tě Černomor promění v sochu, jak už to tak bývá.
Ludmila	22:33 (Dých.)	/Co?
Naina	22:36 (Smích)	//
Ludmila	22:42 (Křik)	//
Naina	22:47 (Smích)	Přeju šťastný pobyt. Stejně se ti nikdy nepodaří se odsud dostat.//
Černomor	23:11	Ne, ne, ne. Tohle všechno jsem už na sobě měl. Vyhoďte to! Abych ohromil svou novou kamarádku, musím

		úplně obměnit celý svůj šatník! Potřebuju novou módu.
Naina	23:32	Vůdče, kněžna Ludmila je v paláci. Vaše přání jsem tak splnila.
Černomor	22:39	Výborně, sloužíš mi věrně, Naino, takže tě po zásluze odměním. Konečně ti ukážu, kde se schovává kouzelník Fin.
Medvědi	24:16 (Pláč)	//
Ruslan	24:20 (Nád.) (Nád.) (Nád.)	//Hej! Nech je na pokoji!// Varuju tě, nebojím se použít tohle! // Ruslane, uklidni se, přemýšlej, čeho se bojí hadi. Ohně, mangust. O, ano/ samozřejmě, zaklínači hadů!//
Bjorn	26:02	Děkuju, statečný bohatýře!
Ruslan	26:05 (Údiv)	A?
Bjorn	26:06	Zachránil jsi mě i mou rodinu. Jsem ti zavázán a odteď ti budu sloužit.
Ruslan	26:12 (Leknutí)	//
Bjorn	26:20	A mluvit umíš?
Ruslan	26:23	A ty to umíš?!
Bjorn	26:26	No samozřejmě! Jsem Bjorn, poslední mluvící medvěd. Řekni mi, co tě přivedlo do našeho lesa?
Ruslan	26:33	Hledám svoji milovanou / Ludmilu. Unesl ji podlý čaroděj Černomor, jeho drak ji odnesl za tento les.
Bjorn	26:42	Černomor? Had, který napadl naši rodinu, mu slouží. Posílají ho na lov vzácných zvířat, a z jejich kůží potom věrní krejčí šijí Černomorovi nové oblečení.
Ruslan	26:55	Víš, kde ho můžu najít?
Medvěd	26:57	Ne. Ale můžu tě odvést k dobrému kouzelníkovi jménem Fin, který taky žije v našem lese. On možná bude vědět, jak ničemu Černomora najít.
Ruslan	27:09	Děkuju
Medvěd	27:10	Sedni si a drž se. Zatím se schovejte, brzy jsem zpět.
Princezny	27:40 (zpěv)	//
Ratmír	27:52	Krasavice! Přijel nejlepší mužský na světě.
Princezna	27:59	Mužský?
Princezna	28:00	Opravdu?
Princezna	28:01	To je krasavec!
Princezny	28:03 (Smích)	//
Ratmír	28:15 (Leknutí)	//
Princezny	28:23 (Smích)	/
Ratmír	28:25	//

	(Křik)	
Princezna	28:30 (Smích, výkřik)	//
Princezny	28:34 (Leknutí)	/
Ratmír	28:35 (Křik)	//
Princezna	28:38 (Křik)	//
Ratmír	28:49 (Údiv, úleva)	//
Princezna	28:54 (Úsměv)	/
Princezny	28:56 (Jásot, nadšení)	//
Princezna	29:05	Ratmír?
Ratmír	29:06	Ano, dámy, ne tak rychle. Přeci jsem ještě nepostavil Kapitol.
Ruslan	29:26	Ty jo!
Fin	29:31 (Smích)	Eeee, fu //
Bjorn	29:37	Fine!
Fin	29:38 (Smích)	/Bjorne, starý příteli!// To mám radost. Co tvoje myšky, už mluví?
Bjorn	29:48	Ne, podle všeho jsem opravdu poslední Bjorn.
Fin	29:54	Kdo to s tebou přišel?
Bjorn	29:56	Ruslan. Zachránil mou rodinu a potřebuje pomoc ve svém tažení.
Fin	30:03 (Smích)	//Uu, tažení, nevypadáš jako vojín.
Ruslan	30:11 (Leknutí)	//
Fin	30:20 (Smích)	//
Ruslan	30:25	Moje milovaná Ludmila byla unesena drakem. Říká se, že v tom má prsty zlý čaroděj Černomor. Vy jste kouzelník, prosím, pomozte mi Ludmilu zachránit!
Fin	30:36	Jistě, že pomůžu. Vždyť je to i moje vina.
Ruslan	30:40	Tvoje vina?
Fin	30:42	Drak sloužící Černomorovi, je čarodějka Naina, moje osudová láska.// Dlouho jsem bojoval o její přízeň, dvacet let jsem studoval čarodějnictví, abych se jí vyrovnal. Ale v mých představách existovalo pouze jedno řešení.
Naina	31:03	Nemiluju tě.

Fin	31:05	V reálném životě jsem odmítnutí neunesl, a tak jsem použil kouzlo, které mi zaručovalo její lásku. Bylo však příliš silné a Naina se mnou stala posedlá, šíleně posedlá. Bylo však pozdě, kouzlo začalo působit a už nešlo vrátit zpátky. Naina se do mě bláznivě zamilovala.
Ruslan	31:30	A co bylo dál?
Fin	31:32	Dál? Dál byl Černomor. Než jsem Nainu stačil vysvobodit, řekl jí o tom, co jsem udělal. Moje milovaná Naina se rozhněvala a přiklonila se ke zlu.
Naina	31:44	Moje odplata postihne úplně každého!
Fin	31:50	Tak se objevil drak. Nechal jsem ji a utekl. Od té doby se skrývám zde.
Ruslan	31:55	A co je s Nainou?
Fin	31:59	No a od té doby se Naina mstí. Nejen mně, ale všem, kteří jsou šťastně zamilovaní. Jako ty a Ludmila.
Ruslan	32:09	Ludmilo/ kéž bych věděl, kde teď je.
Fin	32:13 (Srknutí)	To je jednoduché.
Naina	32:36	Sss//Probud' se, probud' se, Ludmilo, probud' se. Tohle se ti určitě nezdá.
Naina	33:02 (Zpěv)	Měla jsi štěstí veliké Být v říši pohádkové Zázračnou vstupenku v rukou máš Jako odměnu to ber Jsi právě v říši kouzel Kterou tam venku nepoznáš Dej stranou pochybnosti Tancuj a zpívej Zlata je tu přeci dosti Šatů habaděj Luxusní lázně Lávové kameny Východní kuchyně Nad kterou není Omamná je květin vůně Vládce má místo na trůně

		<p>Kdo je to? Hrdina? Černomor Kdo je tvůj spasitel? Černomor Kdo to pro tebe všechno vydobyl? No přeci náš vůdce Náš jediný pán Černomor Jeho um je předem dán Černomor Snad z nebe nám byl seslán</p> <p>Umíněná nebud', před ním se skloň Živ buď Černomore náš Svět jen se třes Živ buď Černomore náš Prohru nepoznáš</p>
Ludmila	34:28 (Smích)	Tu máš!
Černomor	34:40	Aaaaa!
Ludmila	34:42 (Smích)	Jak se ti to líbí! / Slizoune jeden. Chceš ještě? Líto mi tě není. // Klanět se ti nebudu, čarodějíčku jeden podřadný!
Naina	35:01 (Leknutí)	/
Ludmila	35:02	Chtěl jsi rozptýlení? Tak tady ho máš! // A teď hřeb večera!
Ruslan	35:20	Ludmilo, drž se!
Ludmila	35:23 (Křik)	//Ruslane? Ruslane? Jsi tady?
Ruslan	35:29	Já, já, počkej! // Chvilíčku // Počkej, jak já se jen
Ludmila	35:46	Asi se mi to zdálo. Ach jo.
Ruslan	35:53 (Nád.)	//Dobře, tak kde je to místo a jak se tam dostat?
Fin	35:59	Obyčejný člověk nemůže přemoci takového čaroděje, jakým se Černomor. / Zůstaň tady, vezmu si tě do učení, všechno tě naučím a potom bude malinká šance, že ho přemůžeš.

Ruslan	36:12	Zhruba za 20 let?
Fin	36:14	Přibližně, možná 30, jak ti to půjde.// Magie není jednoduchá záležitost./
Ruslan	36:28	Ne, učením jsem strávil už 15 let, šlo by to nějak rychleji?
Fin	36:32	Existuje způsob, ale je to jistá smrt.
Ruslan	36:36	Nechat svou milovanou ve spárech šíleného čaroděje? To bych raději zemřel.
Fin	36:43	Na tom něco je.// Jdi celou dobu na východ, až dojdeš k písečným horám. Průchod tam střeží obr.
Bjorn	36:58	Oho, to je čím dál tím zajímavější.
Fin	37:02	Pokud přemůžeš obra, dostaneš se přímo do říše Černomora.
Ruslan	37:07	Děkuji, Fine.
Fin	37:09 (Nád.)	Hodně štěstí, draží!//
Fin	37:29 (Povzdech., leknutí)	Ruslane?/Bjorne?/ Naino, ty jsi mě našla?// Nezapomínejte se zalívat!//Pomožte mi! Aaa! Ahoj, Ruslane.
Ruslan	38:15	Fine?
Fin	38:16	Pomoooc
Ruslan	38:18	Fine!
Ruslan	38:27	A?
Rogdaj	28:29 (Křik)	Aaa, Ruslane!
Bjorn	38:32	Známý?
Ruslan	38:33	Bohužel./ Utíkáme. Bjorne, stůj. Proč běžíš sem?
Bjorn	38:40	A kam teda?
Ruslan	38:43	Já s ním nemůžu bojovat.
Bjorn	38:44	Proč ne?
Ruslan	38:46	S člověkem jsem ještě nikdy nebojoval.
Rogdaj	38:51 (Křik)	Stůj, srabe./
Bjorn	38:54	S hadem jsi přeci zápasil.
Ruslan	38:55	Had ale není člověk.
Bjorn	39:01	Jsi snad začarovaný?
Ruslan	39:03	Ne
Bjorn	39:05	Prohrál jsi spor?
Ruslan	39:06	Ne
Bjorn	39:07	Tak jsi blázen?
Ruslan	39:08	Já
Ruslan a Bjorn	39:11 (Křik)	//
Rogdaj	39:17 (Křik)	/
Bjorn	39:19	Takže stejně k boji dojde.

Ruslan	39:21	Bjorne, utíkej, to je mezi námi.
Bjorn	39:24 (Křik)	Ne/
Rogdaj	39:31	Tady je to samý zbabělec.
Ruslan	39:34 (Leknutí)	Rogdaji, stůj.
Rogdaj	39:35	Zase se schováváš, srabe.
Bjorn	39:39 (Řev)	//
Rogdaj	39:41 (Řev)	//
Ruslan	39:45 (Smích, řev)	//
Ruslan	39:48 (Výkřik)	Rogdaji, stůj.
Bjorn	39:41 (Leknutí)	/
Rogdaj	39:51 (Křik)	//
Rogdaj	39:52 (Smích)	//No tak, ubožáku, udeř mě.
Bjorn	40:01 (Údiv)	/
Rogdaj	40:05 (Vrčení)	
Rogdaj	40:12 (Řev)	//
Руслан	(Řev)	//
Ruslan a Rogdaj	40:33 (Nád.)	//
Bjorn	40:38 (Leknutí)	/
Ruslan	40:39	Budu mít bouli.
Rogdaj	40:40	To je tvůj konec.
Ruslan	40:42 (Leknutí)	//Oooooo
Rogdaj	40:44 (Řev)	//
Ruslan	40:52	Drž se mě.
Rogdaj	40:55 (Řev)	//
Ruslan	41:08 (Dýchání)	//
Bjorn	41:13	Na kluka, který se nikdy nepral, to vůbec nebylo špatný.
Ruslan	41:17	Ty jsi to jenom předstíral?/ Jako vážně?
Bjorn	41:23 (Smích)	//

Černomor	41:34	Ne, to je prostě nehoráznost, čiré barbarství. Kolik let jsem nic podobného neviděl. Zaútočila na mě, i když jsem ji ve svém paláci tak štědře přivítal. Nebojoval jsem s ní, ale ona mě bila, co je tohle za mizerné chování.
Naina	41:49	Můj vůdče, zdravím vás.
Černomor	41:52	Aa, Naino, jsi zpátky. Pověz mi, ta mladička/novoučka Ludmila je opravdu ze slušné rodiny? Chová se jako nějaká divoška.
Naina	42:01	Ano, Ludmila je skutečně opravdová princezna, jen je trochu napřed. Taková je už dnešní generace.
Černomor	42:10	Roztoumiloučké! Už jsem se bál, že je se mnou něco špatně.//A kohopak máme tamhle? Našla sis muže?
Naina	42:18	To je Fin, můj největší nepřítel. Dovol mi ho uvěznit ve tvém žaláři.
Černomor	42:25 //(Smích)	To je opravdu Fin, ten Fin? Zloděj srdcí?/ Jak rád tě poznávám. Pro něho je můj žalář vždycky otevřený.// Vždyť jsme oba stejné krve. Pověz, příteli, oba máme slabost pro děvčata. Jak se říká, já si vybírám krasavice./ Kdo se zamiluje do Nainy?/ Jenom blázen.
Fin	42:46	Abys nebyl za blázna ty. Ruslan si tě najde a udělá z tebe sekanou. Ludmila je oproti němu úplná květinka. Naše mládež je teď opravdu velmi odvážná.
Černomor	43:02	Jaký zase Rustan? Roman./ Kdo je to vůbec zač?
Naina	43:06	Ludmilin ženich, milovník knih.
Černomor	43:10 (Smích) (Smích)	/No to mě podrž. Co náš Rudolf provede, propadne u zkoušky?// Odved'te ho, než umřu smíchy. Ojoj, Rubel mi prý ukáže! Mně, velkému Černomorovi!/ Přiveďte Ludmilu, v kleci. Já ji naučím, jak se má správně chovat.
Ludmila	43:46 (Smích)	Dobře, co se dá ještě přivázat.// Velmi zajímavé.// Jsem vládkyně světa Černomorka!// No páni.// Zázrak! Neviditelná čepice.// No a teď vám teprve ukážu.
Sluhové	44:40 (Leknutí)	//
Ludmila	44:46 (Nád., smích)	//
Sluhové	44:49	Kam se poděla?
Sluhové	44:50	O, ne
Sluhové	44:52	Nikde není.
Sluhové	44:53	Ano
Sluhové	44:54 (Křik)	//
Ludmila	44:49 (Smích)	//
Černomor	45:02 (Broukání si, smích)	//
Sluhové	45:11	/Neštěstí, vůdče. Ludmila je pryč.

	(Hekání)	
Černomor	45:17	Pryč? Co to je za blbost?// Prohledejte palác odspoda až nahoru, nebo vás všechnyyy.
Sluhové	45:28 (Leknutí, hekání)	//
Ludmila	45:34	To vypadá jako bludiště.
Sluhové	45:41	Proč by to vůbec dělala.
Sluhové	45:42	Tady budou padat hlavy.
Černomor	45:44	Hledejte, ničemové, najděte ji! Jestli mě zklamete, způsobím vám taková muka, jaké svět neviděl.
Ludmila	45:51 (Smích)	Tam asi bude východ.
Černomor	45:54	Hledej!
Sluhové	45:55	Hledám, hledám
Ludmila	45:58 (Smích)	//
Ludmila	46:13	Ani odsud se nedostanu.
Černomor	46:18	Co to je za princezny, nemají ke mně žádnou úctu.
Sluha	46:24 (Leknutí)	//
Černomor	46:31 (Zavrčení)	//
Ludmila	46:37 (Smích)	/
Ludmila	46:41 (Dých.)	//
Naina	46:46	O, vůdče, Ludmilu jsme v paláci nenašli.
Sluhové	46:51	Prohledali jsme všechno, zahradu i spodní patra – nikde nikdo.
Černomor	46:56	Odsud nemá kam utéct. Vždyť z paláce se nedá dostat. Hledejte, kdo ji chytí, dostane dovolenou a předplatné do jídelny – nají se k prasknutí.
Sluhové	47:06	Předplatné! Do jídelny.
Sluhové	47:10	Uvidíme se.
Černomor	47:11 (Smích)	//Černomorovi nikdo neuteče. Přísahám, že se Ludmila podvolí.
Ludmila	47:17	Vybral sis špatnou dívku. Vybral sis špatně, Černomore. Moje srdce patří Ruslanovi, a ty za svoje činy ještě zaplatíš.
Černomor	47:26	Aa, můj turban, takže takhle je to.
Ludmila	47:30	Vrať mě zpátky domů a osvobod' všechny začarované princezny. A jestli to nepůjde po dobrém, tak to půjde po zlém.
Černomor	47:39	No, chyťte ji!
Sluhové	47:41 (Nád., řev)	//
Naina	47:51	/

	(Řev)	
Sluha	47:58 (Leknutí)	/
Naina	48:06	Aaa
Ludmila	48:11	Takže nedat princeznám na výběr? To se ještě podíváme.
Černomor	48:20 (Řev)	/Takže miluješ Rumela? Na to se ještě podíváme.
Farlaf	48:30 (Pláč)	Pelmeni, pamatuješ, maminka říkala žádné sladké. Myslela to snad tak, že opravdu žádné sladkosti? Do konce života?
Farlaf	48:49 (Leknutí)	/
Farlaf	48:54 (Leknutí)	/
Farlaf	48:58 (Leknutí)	/
Farlaf	49:03 (Leknutí)	/
Farlaf	49:09 (Pláč)	//
Ruslan	49:11	Počkej/ slyšíš to taky? Ten hlas je mi povědomý.
Bjorn	49:16	Je to blízko, soudě podle zvuku.
Farlaf	49:19 (Řev)	//Nejsem dobrý. No, pomoc, pomozte mi!//Ruslane? Pomoc!
Ruslan	49:29	Seskoč na koně.
Farlaf	49:31	Nemůžu, bojím se výšek.
Ruslan	49:33	A jeho se snad nebojíš?
Farlaf	49:35	Samozřejmě, že se bojím. Ale výšky víc.
Ruslan	49:38 (Povzdech.)	/
Ruslan	49:41	Dobře.// Farlafe, vylez výš.
Farlaf	49:48 (Výkřik)	Nemůžu, už teď jsem příliš vysoko.//Můžu, můžu, můžu.
Ruslan	49:54 (Snažení)	//
Farlaf	50:08 (Křik)	//
Farlaf	50:27 (Smích)	/Ohó, viděli jste, jakého krvežíznivého lidožrouta jsem přemohl?
Bjorn	50:34	Ano, velice zvláštní zvíře. Nikdy jsem nic podobného neviděl.//Bude nám jenom na obtíž, necháme ho tady.
Ruslan	50:47 (Povzdech.)	/
Bjorn	50:49	Co? Jenom jsem to navrhl.
Bjorn	51:15	Co to je za stavbu?
Ruslan	51:17	Příklad starověkého stavitelství. Kdo to dokázal postavit?

Bjorn	51:23 (Zavrčení)	/Tohle místo se mi nelíbí.
Ruslan	51:26	Ano, vypadá zlověstně/ ale právě tudy musíme jít.
Farlaf	51:50 (Zívnutí)	/Zdál se mi strašný sen. Byl v něm divoký lidojed a ještě k tomu medvěd, který uměl mluvit.
Bjorn	51:59	Dívej, je vzhůru.
Farlaf	52:01 (Křik)	Cože? To nebyl sen?/ Hyjé, Pelmeni.//
Ruslan	52:17	Farlafe, neboj se, jeď domů.
Farlaf	52:29 (Leknutí)	//Aaa, víte co, možná vám zatím radši budu dělat společnost.
Bjorn	52:38 (Smích)	Trochu mi přijde, že se tu bojíš zůstat úplně sám./
Farlaf	52:43	Věř mi, že je lepší být tady s vámi, než se s holýma rukama vrátit zpátky k mamince. Nařídila mi, abych se bez knížectví nevracel.
Ruslan	52:51	Máš rád mámu, to je skvělé. Ale už jsi přeci dospělý, je na čase začít používat vlastní hlavu.
Farlaf	52:57	Chceš tím snad říct, že nemám poslouchat maminku?/ Ty tu svoji neposloucháš, nebo co?
Ruslan	53:04	Já/ žiju sám.
Farlaf	53:05	To je smutné. S maminkou je to prima, maminka je nejchytřejší, vždycky mi řekne, co a jak mám udělat.
Ruslan	53:24	Možná, že nám teď tvoje máti řekne, kudy máme jít.
Bjorn	53:32	No vidíš.
Ruslan	35:35	Tady by měla začínat poušť, která vede do říše Černomora. Průchod do ní by měl údajně chránit obr.
Farlaf	53:43 (Nád.)	/Obr? To bude hračka, my už víme, jak si s takovým obrem poradit. Že jo, Pelmeni?
Farlaf	53:59	Oj, a tohle je co?
Ludmila	54:12 (Nád.) (Úsměv)	/ Doufám, že se to povede. No tak, prosím.//Počkej, dej mi chvíličku.
Princezna	54:44	A co Černomor?
Princezna	54:46	A jeho strašný drak?
Princezna	54:48	Nebezpečí pominulo?
Ludmila	54:49 (Nád.)	Všechno vám řeknu potom, teď není čas. Za mnou.// Šňůra dolů nedosáhne, musíme k ní něco přivázat./ Dalo by se používat vaše oblečení. Šaty dolů.
Princezna	55:15 (Zpěv)	Mám jeden lepší nápad.//
Ludmila	55:59 (Leknutí)	Dejte pozor.// Rychle!// Drak se už blíží, pokusím se získat nějaký čas navíc.
Princezny	56:23	Rychle, rychle, rychle.
Ludmila	56:26	Copak, ztratila jsi snad prstýnek?
Naina	56:31	Okamžitě mi ho vrať.
Ludmila	56:54	Aport!

Ludmila	57:09	Podařilo se, utekly. Ale já si odsud budu muset hledat jiný východ.
Farlaf	57:18 (Leknutí)	/Co je to tam?// Obr! Pelmeni, ukaž se.
Ruslan	57:42	Co to je za hloupost, jen hlava./Hej, člověče, probud' se, musíme projít.
Bjorn	57:58 (Řev)	//Odpovídat se ti nechce?
Farlaf	58:03	Proč ho rozčilujete? Může se naštvat a potom vyleze celý. To snad chcete?
Ruslan	58:09	Pusť nás. Musím zachránit svoji nevěstu. Unesl ji drak a já neodejdu, dokud nás nepustíš dál.
Všichni	58:18 (Křik)	//
Farlaf	58:28	Ahoj, Pelmeni.
Ruslan	58:31	Tak takhle, myslíš si, že když máš obrovskou hlavu, můžeš všechno, co? A teď z cesty, chystám se projít!
Hlava	58:38 (Křik)	//
Farlaf	58:53	Je to marné, je s námi konec, jako s nimi.
Ruslan	59:06	Máš pravdu, Farlafe. Jak jsem si mohl myslet, že zvládnou něco, co přede mnou nezvládlo tisíc vojáků?
Hlava	59:16 (Výdech)	//
Ruslan	59:35	O, dívejte, mušle, jsou tady mušle!
Farlaf	59:41	Co myslíš, už mu přeskočilo?
Bjorn	59:43	Jo/No, mušle, a co my s nima?
Ruslan	59:48	Písek nemusí znamenat jenom poušť. Jsme na dně řeky. Dříve tu byla voda a je možnost ji sem vrátit zpátky. Potom by ta horká hlava mohla zchladnout.
Medvěd	59:59	To by i mohlo fungovat.
Farlaf	1:00:01	Ale jak, odkud sem dostaneme celou řeku?
Ruslan	1:00:04	Vzpomínáte, jeli sem přes hráz. A právě tam začaly problémy. Když došlo k přerušení toku, údolí začalo vysychat. Ale my ho znovu vypustíme. Jdeme!
Farlaf	1:00:16	Cože, jaká hráz? Kdy jsme projížděli přes nějakou hráz?
Ruslan	1:00:21	Musíme ji už jen zbourat.
Farlaf	1:00:23	My? Copak je to v našich silách?
Bjorn	1:00:27	Nečekal jsem, že to řeknu, ale Farlaf má pravdu. Nejsme dost silní.
Ruslan	1:00:33	Máte pravdu, hrubou silou to nepůjde. Ale nám pomůže síla vědy.
Farlaf	1:00:39	Ty snad takové síly ovládáš?
Ruslan	1:00:41	Ano, vždyť i stavitelství je věda. Zkrátka, hráz stojí jen díky tomu, že zatížení působí na středový oblouk u základny. Pokud ho odstraníme, zbytek hráze se zhroutí jako domeček z karet.
Bjorn	1:00:54	A co to tam kreslíš?

Ruslan	1:00:57	Katapult. Dobře, už bych to měl mít.
Ruslan	1:01:30	Na můj povel/připravit/ pal!
Všichni	1:01:49 (Nád.)	/
Všichni	1:01:55 (Výd.)	/
Bjorn	1:02:00 (Výd.)	/
Farlaf	1:02:01	Ano, je to veliké zklamání.
Ruslan	1:02:03 (Výd.)	/
Ruslan	1:02:12	No vida, samozřejmě, že jsme to zvládli, výborně!
Farlaf	1:02:23 (Křik)	Utíkáme!//
Všichni	1:02:26 (Křik)	//
Ruslan	1:02:54	Ubohá hlava/utopila se.
Hlava	1:02:58 (Smích)	//Jsem velice živ.
Farlaf	1:03:06	A je s námi konec.
Hlava	1:03:09	Děkuji vám. Voda je můj domov. Jsem zachráněn.
Všichni	1:03:14 (Oddech.)	/
Hlava	1:03:17	Můj zlý bratr Černomor mě tady uvěznil a odstříhl mě od vody, ve které je skryta všechna moje síla.
Ruslan	1:03:25	Černomor? On unesl moji nevěstu.
Hlava	1:03:29	Kvůli němu jsem byl několik let uvězněn, musel jsem hlídat vchod do jeho říše. Ale vy jste mne vysvobodili a vchod je teď otevřen. Už vám bránit určitě nebudu. Jako odměnu za mé vysvobození přijmi ode mne tento kouzelný meč./ Je v něm obrovská síla, s ním Černomora přemůžeš.
Ruslan	1:03:57	Děkuji vám.
Medvěd	1:04:00	Když jsme tě zachránili, pojď s námi. Pomoz nám v boji s Černomorem.
Hlava	1:04:05 (Smích)	/To sotva. Černomorovi se do spárů už nikdy nedostanu. Dávejte pozor, nevěřte mu ani slovo.
Farlaf	1:04:16	Řekni, je tak hrozivý, jako jsi ty?
Hlava	1:04:19	O ne, je mnohem horší/ podívejte, jaký je, létá jako sup, a jeho plnovous je živý a nebezpečný jako had.// V něm se skrývá veškerá jeho kouzelná síla.
Ruslan	1:04:35	Ooo
Hlava	1:04:37	Když usekneš Černomorovi mečem jeho kouzelný plnovous, zachráníš svou nevěstu.
Ruslan	1:03:43	No/ ale jak najít Černomorův palác?
Hlava	1:04:47	Jako odměnu za vaši dobrotivost k paláci vaši loď nasměruji.

Ruslan	1:04:53, 1:05:31	Děkuji ti, dobrý obře./Páni.
Černomor	1:05:44	To bude asi tvůj milovaný Rostislav, že?
Farlaf	1:05:52	A jak se dostaneme dovnitř? Není tu žádný vchod.
Medvěd	1:05:56	Černomor přeci lítá, ten vchod nepotřebuje.
Ruslan	1:06:00	Voda ale vždy potřebuje východ// to znamená, že bude přímo tamhle. Počkejte tu.
Ruslan	1:06:16 (Dých.)	//
Ludmila	1:06:36	To je neštěstí. Asi odsud opravdu nebude kudy utéct.
Fin	1:06:44	Prosím, Ludmilo, přines mi vodu.
Ludmila	1:06:48	Jo, jo, hned.//Kdo je tu?
Fin	1:06:53	To jsem já.
Ludmila	1:06:56	Co jste zač? A odkud znáte moje jméno?
Fin	1:06:58	Vodu, alespoň doušek, moc tě prosím!
Ludmila	1:07:03	Samozřejmě, hned.//
Fin	(Smích)	
Ludmila	1:07:17	Vy jste kouzelník? Ale odkud znáte moje jméno?
Fin	1:07:21	Ruslan mi o tobě vyprávěl.
Ludmila	1:07:23	Vy se snad znáte?
Fin	1:07:24	Pomáhal jsem Ruslanovi najít tě. A jestli nezemřel, už by tu měl co nevidět být.
Ludmila	1:07:30	Ruslan mě hledá sám? Vždyť je to tak nebezpečné, je přeci jen stavitel, a ne voják./ Ruslane, jsi raněný?
Fin	1:07:43	Ludmilo, stůj!
Ludmila	1:07:45	Ruslane, ty jsi přišel.// Ruslane?
Černomor	1:07:57	Chyťte ji.
Ludmila	1:07:59	Pusť mě!
Černomor	1:08:04 (Smích)	/Mám tě! Okamžitě ji strčte do klece.
Ludmila	(Křik)	//
Fin	1:08:21	Ruslan!
Ludmila	1:08:25	Ruslane, tady jsem.
Ruslan	1:08:31	Drž se, Ludmilo! Ruce pryč!
Černomor	1:08:31 (Údiv)	Vždyť je sám, co tam stojíte jako solný sloupy. Chyťte ho!
Naina	1:08:44	Kupředu!//
Medvěd	1:08:50 (Řev)	//
Naina	1:09:07	Přeci nebudeš mrzačit stařenku.
Černomor	1:09:28 (Řev, smích)	//
Ruslan	1:09:50	Ludmilo!
Ludmila	1:09:54	Ruslane!

Černomor	1:09:59	Proč jsi tady, Rolande? Abys zachránil Ludmilu? Probud' se. Sotva ji můžeš obklopit takovým přepychem, jaký ji nabízím já a jaký si zaslouží.
Ruslan	1:10:11	Tak takový důvod mají ti, kteří kradou cizí nevěsty./Jsi ubohý, Černomore.
Černomor	(Křik)	//
Ruslan	(Křik)	//
Černomor	1:12:29	Hele ty, Rafiku, nebo jak se jmenuješ. Jsi vcelku normální kluk, slušně jsem tě utahal. Proč se jako malé hádáme kvůli holce. Pojďme se spolu domluvit jako chlap s chlapem.
Ruslan	1:12:43	Až pustíš Ludmilu, můžeme se bavit.
Černomor	1:12:46	Dobře/dobře/přemluvil jsi mě.
Ludmila	1:13:13	Ruslane!
Ruslan	1:13:15	Řekni svým podlézačům, aby je pustili!
Černomor	1:13:17	Oj, chvíličku, Ramile.
Ludmila	1:13:23 (Smích)	//
Farlaf	1:13:30	Zvítězili jsme!
Ludmila	1:13:53 (Křik)	//
Ruslan	1:13:57	Ludmilo!
Farlaf	1:14:01	Ruslane!
Ruslan	1:14:05 (Křik)	//
Černomor	1:14:10	Neeeeee
Sluhové	1:14:28 (Křik)	//
Fin	1:14:33 (Nád.)	//
Ruslan	1:14:38 (Leknutí)	//
Naina	1:14:42 (Smích)	//
Ruslan	1:14:47	Ludmilo, Ludmilo, probud' se, prosím.
Fin	1:14:53	Je začarovaná, spí. Naino, co jsi to udělala? Já jsem se před tebou provinil, ne oni. Vysvobod' dívku ze zakletí.
Naina	1:15:05 (Smích)	Po tom, jak ses ke mně zachoval? Nikdy. Ludmila se už nikdy neprobudí a bude to jenom tvoje vina. Jak se ti s tím asi bude žít.//
Fin	1:15:21 (Výkřik)	//
Farlaf	1:15:36 (Údiv)	/
Ruslan	1:15:41	Fine, díky bohu, že jsi na živu. Dokážeš ji probudit, že? Pomoz, prosím.
Fin	1:15:49 (Nád.)	Není jak. Proti magii Nainina prstýnku jsem bezradný. Mstí se vám místo toho, aby potrestala mě. Jde jí jen o

		to, abych se ještě víc trápil./ Ech, kdyby se mi jí tak podařilo přimět, aby se pomstila mně a ne vám, pak bych vás ochránil.// Ledaže// ano, ještě není vše ztraceno!
Ruslan	1:16:16	Není?
Fin	1:16:17	Ne. Znáš způsob, jak Ludmilu ze zakletí vysvobodit a zachránit ji. Vzbudí se, nech to na mně.
Ruslan	1:16:24	Ale kdy, jak?
Fin	1:16:25 (Smích)	Jen jak se dostane domů. Věř mi. Neboj, Ruslane./ Kdo to sem dal.
Farlaf	1:16:38	Uu, já půjdu, najdu nám na cestu něco k snědku, přeci jen to není blízko. Navíc jsem už tři hodiny jsem nic nejedl.
Farlaf	1:16:56	Co to bylo za lidi? Stačilo, aby se jejich pán proměnil v sochu a oni hned všechno rozebrali. Nezůstal tam ani drobeček./ Asi už ztrácím svou poctivě vyjedanou formu.
Ruslan	1:17:08	Dívej, Farlafe, země znovu ožívá. Přírodu je možné zachránit.
Farlaf	1:17:14	A my jsme její zachránci.
Ruslan	1:17:34	Chytej./ Jez, trochu zbylo.
Farlaf	1:17:39 (Nád.)	/No a co ty?
Ruslan	1:17:44	Nemám chuť. A navíc nechci, aby byl můj přítel hladový.
Farlaf	1:17:49	Počkej, co? Řekl jsi přátelé?
Ruslan	1:17:53	Vypadá to tak. Je to na tobě.
Naina	1:18:29 (Smích)	/Farlafe, no tak, vzbud' se.
Farlaf	1:18:49 (Výkřik)	/Co?
Naina	1:18:53	Farlafe, běž pro meč.
Farlaf	1:18:58	Běž pro meč.
Naina	1:19:01	Vem ho, běž k Ruslanovi a vraž mu ho do prsou. Přímo do prsou.
Farlaf	1:19:12	Do prsou/ ale proč?
Naina	1:19:15	Není to žádný tvůj přítel, jen tebou pohrdá.
Farlaf	1:19:21	Co? Myslel jsem, že jsme přátelé.
Naina	1:19:24	Vraž mu meč do prsou, zabij ho!
Farlaf	1:19:31	Hned, hned, hned, vražím// ne, je to přítel/nemůžu.
Farlaf	1:20:09 (Nád.)	/
Naina	1:20:10 (Nád.)	/
Rogdaj	1:20:18 (Smích)	//
Žena	1:20:34 (Nád.)	/Dívejte, Ludmila!

Muž	1:20:35	Vrátila se, kněžna je zpět!
Kníže	1:20:40	Co se to tam děje?
Muž	1:20:41	Kněžna Ludmila se vrátila, veliký kníže! Je zde.
Kníže	1:20:49	Rogdaji! Co je s Ludmilou?
Rogdaj	1:20:52	Je začarovaná, veliký kníže. Takhle jsme ji s Ruslanem našli. Propukla krutá bitva s Černomorem a Ruslan ani já jsme ji nedokázali zachránit.
Kníže	1:21:06	No/ no a kdy se Ludmila probudí?
Rogdaj	1:21:11	Věřím, že štěstí naší svatby prolomí jakékoliv zakletí.
Kníže	1:21:17 (Vzdech)	/
Naina	1:21:40 (Smích)	Copak, Ruslane? Tvoje láska ti štěstí nepřinesla?
Fin	1:21:48	Naino.
Naina	1:21:49	Co? To není možné. Co jsi udělal s Ruslanem?
Naina	1:21:59 (Nád.)	/
Ruslan	1:22:01	Co? Ludmilo! Kde je Ludmila?// Co se stalo a kde je Ludmila?
Fin	1:22:11	Přišel sem Rogdaj a odnesl ji. Odpusť mi, Naino. Nakonec jsem našel způsob, jak napravit neštěstí, které jsem nám oběma způsobil. Umírám, což tě vysvobodí z prokletí. Teď už jsi volná.
Naina	1:22:30	Co se stalo? Láska je pryč? A nenávisť/ taky.
Fin	1:22:39	Sláva, prokletí je pryč.
Naina	1:22:44	Je mi líto, co se všechno stalo. Ale teď to můžeš napravit./ Budu čekat.
Ruslan	1:22:56	Co? Jak?/ Jak to může být ona?
Fin	1:23:01	Ruslane, s Nainou jsme prožili celý život bez lásky. Vy ji s Ludmilou máte. Chraňte ji. Na, vezmi si to. Kámen rozbij hned, jak uvidíš Ludmilu, probudí se z kouzelného snu. Přeji vám dlouhý a šťastný život.
Ruslan	1:23:26	Děkuji, Fine.
Fin	1:23:32	Už jdu za tebou, drahá.
Žena	1:24:05	Tak co, už se probudila?
Maminka Farlafa	1:24:08	Ne, pořád spí.
Kníže	1:24:14	Rogdaji, uspěl jsi, na rozdíl od všech ostatních, jsi mi vrátil mou dceru. Splním tak část dohody./ Nechám ti trůn, abych mohl být s Ludmilou. A ty jsi odteď
Farlaf	1:24:31	Stůjte! Ne, stop!
Maminka Farlafa	1:24:34 (Nád.)	/Synku!
Kníže	1:24:36	Co to je za drzost.
Maminka Farlafa	1:24:40	No, skvěle, Farlafe. Jdeš pozdě, všechno jsi zkazil, nám oběma.
Farlaf	1:24:45	Mámo, na to teď není čas.
Maminka Farlafa	1:24:47	/

	(Údiv)	
Kníže	1:24:49	Co se to tu děje?
Farlaf	1:24:50	Ludmilu zachránil Ruslan. Byl jsem s ním a Rogdaje jsme neviděli. Objevil se až minulou noc, kdy zabil Ruslana ve spánku.
Kníže	1:25:00 (Nád.)	/Cože? Říká pravdu?
Rogdaj	1:24:03 (Smích)	Veliký kníže, náš Farlaf akorát žárlí, že nezachránil kněžnu on/to je snad jasné úplně každému.
Farlaf	1:25:14	Ruslan je můj přítel a ty jsi ho zabil.
Lidé	1:25:17 (Údiv)	/
Rogdaj	1:25:19	Zabiju i tebe, mlč, mamčin mazánku.
Lidé	1:25:22 (Údiv)	/
Medvěd	1:25:25 (Řev)	/
Ruslan	1:25:27	Z cesty, Rogdaji! Ty srabe.
Žena	1:25:30	O, Ruslan! Žije, samozřejmě, co jsem říkala.
Ruslan	1:25:34	Ludmilo!
Rogdaj	1:25:36	Stůj, Ludmila je moje// a knížectví taky.
Ludmila	1:25:57	Jenom mě ses zapomněl zeptat.
Ruslan	1:26:01	Ludmilo!
Lidé	1:26:25 (Jásot)	//
Kníže	1:26:12 (Odkašlání)	//Ruslane, mýlil jsem se. Dcera si vybrala dobře./ To je ten, koho moje Ludmila potřebuje./ Dávám vám požehnání.
Ludmila	1:26:30 (Nád.) (Smích)	/Děkuji, tatínku!
Kníže	1:26:40 (Vzdych)	//
Rogdaj	1:26:46 (Nádech)	Bacha, uхни.
Rogdaj	1:26:55 (Smích)	/
Farlaf	1:27:01 (Jásot)	/
Dívka	1:27:03	Jakou má sílu.
Dívka	1:27:04	Jaký má styl.
Maminka Farlafa	1:27:06	A svobodný.
Princezny	1:27:15 (Smích)	/
Stráž	1:27:16	To jsou k nám hosti.
Ludmila	1:27:18 (Smích)	Děvčata!// Tak ráda vás vidím.

Bjorn	1:27:28 (Údiv)	/
Medvědi	1:27:29 (Nád.)	/Tati, tatínku, tati!
Bjorn	1:27:33 (Smích)	Oni promluvili!/ Nakonec nejsem poslední Bjorn!
Kníže	1:27:45	Nechť začnou oslavy!
Všichni	1:27:47 (Jásot)	Ano!//
Píseň	1:27:56 (Zpěv)	<p>Vyslyšte přání mé Je vcelku prosté Potřebuju Mít svobodu Nechci stát vzadu A nebýt vidět Muset se stydět Já pro svobodu planu A sobě věrná budu Projdu i pohořím A proč v zázrak věřit mám Vytvořím ho sama</p> <p>První krok Neboj se, neboj se Už mám náskok Neboj se, neboj se To je jediná Cesta má Cesta má Já zvládnou všechno</p> <p>Už spěchám zase Je načase Krásnou zemi</p>

		<p>Navštívit</p> <p>Pojďme spolu snít</p> <p>Co vše můžem mít</p> <p>Ať náš hlas</p> <p>Osloví nás</p> <p>Roztáhněme svá křídla</p> <p>Ať můžem vzlétnout výš</p> <p>Ve své schopnosti věřme</p> <p>Odměna bude blíž</p> <p>První krok</p> <p>Neboj se, neboj se</p> <p>Už mám náskok, oo</p> <p>Neboj se, neboj se</p> <p>To je jediná</p> <p>Cesta má</p> <p>Cesta má</p> <p>Já zvládnou všechno</p>
--	--	--

3.1 Komentář k překladu

V praktické části dané diplomové práce jsem se zabývala přípravou dialogové listiny k ruské pohádce. Překladatelský proces se skládal z několika částí. Nejprve došlo k přepsání původního mluveného slova do cílového jazyka. Do tohoto textu byly zapsány také všechny pauzy v řeči a doprovodné zvuky. Součástí přepisu původního mluveného slova bylo také zanesení času, kdy daná promluva začíná.

Dalším krokem byl samotný překlad do cílového jazyka. V této fázi jsem musela přihlížet k textu ve výchozím jazyce, jelikož bylo zapotřebí dodržet počet slabik kvůli synchronizaci s obrazem.

V této části se zaměřím na vybrané překladatelské problémy z hlediska překladových transformací. Podle D. Žváčka je překlad specifická transformace slovesného díla z jednoho jazyka ve slovesné dílo v druhém jazyce, vyjádřená příslušnými jazykovými prostředky tak, aby byla zachována obsahová (významová), estetická, stylistická aj. hodnota originálu, tzn. jeho funkčnost.¹²⁵

Překladatelské transformace můžeme rozdělit na lexikální, gramatické a lexikálně-gramatické.

3.1.1 Lexikální transformace

Lexikální transformace je založená na záměně lexikální jednotky ve výchozím jazyce lexikální jednotkou jazyka cílového, liší se však sémantickou motivací. D. Žváček tento typ transformace definuje jako záměnu překládané lexikální jednotky jednotkou s jinou sémantickou motivací.¹²⁶ Mezi způsoby lexikální transformace patří transkripce a transliterace a také kalkování.

3.1.2 Transkripce a transliterace

Transkripce označuje přenos z jednoho jazyka do druhého na základě zvukové podobnosti, transliterace způsob překladu lexikální jednotky originálu cestou rekonstrukce její grafické formy pomocí písmen cílového jazyka.

Při překládání ruské pohádky jsem využívala především transliteraci při převodu jmen postav. Jelikož předlohou pro pohádku byla poéma A. S. Puškina, bylo zapotřebí si ověřit, jak se byla jména převedena při překladu poémy do českého jazyka.

Zde se bavíme o překladech tzv. antroponym – vlastních jmen jednotlivého člověka (vlastní jméno osobní) n. skupiny lidí (skupinové antroponymum).¹²⁷ Ve většině případů jsem tedy antroponyma transliterovala.

1. Руслан → Ruslan
2. Ратмир → Ratmír

¹²⁵ ŽVÁČEK, Dušan. Úvod do teorie překladu (pro rusisty): pro studující rusistiky překladatelsko-tlumočnického zaměření, studující rusistiky bakalářského studia. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1994, s. 22.

¹²⁶ Tamtéž, s. 24.

¹²⁷ Nový encyklopedický slovník češtiny. Antroponymum. Online. [citováno 2024-04-04]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ANTROPONYMUM>.

3. Рогдай → Rogdaj
4. Фарлаф → Farlaf
5. Черномор → Černomor
6. Наина → Naina
7. Бѣрн → Bjorn

Formou transkripce jsem převedla pouze jedno jméno:

1. Финн → Fin

Tímto způsobem bylo jméno z ruského do českého jazyka převedeno také v poémě Ruslan a Ludmila.

U jména hlavní hrdinky jsem použila způsob transpozice, tedy procesu, při kterém je použito jméno z fondu přijímajícího jazyka, které je s původním jménem etymologicky spjato.¹²⁸

1. Людмила → Ludmila

3.1.3 Termíny

Termín je podle Nového encyklopedického slovníku češtiny definován jako pojmenování pojmu v systému pojmů některého vědního n. technického oboru.¹²⁹ V této podkapitole si uvedeme, jak jsem termíny překládala.

1. Зодчество → stavitelství

Ruské slovo *зодчество* můžeme do češtiny překládat jako architektura nebo stavitelství. V překladu a přípravě dialogové listiny jsme se rozhodla pro slovo *stavitelství*. Toto slovo bylo v pohádce spojováno s postavou Ruslana, který je tzv. *зодчий*. Za stavitele (namísto architekta) jsem ho označila z toho důvodu, že v jedné situaci dokáže nakreslit a zároveň postavit katapult. Kdyby se jednalo o architekta, plán katapultu by pouze navrhl.

2. Мираж → fata morgana
3. Катапульта → katapult
4. Требушет → trebuchet

¹²⁸ MATELOVÁ, Вc Petra. Komentovaný překlad titulků k dokumentárnímu filmu "Solovki-Krepost' ducha. Brno: 2015, s. 60.

¹²⁹ Nový encyklopedický slovník češtiny. Termín (odborný název). Online. [citováno 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/TERM%C3%8DN>

Slovo *требуиет* pochází z francouzštiny, proto jsem ho do češtiny přeložila z původního jazyka pomocí transliterace. Trebuchet označuje historickou oblévací zbraň, což by překladatel mohl v případě překladu literatury dovysvětlit např. v poznámce pod čarou, v dabingu však taková možnost není. Proto nezbývalo, než termín přeložit doslova.

5. Плотина → hráz

Ruský termín *плотина* můžeme překládat jako hráz a přehradu. Pro dialogovou listinu jsem použila slovo *hráz*, jelikož bylo potřeba kratší slovo vzhledem k počtu slabik.

6. Центральная арка → středový oblouk

7. Дамба → hráz

3.2 Lexikálně-sémantické transformace

Lexikálně-sémantické transformace se týkají významové stránky překladu a jedná se o záměnu lexikální jednotky jednotkou s jinou motivací, přičemž význam zůstává zachován.¹³⁰ Mezi lexikálně-sémantické transformace řadíme konkretizaci, generalizaci a modulaci.

3.2.1 Konkretizace

Jak již vyplývá z názvu této překladatelské transformace, dochází při ní ke konkretizaci slova nebo slovního spojení z výchozího jazyka v jazyce cílovém.

Jako příklad z překladu dialogové listiny jsem uvedla převedení slova *суженый*, které odpovídá českému ekvivalentu *snoubenec*. Pro překlad pohádky jsem ale vybrala slovo *ženich*, které je konkrétnější, v češtině navíc v uvedeném kontextu více využívané (*najít si ženicha*) a pro dětského diváka srozumitelnější.

Руслан	03:12	Да уж, слышал суженого для тебя по всему свету искали.	Však už jsem slyšel, jak pro tebe po celém světě hledají ženicha .
--------	-------	---	---

3.2.2 Generalizace

Překladatelská transformace generalizace představuje opak konkretizace, jedná se tedy o zobecnění.

¹³⁰ ВЫХОДИЛОВА, З. Введение в теорию перевода для русистов. 1. изд. Оломоуц: Университет Палацкого в Оломоуце, 2013, с. 42.

Ke generalizaci v překladu došlo v případě slovního spojení *mon 10*, které jsem zobecnila na *nejlepší*. Domnívám se, že při této generalizaci nedošlo kvůli překladu k žádné významové ztrátě a tato varianta vyzní v celkovém kontextu lépe než doslovný překlad.

Ратмир	05:40	Ника, ника, ни. Ты богат мышцами, но мое королевство входит в топ 10 , а женюсь на Людмиле (32)/ а вот тут же взлетит в топ 3, хоть одна девушка от такого откажется. (23)	No, no, no. Ty máš sice svaly, ale moje království patří mezi ty nejlepší a jestli si vezmu Ludmilu (33)/ dostane se v žebříčku ještě výš a to sotva nějaká dívka odmítne. (22)
--------	-------	---	--

3.2.3 Modulace

Při tzv. modulaci dochází k záměně slova nebo slovního spojení ve výchozím jazyce jednotkou v cílovém jazyce, jejíž význam logicky vyplývá z významu jednotky výchozího jazyka.

V prvním příkladě modulace jsem převedla otázku *Кто это с ней?* do českého *S kým to tam je?* Jelikož bylo v překladu potřeba dodržovat počet slabik promluvy kvůli následnému dabingu, doslovný překlad by musel znít *Kdo to s ní je?* Tato varianta však není úplně vhodná, aby vyzněla lépe, bylo by zapotřebí doplnit alespoň slovo *tam* (*Kdo to tam s ní je?*).

Ратмир	06:06	Кто это с ней? (4)	S kým to tam je? (4)
--------	-------	--------------------	----------------------

V další replice jsem se pro modulaci rozhodla z důvodu, že slovní spojení ve výchozím jazyce *для побега* do cílového jazyka doslovně přeložit nelze. Proto jsme se rozhodla předložku *для* vyměnit za sloveso *plánovat*, a nahradit tak původní slovní spojení za *plánuješ útek*.

Князь	10:27	Правителю важно и то, и другое, Людмила. (15)// Я знаю, что ты тайно собрала припасы в свою лодку для побега! (21)/ Это лишнее, я даю вам с Русланом благословение.(18)	Je důležité, aby měl obě schopnosti, Ludmilo. (16)// Víím, že jsi tajně do své loďky schovala zásoby a plánuješ útek (21)/ Je to zbytečné, dám Vám s Ruslanem požehnání (19)
-------	-------	--	---

Při překladu došlo také k modulaci celé věty. Zde bylo potřeba přestylovat druhou větu tak, aby v cílovém jazyce zněla přirozeně a počet slabik odpovídal původnímu sdělení. V této situaci by doslovný překlad věty *Моя единственная дочь Людмила обручается!* byl možný, avšak domnívám se, že danou situaci lépe vystihuje překlad *Společně oslavujeme zasnoubení mé jediné dcery!*

Князь	11:22	Дорогие гости! Сегодня большой праздник./ Моя единственная дочь Людмила обручается! (29)	Draží hosté! Dnešek je velkým svátkem./ Společně oslavujeme zasnoubení mé jediné dcery! (29)
-------	-------	---	---

Další modulací při přípravě dialogové listiny byl překlad rozkazovací věty *Нечего сидеть тут!* Pokud bych chtěla zachovat sloveso *sedět* bez přidání dalšího slovesa (díky čemuž by se počet slabik nezvýšil), věta by v cílovém jazyce nevyzněla příliš přirozeně (*Nesed' tady jenom!*). Proto jsem se rozhodla zaměnit sloveso *сидеть* za *nezmoc*, které logicky z původní věty vyplývá.

Женщина	15:15	Нечего сидеть тут! (6)	Tady nic nezmůžeš. (6)
---------	-------	------------------------	------------------------

V tomto případě došlo znovu k modulaci celé věty, kterou jsem rozdělila do vět.

Руслан	15:36	Да// Дракон полетел на восток, значит и мне туда (15)	Tak// Musím se vydat tam, kam letěl drak. Na východ! (14)
--------	-------	--	--

Upravovala jsem také některé otázky, zde jsem z původního *Кто это там с тобой?* vytvořila *Кdo to s tebou přišel?*, což logicky z originálu vyplývá a pro český jazyk je taková varianta přirozenější.

Фин	29:54	Кто это там с тобой? (6)	Kdo to s tebou přišel? (6)
-----	-------	--------------------------	----------------------------

Další příklad modulace je překlad věty *У тебя во сне такого точно нет.* Zde bylo znovu potřeba originál trochu upravit, a to přeložením *во сне нет* jako *nezdá*.

Наина	32:36	Сссс//Проснись, проснись, Людмила, проснись. У тебя во сне такого точно нет. (20)	Sss//Probud' se, probud' se, Ludmilo, probud' se. Tohle se ti určitě nezdá. (21)
-------	-------	--	---

V tomto případě jsme větu *Развлекайся!* přeložila bez slovesa v imperativu a nahradila ho přítomným slovesem *máš*, které jsem zasadila do věty v cílovém jazyce *Tak tady ho máš!*. Tato varianta je pro český jazyk přirozenější, než kdybych se rozhodla pro sloveso v imperativu.

Людмила	35:02	Развлечение хотел? Развлекайся! (11)// А вот гвоздь программы! (6)	Chtěl jsi rozptýlení? Tak tady ho máš! (11)// A teď hřeb večera! (6)
---------	-------	--	---

Ruskou větu *Дело говоришь* jsem v daném kontextu přeložila jako *Na tom něco je*, čímž došlo k vystihnutí dané situaci a dodržení počet slabik v souvislosti s budoucím dabingem.

Фин	36:43	Дело говоришь. (5)// Иди все время на восток до самых песчаных гор. Проход там охраняет великан. (25)	Na tom něco je. (5)// Jdi celou dobu na východ, až dojdeš k písčným horám. Průchod tam střeží obr. (23)
-----	-------	---	--

V případě věty *Научу ее, что значат манеры* bylo potřeba se držet původního významu, avšak zároveň se od originálu i zčásti oprostít, aby výsledný překlad v češtině vyzněl přirozeně. Rozhodla jsem se použít sloveso *chovat*, které z originálu vyplývá a zasadila jsem ho do věty *Já ji naučím, jak se má správně chovat*.

Черномор	43:10 (Smích) (Smích)	/С ума сойти. Что же устроит наш Рудольф, завалит на зачете? (19)// Уведите его, пока я со смеху не помер. Ойой, Рубель мне покажет! Мне, Черномору! (28)/ И притащите Людмилу, в клетке. Научу ее, что значат манеры. (21)	/No to mě podrž. Co náš Rudolf provede, propadne u zkoušky? (18)// Odved'te ho, než umřu smíchy. Ojoj, Rubel mi prý ukáže! Mně, velkému Černomorovi! (27)/ Přiveďte Ludmilu, v kleci. Já ji naučím, jak se má správně chovat. (20)
----------	-----------------------------	---	--

Jako poslední příklad modulace uvedu překlad podstatného jména *пустяки*. Význam tohoto slova je „hloupost, zbytečnost“, avšak do daného překladu by nezapadal. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla pro nahrazení větou *To bude hračka*, která v sobě původní význam zachovává.

Фарлаф	53:43 (Nád.)	/Великан? Пустяки, уж мы то знаем, что с великаном делать. Мы знаем, да Пельмень? (24)	/Obr? To bude hračka, my už víme, jak si s takovým obrem poradit. Že jo, Pelmeni? (25)
--------	-----------------	---	---

3.3 Gramatické transformace

Posledním typem transformací jsou gramatické transformace, které slouží k rozčlenění či spojení větné konstrukce.¹³¹

3.3.1 Slovesná adjektiva

Ruský jazyk oproti češtině mnohem více používá tvz. participia. Při převádění z výchozího jazyka do jazyka cílového jsem se nimi vypořádávala následovně.

V tomto případě jsem přičestí *гарантирующее* nahradila slovesem v minulém čase – *zaručovalo* (její lásku).

Фин	31:05	Я бы не смог смириться с отказом наяву, и я применил колдовство, гарантирующее ее любовь. Правда, оно оказалось слишком сильным и Наина стала на мне помешанная, безумно помешанная. Но, было поздно, все свершилось и колдовство было не снять. Наина безумно в меня влюбилась. (93)	V reálném životě jsem odmítnutí neunesl, a tak jsem použil kouzlo, které mi zaručovalo její lásku. Bylo však příliš silné a Naina se mnou stala posedlá, šíleně posedlá. Bylo však pozdě, kouzlo začalo působit a už nešlo vrátit zpátky. Naina se do mě bláznivě zamilovala. (94)
-----	-------	--	---

Zde jsem přičestí *говорящий* přeložila pomocí vedlejší věty přívlastkové – ...*medvěd, který uměl mluvit*.

Фарлаф	51:50 (Zívnutí)	/Какой-то мне жуткий сон приснился. Там был хищный грозаец а еще странно говорящий медведь. (29)	/Zdál se mi strašný sen. Byl v něm divoký lidojed a ještě k tomu medvěd, který uměl mluvit . (24)
--------	--------------------	---	--

Ačkoliv jsem v úvodu této podkapitoly zmiňovala, že čeština přičestí nepoužívá v takové míře, jako ruštině, v naší dialogové listině se příklad českého participia našel. Uvedu ho zde pro

¹³¹ VYSLOUŽILOVÁ, Eva. Cvičebnice překladu pro rusisty I: politika, ekonomika. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 13.

zajímavost, abychom si ukázali, jak vypadal originál, podle kterého přičestí v cílovém jazyce vzniklo.

Фин	30:42	Дракон, что служит Черномору – это колдун Наина, моя роковая любовь. (24)// Я так долго добывался ее расположения, двадцать лет я учился колдовству, чтобы быть ей равным, но даже в моих фантазиях исход был один. (46)	Drak sloužící Černomorovi, je čarodějka Naina, moje osudová láska. (25)// Dlouho jsem bojoval o její přízeň, dvacet let jsem studoval čarodějnictví, abych se jí vyrovnal. Ale v mých představách existovalo pouze jedno řešení. (48)
-----	-------	--	--

Jak je vidět v tabulce, v ruském originálu byla použita vedlejší věta přívlastková, kterou jsem následně do cílového jazyka přeložila přičestím. Tento způsob překladu byl vybrán kvůli větší ekonomičnosti vzhledem k počtu slabik.

3.3.2 Záměny gramatických kategorií

V rámci překládání docházelo také k záměnám gramatických kategorií, a to například u pádů u substantiv a slovesného vidu, času nebo způsobu.

První příklad záměny gramatické kategorie se týká slovesného způsobu. Zde jsem oznamovací způsob *хочешь* převedla do cílového jazyka v podmiňovacím způsobu, tedy *bys chtěla*. Podle mého názoru je tato varianta pro kontext vhodnější, jelikož postava Ruslana mluví ke své milované Ludmile.

Руслан	03:28	Ну, ну а чего ты хочешь , Людмила, скажи? (13)	No, a ty bys chtěla co, Ludmilo, pověz? (12)
--------	-------	---	---

V daném případě jsem ruské vyjádření imperativu v podobě infinitivu vyjádřila pomocí koncovky typické pro rozkazovací způsob.

Черномор	47:39	Ну, схватить! (3)	No, chyťte ji! (4)
----------	-------	--------------------------	---------------------------

Další záměnou gramatické kategorie u sloves, ke které v procesu překládání došlo, je záměna slovesného vidu.

V prvním případě došlo k záměně ruského dokonavého slovesa *сказать* na české nedokonavé *říkat*. K záměně z dokonavého slovesa došlo také ve druhém případě, kde jsem ruské

ответить přeložila jako *odpovídat*. Poslední příklad naopak představuje záměnu nedokonavého slovesa na dokonavé (*ждите – počkejte*).

Фарлаф	48:30 (Pláč)	Пельмень, помнишь, мамулечка сказала никакого сладкого. А вдруг она имела в виду вообще? То есть до конца жизни? (37)	Pelmeni, pamatuješ, maminka říkala žádné sladké. Myslela to snad tak, že opravdu žádné sladkosti? Do konce života? (38)
--------	-----------------	--	--

Берн	57:58 (Řev)	//Ты ответить не хочешь? (7)	// Оdpovídat se ti nechce? (8)
------	----------------	-------------------------------------	---------------------------------------

Руслан	1:06:00	Ну вот воде всегда нужен выход (10)// значит именно там я и войду. Ждите здесь. (13)	Voda ale vždy potřebuje východ (11)// to znamená, že bude přímo tamhle. Počkejte tu. (15)
--------	---------	---	--

3.3.3 Slovnědruhové záměny

První příklad slovnědruhové záměny v daném překladu představuje substantivizaci pronomina *eě* na substantivum *Ludmila*. Zde jsem se pro substantivum v podobě vlastního jména rozhodla důvodu délky výpovědi, aby byla co do počtu slabik co nejbližší originálnímu sdělení.

Руслан	30:25	Моя любимая, Людмила, была похищена драконом. Говорят, что это дело рук злого колдуна Черномора. Вы же волшебник, прошу, помогите ее спасти! (51)	Moje milovaná Ludmila byla unesena drakem. Říká se, že v tom má prsty zlý čaroděj Černomor. Vy jste kouzelník, prosím, pomozte mi Ludmilu zachránit! (49)
--------	-------	--	--

Dále mohu uvést situaci, kdy došlo k substantivizaci krátkého tvaru adjektiva *виноват* na substantivum *вина*.

Руслан	30:40	Ты виноват ? (4)	Tvoje вина ? (4)
--------	-------	-------------------------	-------------------------

Орачným příkladem je verbalizace, ke které došlo při překládání ze slova *победа*, kdy jsem použila sloveso *звítězit*.

Фарлаф	1:13:30	Ура, победа ! (5)	Звítězili jsme! (5)
--------	---------	--------------------------	----------------------------

3.3.4 Větněčlenské záměny

V rámci překladu docházelo také k větněčlenským záměnám, nejčastěji se jednalo o shodný a neshodný přívlastek. V prvním příkladě došlo v překladu k záměně původního shodného přívlastku za neshodný.

Руслан	1:00:41	Да, ведь зодчество, это и есть наука. Короче, дамба стоит за счет того, что загрузка ложится на центральную арку в основании. Если убрать ее, все остальное посыплется как карточный домик . (63)	Ano, vždyť i stavitelství je věda. Zkrátka, hráz stojí jen díky tomu, že zatížení působí na středový oblouk u základny. Pokud ho odstraníme, zbytek hráze se zhroutí jako domeček z karet . (60)
--------	---------	--	---

Další dva uvedené příklady znázorňují opačný postup. Ruský originál *дворец Черномора* jsem přeložila pomocí shodného přívlastku *Černomorův palác*. V druhém případě byl zachován stejný postup (*кольца Наины* → *Nainina prstýnku*).

Руслан	1:03:43	Но/ как нам отыскать дворец Черномора ? (11)	No/ ale jak najít Černomorův palác ? (11)
--------	---------	---	--

Фин	1:15:49 (Nád.)	/Никак. Против магии кольца Наины я совершенно бессилён. Она мстит вам, вместо того чтобы отыгратья на мне. Лишь бы я ещё сильнее мучился. (47)/ Эх, если бы я только мог заставить Наину мстить мне а не вам, тогда я бы уберег вас. (27)/ Если бы (3)// есть, точно, не все потерянно! (9)	Není jak. Proti magii Nainina prstýnku jsem bezradný. Mstí se vám místo toho, aby potrestala mě. Jde jí jen o to, abych se ještě víc trápil. (46)/ Ech, kdyby se mi jí tak podařilo přimět, aby se pomstila mně a ne vám, pak bych vás ochránil. (29)// Ledaže(3)// ano, ještě není vše ztraceno!(10)
-----	-------------------	---	--

3.3.5 Multiverbizační a univerbizační záměny

Pod multiverbizační záměnou rozumíme překladatelskou transformaci, kdy z jednoslovného pojmenování ve výchozím jazyce vznikne víceslovné pojmenování v jazyce cílovém. V případě univerbizace se jedná o transformaci opačnou.

První příklad multiverbizace je situace, kdy jsem musela kvůli počtu slabik doplnit původní sdělení alespoň o jedno slovo navíc. Učinila jsem tak v případě slova *повелитель*, ke kterému jsem přidala přivlastňovací zájmeno *мůj*.

Наина	41:49	Повелитель , приветствую. (8)	Мůj vůdče , zdravím vás. (6)
-------	-------	---	-------------------------------------

Ze stejného důvodu (tedy počtu slabik) jsem se pro multiverbizaci rozhodla i v tomto případě, kde by překlad *осторожно* jako *pozor* byl vzhledem k obrazu příliš krátký. Rozhodla jsem se tedy přidat ještě sloveso „dát“ v rozkazovacím způsobu, díky čemuž se počet slabik v obou jazycích shodoval.

Людмила	55:59 (Leknutí)	Осторожно. (4)// Скорее!! Дракон на подходе, я постараюсь выиграть время. (19)	Dejte pozor. (4)// Rychle!!! Drak se už blíží, pokusím se získat nějaký čas navíc. (17)
---------	--------------------	--	---

Zde již přecházíme k příkladům univerbizace. V tomto případě jsem shodný přívlastek *книжный черв* přeložila pomocí jednoho slova – *книгомол*.

Рагдай	06:36	Людмила, моей будущей жене нужно быть разборчивой в выборе компании. (24)/ Княжеской дочке не стоит водиться с этим книжным червём .(17)/ Того гляди сама читать возьмешься, а чтение, девушка, не к чему.(21)	Ludmilo, moje budoucí žena by si měla společnost vybírat pečlivěji. (24)/ Knížecí dcerka by se neměla tahat s tímhle книгомолем . (18) Ještě začneš taky číst a věř mi, že čtení je úplně k ničemu. (20)
--------	-------	---	---

Dalším příkladem univerbizace v naší dialogové listině je neshodný přívlastek *книга рецептов*, který jsem přeložila do českého jazyka jako *kuchařka*.

Фарлаф	06:51	Разве что книга рецептов ? (8)	A co když je to кuchařka ? (8)
--------	-------	---------------------------------------	---------------------------------------

Za univerbizaci můžeme označit také překlad analytického predikátu *водить дружбу* jako *kamarádit (se)*.

Руслан	07:09	Да! Людмила и без вас разберется, с кем лучше водить дружбу! (18)	Jo! Ludmila se rozhodne i bez vás, s kým se bude kamarádit! (19)
--------	-------	--	---

Jako poslední příklad univerbizace uvedu překlad slovního spojení *одержим завистью*, které bylo do českého jazyka přeloženo pomocí slovesa *žárlit*.

Рагдай	1:24:03 (Smích)	Великий князь, Фарлаф наш явно одержим завистью , что не спас княжну (20)/ но то есть всем же это понятно. (10)	Veliký kníže, náš Farlaf akorát žárlí , že nezachránil kněžnu on (21)/to je snad jasné úplně každému. (11)
--------	--------------------	--	---

3.3.6 Změna slovosledu

Poslední překladovou transformací, ke které uvedu příklady, je změna slovosledu. Mezi ruským a českým jazykem bychom našli odlišnosti, co se týče aktuálního členění výpovědi. Například, v češtině bývá pravidlem, že réma bývá umístěno na konec věty, naopak pro ruštinu tento jev typický není.

Toto pravidlo si můžeme ukázat na větě uvedené v tabulce. Vidíme, že hlavní podstatou věty je oznámení o tom, že ve městě je najednou spousta lodí. V ruském originále vidíme, slovo *корабль* je uprostřed věty, do češtiny jsem ho však musela dát na konec.

Людмила	03:08	Ещё ни разу не видела столько кораблей у нашего города. (21)	Snad ještě nikdy jsem u našeho města neviděla tolik lodí. (20)
---------	-------	--	--

Slovosled jsem musela změnit také v tomto případě, kdy hlavní informaci nese sloveso *нашли*, které jsem kvůli dodržení umístění rématu v češtině přesunula v překladu na konec věty.

Наина	46:46	О, повелитель, мы не нашли Людмилу во дворце. (15)	О, vůdče, Ludmilu jsme v paláci nenašli. (13)
-------	-------	--	---

4. ZÁVĚR

Tématem dané diplomové práce byl překlad animované ruské pohádky a příprava dialogové listiny pro dabing. Dabing je jedním z druhů audiovizuálního překladu – speciálního typu překladu, který obsahuje jak prvky překladu písemného, tak i ústního. V rámci AVP jsem kromě dabingu vydělila také voiceover a titulky. Voiceover je ústní prezentace překladu, která se od dabingu liší tím, že je slyšet současně s originálem. Zpravidla bývá u originálu snížena hlasitost a přes něho je čtený překlad. Titulky jsou textovým doplňkem původního programu, který si na rozdíl od dabingu a voiceoveru zachovává originální zvuk. Titulky jsem rozdělila na vnitrojazykové a mezijazykové.

Dále jsme se zaměřila na to, zdali je pro diváka v rámci celkového dojmu z audiovizuálního díla lepší dabing nebo titulky. Zjistila jsem, že dabing v České republice upřednostňuje 74 % diváků, pro titulky je každý desátý Čech. Za výhody dabingu jsem shledala snadné spojení s tzv. multitaskingem, jelikož divák se nemusí svou pozornost věnovat čtení titulků. Výhody dabingu spočívají také v tom, že díky němu je produkce přístupná i pro děti, které ještě neumí číst. Jako další argument ve prospěch dabingu jsem uvedla fakt, že u něho v porovnání s titulky dochází k menší textové redukci. Titulky jsou totiž omezené nejen časem, ale také obrazem. Naopak, největší nevýhodou dabingu je narušení původní zvukové stopy, kvůli čemuž nemají diváci možnost slyšet hlasy původních herců. Jako nevýhodu dabingu jsem uvedla také ekonomický faktor – oproti titulkům je nákladnější (na dabingu se podílí více lidí). Pokud zmíním výhody titulků, jsou tedy mnohem levnější a jejich vytvoření trvá oproti dabingu mnohem kratší dobu. Titulky bývají někdy také spojovány s „elitnějším publikem“, dabing byl navíc v minulosti využíván autoritářskými režimy, které mohli původní dialogy upravovat podle vlastních zájmů. Největší výhodou titulků jsem shledala v jejich pedagogickém přínosu, co se týče učení jazyků. Titulky však mohou tříštit divákovu pozornost a může se stát, že nezvládne pozorně sledovat obraz filmu. Vyhodnotila jsem tedy, že titulky jsou pro diváka AVP překladu vhodnější, avšak ideálním stavem by bylo, kdyby si divák mohl u všech filmů a pořadů sám mezi dabingem a titulky vybrat.

Větší pozornost jsem věnovala samotnému dabingu. Uvedla jsem autora první funkční technologie, která umožnila přenos zvuku na film, kterým byl Lee de Forest v roce 1923. Jedním z milníků v historii filmů se zvukovou stopou je potom film Jazzový zpěvák (*The Jazz Singer*) z roku 1927. Prvním nadabovaným filmem byl poté film *Son of India*, v Sovětském

svazu mluvíme o americkém filmu *Invisible Man* a v Československu se jednalo také o americký film – *Na stopě (Trailing Killer)*.

Vývoj dabingu v Československu začal ve 30. letech minulého století a poté byl pozastaven druhou světovou válkou. V 50. letech produkce dabovaných filmů naopak znovu rostla, ze sedmi filmů ročně se vyšplhala na sedmdesát. V té době však do procesu dabingu zasahovala cenzura. V polovině 20. století začala vysílat československá televize, která přinesla novinku v podobě dabování zahraničních filmů naživo. Zlatou érou dabingu bývají označována 60. a 70. léta. Po sametové revoluci zažil československý a později český dabing úpadek. V dnešní době však již můžeme mluvit o kvalitním dabingu.

V Sovětském svazu se dabing objevil také ve 30. letech minulého století a pro sovětské obyvatelstvo byl vhodnější variantou než titulky, které si kvůli negramotnosti mnozí lidé nemohli přečíst. Nejvíce filmů bylo dabováno ve Filmovém studiu Gorkého, poté vznikla také dílna při Lenfilmu. Sovětská škola dabingu byla považovaná za jednu z nejlepších na světě, což jsme si doložili na popisu pečlivého postupu při vytváření dabingu. Průlom ve filmovém odvětví později znamenal začátek éry VHS (Video Home System), kterou odstartoval vynález tzv. videorekordéru, díky němuž si lidé mohli pouštět filmy z domova. V této souvislosti vznikali tzv. „videosalóny“ – jednalo se prakticky o malé kino, díky kterému rostl zájem o zahraniční filmy. Před rokem 1990 se v SSSR rozšířil voiceover (rus. закадр), v 90. letech minulého století byl zčásti nahrazen dabingem, tradice voiceoveru a dabingu v Rusku přetrvává dodnes.

Dále jsem se věnovala procesu dabingu, který byl popsán od poslání předlohy filmu až po samotné nadabování herci. Zjistila jsem, že překladatel ne vždy obdrží úplně přesný přepis filmu a může se i stát, že si musí přepis vytvořit sám. Dialogy musí odpovídat pohybům úst herců, což má na starosti úpravce textu. Po fázi synchronizace se text rozděluje na záběry, které se poté očíslovají. Po tomto procesu dochází k vytvoření tabulky, kde jsou uvedené údaje týkající se toho, v kolika záběrech se každá z postav objeví, dále konkrétní herec a to, jak dlouho bude mluvit. V procesu dabingu je důležitý také režisér, který by měl zamezit případným chybám.

V další části teoretické části jsem se zabývala fenoménem sovětské a ruské animované pohádky, který sahá až na začátek minulého století. Zjistila jsem, že velkým producentem v tehdejší Sovětském svazu byl tzv. Sojuzfilm. V dnešní době jsou v Rusku úspěšná i soukromá studia, a to především studio Mělnica, v rámci kterého byla vytvořena například velice úspěšná série o Bohatýrovi Aljošovi.

Závěrečná část teoretické části byla věnována specifikům překladu pohádek pro děti a jejich dabingu. Vyjmenovala jsem si hlavní prvky pohádek pro děti (lidovou slovesnost, mluvící jména, důležitost zvukové struktury ad.). Zaměřila jsem se na překlad pohádek pro dabing, při kterém by měl překladatel dbát na cílové publikum a podle toho také postupovat. V rámci překladu byly uvedeny tři hlavní sémiotické kódy – jazykový, ikonografický a hudební. Nezapomněla jsem také zmínit, jak se jako překladatel vypořádá s písněmi, které bývají pro pohádky typické. Podkapitola byla věnována také samotnému dabingu pohádek a dále byla blíže představena pohádka Ruslan a Ludmila, více než pohádka.

V praktické části jsem se již zabývala samotným překladem animované pohádky. Nejprve jsem však musela vytvořit originální dialogovou listinu z odposlechu (dialogová listina v originále je součástí přílohy). V průběhu vytváření jsem do listiny zapisovala také dabingové symboly, kterým byla věnována krátká podkapitola v teoretické části.

Jak vyplynulo z teoretické části, ruské animované pohádky mají dlouholetou tradici a podle mého názoru si svou kvalitu drží nadále. Dialogová listina vznikla za účelem toho, že by v budoucnu mohla být předlohou pro dabing, jelikož se domnívám, že by pohádka mohla být pro českého diváka zajímavá.

Co se týče audiovizuálního překladu jako takového, nevěnuje se mu v České republice tolik pozornosti jako v zahraničí. Z české literatury jsem vycházela ze známé publikace M. Pošty o titulkování a z knihy o dabingu od O. Kautského napsanou již v r. 1970. Domnívám se, že problematika audiovizuálního překladu by si u nás zasloužila více pozornosti, jelikož se jedná o rychle rozvíjející téma a také se těší velkému zájmu diváků.

5. РЕЗЮМЕ

Темой настоящей дипломной работы является киноперевод русской анимационной сказки «Руслан и Людмила. Больше, чем сказка». Киноперевод является одним из видов аудиовизуального перевода – особого вида перевода, включающего в себя элементы как письменного, так и устного перевода. Аудиовизуальный перевод является межъязыковой передачей словесного выражения, которое передается и становится доступным как визуально, так и акустически.

Среди видов аудиовизуального перевода выделяют дублирование (дубляж), закадровый перевод и субтитрование. Субтитрование, наряду с дубляжом, является наиболее распространенным типом аудиовизуального перевода по исследованию Европейского союза в 2007 году. Дубляж используется, например, в таких странах как Франция, Италия, Германия, Испания, Чехия, Словакия и Венгрия. Польша, Закадровым переводом известны восточные страны – Россия, Украина и страны Балтии. Остальные страны предпочитают субтитрование.

Субтитрами мы называем письменный текст, который представляется на экране синхронно с оригинальным письменным сообщением. Субтитры мы по М. В. Савко мы разделяем таким образом:

1. Внутриязыковые
2. Межъязыковые
3. Открытые
4. Скрытые

Внутриязыковые субтитры возникают в рамках одного языка – это могут быть программы для глухих и слабослышащих. С технической точки зрения разделяют субтитры на открытые и закрытые. При переводе и последующем создании субтитров важно убедиться, что зритель сможет воспринимать субтитры вместе с оригинальным изображением. Обычно в процессе создания субтитров приходится изменять оригинальный текст таким образом, чтобы он не терял своего первоначального смысла, но и не содержал лишней информации. В данном случае надо придерживаться таких методов как сгущение и опущение информации или части текста.

В теоретической части я также сосредоточилась на том, что лучше для общего впечатления зрителя от аудиовизуального перевода – дубляж или субтитры. Я

обнаружила, что 74% чешских зрителей предпочитают дубляж, в то время как каждый десятый чех отдает предпочтение субтитрам. Преимуществом дубляжа я считаю его легкую связь с так называемой многозадачностью, поскольку зрителю не нужно уделять внимание чтению субтитров. Кроме того, дубляж делает продукцию доступной для детей, которые еще не умеют читать. Еще один аргумент в пользу дубляжа – меньшее сокращение текста по сравнению с субтитрами. Субтитры ограничены не только временем, но и изображением. Наоборот, самым большим недостатком дубляжа является искажение оригинальной звуковой дорожки, из-за чего зрители не слышат голоса актеров оригинала. Также к недостаткам дубляжа я отнесла экономический фактор – производство дубляжа дороже производства субтитров (так как в дубляже задействовано больше людей).

Если же говорить о преимуществах субтитрования, то они гораздо дешевле и требуют гораздо меньше времени на создание, чем дубляж. Кроме того, субтитры иногда ассоциируются с более «элитарной аудиторией», а дубляж в прошлом использовался авторитарными режимами, которые могли изменять оригинальный диалог в соответствии со своими интересами. Самым большим преимуществом субтитрирования было признано его образовательное значение для изучения языка. Однако субтитры могут фрагментировать внимание зрителя, и он не сможет внимательно следить за изображением фильма. Поэтому я пришла к выводу, что для зрителя предпочтительнее субтитры. В идеале зритель должен иметь возможность выбирать между дубляжом и субтитрами для всех фильмов и программ.

Более подробно я рассуждала тему дубляжа, которую я охарактеризовала как перевод в полном смысле этого слова, призванный обеспечить зрителю художественный и эмоциональный опыт на его родном языке, сравнимый с художественным опытом зрителя в языковой сфере оригинала. Если сравнить дубляж и закадровый перевод, то дубляж создает иллюзию, что люди на экране говорят на том же языке, что и зритель, тем самым скрывая акт перевода, в то время как закадровый перевод напоминает о присутствии перевода.

Для данной работы самой важной темой был перевод фильмов, и, на самом деле, работа переводчика является важной частью процесса создания дубляжа. Помимо работы переводчика, Г. Макариан выделяет следующие влияющие факторы:

1. Уровень технических условий

2. Художественное качество оригинала
3. Качество монтажа диалогов
4. Качество актерской игры
5. Личность режиссера и звукорежиссера

В теоретической части я также посвятила отдельную главу истории дубляжа. Развитие дубляжа зависело от развития кинематографа и технологий, и в самом начале, когда это было еще только немое кино, необходимости в дубляже не было. По словам М. Стира, даже некоторые режиссеры не хотели, чтобы звук был частью фильма, но, несмотря на разногласия, добавление звука в фильм произошло, что подняло искусство кинематографа на более высокий уровень. Автором первой функциональной технологии, которая позволила перенести звук на пленку, был Ли де Форест в 1927 г. Одним из первых дублированных фильмов был американский фильм «Сын Индии» (*Son of India*). Первым фильмом, который был дублирован на территории бывшего Советского Союза, также стал фильм из США – «Человек-невидимка» (*Invisible Man*) в 1935 году. Если говорить о Чехословакии, то первый дублированный фильм возник еще двумя годами ранее и это фильм «На стопе» (*Trailing the Killer*).

Более подробно я обсуждала историю дубляжа и его состояние в нынешнее время в Чехии и в России. В обеих странах дубляж появился в 1930-х годах. Развитие дубляжа в Чехословакии было замедлено Второй мировой войной, после которой в 1949 году была создана Студия редактирования иностранных фильмов, но она поначалу стала объектом критики прежде всего со стороны специалистов по иностранным языкам. Первый дубляж, созданный этой студией, был сделан М. Гербертом и представлял собой дубляж советского военного фильма «Константин Заслонов» (*Nebezpečná křižovatka, 1949*). В 1950-х годах в Чехословакии производство дублированных фильмов выросло с семи в год до семидесяти. Надо напомнить, что в это время дубляж подчинялся цензуре. Важным шагом в истории и развитии дубляжа в Чехословакии являлось вещание чехословацкого телевидения, куда переместилась часть производства дубляжа. Регулярная трансляция художественных фильмов принесла и одно новшество - живой дубляж иностранных фильмов, что являлось чехословацкой спецификой. В 1960-х годах возникло также студия дубляжа в Брно, в 1970-х в Братиславе и в городе Кошице. Именно 1970-е считаются золотой эрой чехословацкого дубляжа. Что касается периода после 1989 года, то чехословацкий, а затем и чешский дубляж, переживал спад. В то время в страну приходили прежде всего американские программы, которые нужно было

дублировать как можно быстрее и дешевле. Было создано несколько частных студий, в которых не хватало профессионалов. Однако с тех пор дубляж шагнул далеко вперед, и мы снова можем говорить о качественном дубляже.

История дубляжа в СССР началась в 1935 году, когда был создан дубляж американского фильма «Человек-невидимка» (*The Invisible Man*, 1933). В СССР дублирование иностранных фильмов осуществлялось в основном на Киностудии имени Горького, а позднее - в мастерской дубляжа при «Ленфильме». Советская школа дубляжа считалась одной из лучших в мире, о чем свидетельствовал тщательный процесс дубляжа. Советский Союз также славился своими так называемыми «видеосалонами», которые представляли собой практически небольшие частные кинотеатры. До 1990 года в СССР был широко распространен закадровый перевод, который в 1990-х годах был заменен дубляжом. Однако традиция обоих видов АВП сохраняется и по сей день.

В следующей части данной работы я сосредоточилась на самом процессе дубляжа, в котором участвуют несколько человек. Прежде всего, переводчик получает (в лучшем случае) все необходимые материалы, которые нужны ему для работы. После перевода текст редактируется с точки зрения синхронизации, что является задачей редактора. После этапа синхронизации в продукции вносятся последние изменения в текст - текст делится на кадры, в начале каждого записывается TCR (Time Code Record), затем происходит нумерация. После этого создается таблица, в которой подробно указано, в скольких дублях появится каждый персонаж, конкретный актер и сколько времени он будет говорить. Важную роль играет и режиссер дубляжа, который следит за тем, чтобы в процессе дубляжа не было ошибок в произношении, и чтобы все сцены были дублированы.

В теоретической части я более подробно рассмотрела феномен анимационного кино в СССР и России. Первыми российскими анимационными фильмами были кукольные фильмы Александра Ширяева 1906–1909 годов. Первым мультипликационным фильмом, вышедшим на экраны кинотеатров, был фильм В. Старевича «*Прекрасная Люканида, или Война усачей с рогачами*». После Октябрьской революции В. Старевич покинул страну, что привело к спаду в развитии анимационного кино на некоторое время. В 1924 году Экспериментальным бюро мультипликации при Государственном техникуме кинематографии были созданы мультипликационные фильмы «*Межпланетная революция*» и «*Китай в огне*». В 1920-е годы студия «Культикино» также

выпускала различные анимационные сатирические и рекламные фильмы. В это время были созданы первые советские анимационные сказки для детей – «*Сенька-африканец*» и «*Каток*» Ивана Иванова-Вано. Во второй половине 1920-х годов на студии «Совкино» были созданы мультипликационные сказки «*Тараканище*» режиссера Александра Иванова по сказке К. Чуковского и, например, «*Самоедский мальчик*» сестер Брумберг. Первым советским цветным фильмом со звуком стала картина «Почта», снятая режиссером М. Цехановским.

В 1937 году название «Союздетфильм», под которым в то время выпускались мультипликационные фильмы, было изменено на «Союзмультфильм». Во время Великой Отечественной войны «Союзмультфильм» переехал в Узбекистан и выпускал в основном патристические фильмы. После Великой Отечественной войны продукция «Союзмультфильма» основывалась на мультфильмах Уолта Диснея, и в этот период, например, был снят знаменитый мультфильм «*Снежная королева*» режиссера Н. Федорова. В 1960-е годы стал известным режиссером анимационных сказок Роман Качанов. Сначала он снял фильм «*Машенька и медведь*», следующей его значительной работой стал немой мультфильм «*Варежка*». В 1969 году он вдохнул жизнь в персонажей детской сказки Э. Успенского «*Крокодил Гена и его друзья*» в своем мультфильме «*Крокодил Гена*». Через два года вышел фильм «*Чебурашка*», в 1974 году «*Шапокляк*». Роман Качанов также отдал дань мультипликации, выпустив в 1981 году полнометражный анимационный фильм «*Тайна третьей планеты*», который вышел за пределы тогдашнего СССР. В этот период было создано множество других известных советских мультфильмов: «*Маугли*» Р. Давыдова, «*Винни-Пух*» Ф. Хитрука, «*Малыш и Карлсон*» Б. Степанцева, «*Бременские музыканты*» И. Ковалевской или «*Трое из Простоквашино*». В связи с бурным развитием телевидения в 1950-1960-е годы для Гостелерадио СССР было снято несколько известных мультфильмов, таких как «*Приключения кота Леопольда*» Анатолия Резникова и «*Приключения Незнайки и его друзей*», над которым также работал Р. Качанов.

В 1990-е годы «Союзмультфильму» пришлось пережить сложный период, так как многие актеры уехали за границу или сменили профессию. Это привело к появлению небольшого количества фильмов, которые не могли похвастаться хорошим качеством. Однако в начале нового тысячелетия «Союзмультфильм» вновь приступил к созданию анимационных фильмов. В настоящее время процветает и частная студия «Мельница»,

чей проект «Иван Царевич и серый волк» стал самым прибыльным в истории российской анимации.

Конец теоретической части дипломной работы посвящен специфике сказок. Детская литература связана с ориентацией на аудиторию до 16 лет и характеризуется в основном реалиями, устойчивыми оборотами речи и сверхъестественными существами. В сказках также важна звуковая структура и наличие фольклора.

Что касается самого процесса киноперевода, важно обратить внимание на целевую аудиторию – в данном случае на ребенка, который воспринимает мир иначе, чем взрослый. В своей работе переводчик должен руководствоваться решением оставить культурные отсылки, например, в их оригинальной форме, и помнить о смешении образов, слов и звуков, характерном для всех детских текстов. Кроме того, в главе о переводе сказок для дубляжа я перечислила три основных семиотических кода, которые важны с точки зрения перевода в детских фильмах: лингвистический код, иконографический код и музыкальный код. Чтобы перевод сказки на язык перевода был успешным, необходимо найти правильный баланс между содержанием, креативностью, простотой выражения и определенной «лингвистической свободой». Переводчик также должен подумать о том, для кого предназначен перевод - для детей младшего возраста или для подростков, и соответственно подойти к работе.

Дубляж можно разделить на дубляж художественных фильмов и дубляж анимационных фильмов. К последнему типу относится дубляж иностранных сказок, который предпочтительнее субтитров, не имеющих смысла для целевой аудитории (ребенка). Дубляж также используется для анимационных фильмов, поскольку он делает анимацию более адаптированной к культуре целевой аудитории, сохраняя при этом оригинальный смысл. При дубляже для детской аудитории наиболее важна кинетическая синхронизация, поскольку их обычно привлекают цвета, а также жесты персонажей. Наиболее известными компаниями в мультипликационной индустрии, занимающимися дубляжом, являются Dreamworks Animation, Paramount Pictures, Disney и Pixar.

В теоретической части дипломной работы я также посвятила главу сказке «Руслан и Людмила, больше, чем сказка», перевод которой был предметом практической части. Это российская приключенческая анимационная сказка, вышедшая на экраны кинотеатров 24 августа 2023 г. Режиссеры этой сказки - Алексей Цицилин, Владимир Николаев и Алексей Замыслов. «Руслан и Людмила. Больше, чем сказка» – это

экранизация поэмы А.С. Пушкина «Руслан и Людмила». В мультипликационной сказке сохранены сюжет и имена персонажей поэмы, но содержание пересказано не совсем точно. Персонажи и их взаимоотношения изменены с учетом современности. Людмилу можно назвать феминисткой, умеющей брать судьбу в свои руки. Руслан же представлен в сказке книжным червем, строителем и интеллектуалом, который не ищет драк. Основным сюжетом фильма остаются поиски княжны Людмилы, похищенной драконом в замок волшебника Черномора. Сказка снята Воронежской анимационной студией и телеканалом СТВ.

Практическая часть представляет собой перевод анимационной сказки «Руслан и Людмила. Больше, чем сказка». Перевод был создан в виде диалогового листа, на котором указаны имена персонажей, время звучания и основные символы дубляжа. Следующий раздел посвящен транслатологическому комментарию, который я разделила на лексические, лексико-семантические и грамматические трансформации. Данная дипломная работа содержит в себе также диалоговой лист на русском языке, создание которого являлось частью моей работы.

Основной темой данной дипломной работы было создание диалогового списка для русской анимационной сказки «Руслан и Людмила. Больше, чем сказка», которая могла бы стать моделью для возможного дубляжа в будущем.

6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní zdroje

BOHÁČOVÁ, Jana. Tvůrčí a technologické postupy filmového dabingu. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976.

DI GIOVANNI, Elena; ELEFANTE, Chiara a Roberta PEDERZOLI (ed.). *Writing and Translating for Children*. Peter Lang, 2010.

GENČIOVÁ, Miroslava. Literatura pro děti a mládež: (ve srovnávacím žánrovém pohledu). Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984.

CHAUME, Frederic. *Audiovisual Translation: Dubbing*. Manchester: 2012.

KAUTSKÝ, Oldřich. *Dabing, ano i ne*. Český filmový ústav, 1970.

KUFNEROVÁ, Zlata. Jak se překládaly a překládají pohádky. *Překládání a čeština*, Jinočany, 2003.

POŠTA, Miroslav. *Titulkujeme profesionálně*. Apostrof, 2012.

VLAŠÍN, Štěpán. *Slovník literární teorie*. Praha: Československý spisovatel, 1984.

VYSLOUŽILOVÁ, Eva. *Cvičebnice překlada pro rusisty I: politika, ekonomika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002.

WELLS, Paul, QUINN, Joanna & Les MILLS. *Drawing for Animation*, Lausanne, Ava Academia, 2009.

ŽVÁČEK, Dušan. *Úvod do teorie překlada (pro rusisty): pro studující rusistiky překladatelsko-tlumočnického zaměření, studující rusistiky bakalářského studia*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 1994.

Internetové zdroje

AGOST, Rosa and Frederic CHAUME. *La traducción audiovisual*. Hurtado Albir, Amparo (dir.) *Enseñar a traducir: metodología en la formación de traductores e intérpretes*, Madrid: Edelsa, 1999.

- ANDINO, Irene De Higes. The translation of multilingual films: Modes, strategies, constraints and manipulation in the Spanish translations of *It's a Free World...* *Linguistica Antverpiensia, New Series–Themes in Translation Studies*, 2014.
- BARTRINA, Francesca. The challenge of research in audiovisual translation. *Benjamins Translation Library*, 2004.
- BOGUCKI, Łukasz a Jorge DÍAZ-CINTAS. An excursus on audiovisual translation. *The Palgrave handbook of audiovisual translation and media accessibility*. Palgrave Macmillian, 2020.
- DE LOS REYES, Julio. Genética del doblaje cinematográfico. La versión del traductor como proto-texto en el filme *Rio*. *Linguistica Antverpiensia New Series*, 2015.
- DIAZ-Cintas, Jorge. Subtitling. In *Handbook of Translation Studies*. John Benjamins, 2010.
- DIAZ-Cintas, Jorge a Pilar ORERO. Voiceover and dubbing. *Handbook of translation studies*, 2010.
- DOLLERUP, Cay. On subtitles in television programmes. *Babel*, 1974.
- CINTAS, Jorge Diaz. Back to the Future in Subtitling. *Marie Curie Euroconferences MuTra*, 2005.
- GOTTLIEB, Henrik. Subtitles, Translation & Idioms. Thesis. Copenhagen: University of Copenhagen, 1997.
- GOTTLIEB, Henrik. Texts, translation and subtitling-in theory, and in Denmark. *Translators and Translations*, 2001.
- CHIARO, Delia. Issues in audiovisual translation. *The Routledge companion to translation studies*. Routledge, 2009.
- JANECOVÁ, Emília a Edita GROMOVÁ. Audiovizuálny preklad: výzvy a perspektívy. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta, Katedra translatológie, 2014.
- KEDAJ, Zdeněk. Stop-motion animační techniky. Masarykova Univerzita Fakulta Informatiky, 2009.
- KOZÁK, David. Překlad filmu a dabing. Příprava dialogové listiny k ruskému seriálu *Angelika*. Olomouc: 2021.

- LE NOUVEL, Thierry. *Le Doublage*, Paris, Eyrolles, 2017.
- LORENZO, Lourdes. Paternalismo traductor en las traducciones del género infantil y juvenil. *Trans: revista de traductología*, 2014.
- MAKARIAN, Gregor. *Dabing: Teória, realizácia, zvukové majstrovstvo*. Ústav hudobnej vedy Slovenskej akadémie vied, 2005.
- MARTÍNEZ, Xènia. Film dubbing. *Topics in audiovisual translation*, 2004.
- MATAMALA, Anna. Voice-over: practice, research and future prospects. *The Routledge handbook of audiovisual translation*. Routledge, 2018.
- MATELOVÁ, Bc Petra. *Komentovaný překlad titulků k dokumentárnímu filmu "Solovki-Krepost' ducha*, Brno: 2015.
- MATKIVSKA, Nataliia. Audiovisual translation: Conception, types, characters' speech and translation strategies applied. *Kalbu studijos*, 2014.
- O'CONNELL, Eithne. Choices and constraints in screen translation. Unity in diversity. Routledge, 2016.
- O'CONNELL, Eithne. What Dubbers of Children's Television Programmes Can Learn from Translators of Children's Books?. *Meta*, 2003.
- ORERO, P. Audiovisual Translation: A New Dynamic Umbrella. *Topics in Audiovisual Translation*. Amsterdam: John Benjamins, 2004.
- STEER, Maxwell. A brief history of film dubbing. Online. 1995. [citováno 2024-03-29]. Dostupné z: <https://msteer.co.uk/analyt/jfilmdubbing1.html>.
- UŠIAKOVÁ, Lucie. Překlad dětské literatury [online]. Olomouc, 2018 [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/5d8t4v/>. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta.
- WALLÓ, Olga. Specifická forma překladu: dabing. *Theatralia*, 2012.
- АЛЕКСАНДРОВА, Юлия Александровна а Анжелика Романовна ДЯТЛЕНКО. Развитие российской мультипликации. *Национальная ассоциация ученых*, 2016.
- БОГОЛЮБОВА, А. С. Российская анимация на рубеже XX-XXI веков (к столетию анимационного кино). *Общество, государство, право*, 2013.

ЕГОРОВА, Татьяна Александровна. Субтитрование и дубляж. Определение, сравнение методик. Плюсы и минусы. *Вестник науки и образования*, 2019.

МАЛЁНОВА, Евгения Дмитриевна. Аудиовизуальный перевод в СССР и России: краткая историческая ретроспектива. *Вестник Нижегородского государственного лингвистического университета им. Н. А. Добролюбова*, 2021.

МАТАСОВ, Роман Александрович. История кино/видео перевода. *Вестник Московского университета. Теория перевода*, 2008.

РЕБКО, А. В. Особенности перевода детской литературы. Белорусский государственный университет, 2017.

САВКО, Марина Владимировна. Аудиовизуальный перевод: дубляж как основная переводческая техника. *Минск*, 2010.

САВКО, Марина Владимировна. Аудиовизуальный перевод в Беларуси. *Мова і культура. Киев*, 2011.

ВЫХОДИЛОВА, З. Введение в теорию перевода для русистов. Оломоуц: Университет Палацкого в Оломоуце, 2013.

Doplňující internetové zdroje

Atl translate. Does lubbing still make sence in animation? Online. 4. 4. 2023. [citováno 2024-04-03] Dostupné z: <https://www.atltranslate.com/blog/dubbing-animation>.

Filmový a televizní dabing – Retro. TV, ČT24, 1. 1. 2020. [citováno 2024-03-29]. Dostupné z <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10176269182-retro/211411000360008/>.

Nový encyklopedický slovník češtiny. Antroponymum. Online. [citováno 2024-04-04]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ANTROPONYMUM>.

Nový encyklopedický slovník češtiny. Termín (odborný název). Online. [citováno 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/TERM%C3%8DN>.

Presto. Zajímavosti o dabingu. Online. [citováno 2024-03-28] Dostupné z: <https://www.presto.cz/cz/zajimavosti-o-dabingu>.

SZARKOWSKA, Agnieszka. The Power of Film Translation. Translation Directory. Online. 2005. [citováno 2024-03-30]. Dostupné z: <https://www.translationdirectory.com/article477.html>.

Trans Europe. Перевод детской литературы. Online. [citováno 2024-04-02]. Dostupné z: <https://transeurope.ru/publications/perevod-detskoy-literaturyi.html>.

TVWEB. Když Belmondo mluvil česky, historie českého dabingu. Online. 20. 10. 2022. [citováno 2024-04-07]. Dostupné z: <https://www.televizniweb.cz/2022/10/kdyz-belmodo-mluvil-cesky-historie-ceskeho-dabingu/>.

Кинопоиск. Российская анимация: От кризиса до индустрии. Online. 7. 4. 2016. [citováno 2024-04-01]. Dostupné z: <https://www.kinopoisk.ru/media/article/2754187/>.

Культура.рф. Роман Качанов. Online. [citováno 2024-03-30] Dostupné z: <https://www.culture.ru/persons/1578/roman-kachanov>.

Мельница. О студии Мельница. Online. [citováno 2024-04-01]. Dostupné z: <http://melnitsa.com/about/>.

Сенас. Михаил Цехановский. Композиция творческой жизни. Online. 21. 11. 2019. [citováno 2024-03-30]. Dostupné z: <https://seance.ru/articles/tsehanovksyi-kononenko/>.

Университет Синергия. Новый обвал: кризис 2008-го. Online. 24. 7. 2023. [citováno 2024-04-01]. Dostupné z: https://synergy.ru/about/education_articles/speczialnosti/obrazovanie_po_fakultetam/rossijskaya_animacziya_put_ot_sovetskoj_legendyi_k_brendu_novogo_pokoleniya#h_caption_6.

7. SEZNAM PŘÍLOH

Пříloha č. 1

Originál dialogové listiny pohádky Ruslan a Ludmila, více než pohádka

Женщина	00:44	Посередине миражей, бескрайней пустыни, там, где не вступает нога путника, скрыт от чужих глаз призрачный замок.
Мужчина	00:57	Призрачный замок, наводящего ужас колдуна Черномора.
Дитя	01:03	Призрачный замок?
Дитя	01:05	А как этот злой колдун выглядит? Он страшный?
Мужчина	01:10	Не знает никто. Черномор насылает своего ужасного дракона, который уносит незамужних красавиц принцесс прямо в его замок.
Голоса	1:24	Смотрите, смотрите, дракон унес принцессу.
Люди	01:29	Туда, туда
Принц	01:30	Ээээй
Князь	01:42	И ни одному воину ни под силу найти тот замок, чтобы одолеть колдуна и спасти похищенных принцесс.
Людмила	01:51	Вот как? Пусть только попробует меня похитить, он меня попляшет!
Князь	01:59	То у меня растет воительница.
Люди	02:36	Добро пожаловать!
Людмила	02:37	Привет! Доброго дня!
Люди	02:40	Красавица
Руслан и Людмила	02:48	Ооооо
Людмила	03:08	Ещё ни разу не видела столько кораблей у нашего города.
Руслан	03:12	Да уж, слышал суженого для тебя по всему свету искали.
Людмила	03:16	Не для меня, для отца. Он не верит, что девушка может управлять государством и готов выдать меня за любого проходимца, лишь бы только вид был повоинственнее.
Руслан	03:28	Ну, ну а чего ты хочешь, Людмила, скажи?
Людмила	03:31	Я бы хотела править княжеством и быть со своим любимым.

Руслан	03:38	А если придется выбрать что-то одно?
Людмила	03:41	Тогда... нам очень пригодится эта лодка. Поставим сюда катапульта или требушет и сможем отбиваться от погони.
Руслан	03:51	Жаль, что у нас в зодческом не было уроков по стрельбе. Но... с постройкой катапульта я справлюсь.
Людмила	03:58	Уу, тогда я буду стрелять сама! У нас отличная команда.
Людмила	04:13	Так романтично. Руслан, гляди!
Руслан	04:18	Людмила, ты выйдешь... за меня?
Людмила	04:34	Да!
Руслан	04:38	Фуу
Ратмир	05:14	Сегодня прямо твой день, Рогдай!
Рогдай	05:17	Бью все рекорды, Ратмир!
Рогдай	05:24	Я вот сегодня к Владимиру заглянул! И могу вам сказать – вот увидите, он точно выдает мне Людмилу в женихе.
Ратмир	05:40	Ника, ника, ни. Ты богат мышцами, но мое королевство входит в топ 10, а женюсь на Людмиле... а вот тут же взлетит в топ 3, хоть одна девушка от такого откажется.
Девушка	05:53	Возьми меня замуж, пожалуйста!
Девушка	05:55	Я за тебя выйду!
Девушка	05:56	Я за тебя выйду!
Девушка	05:58	Прочь, он мой!
Фарлаф	05:58	Вот моя мамулечка говорит... ой, смотрите там Людмила!
Ратмир	06:06	Кто это с ней?
Рогдай	06:08	Никак Руслан!
Рогдай	06:23	Так, так, так. Кто это здесь у нас?
Фарлаф	06:27	Руслан и Людмила!
Рогдай	06:29	Заткнись, Фарлаф, без тебя вижу!
Фарлаф	06:31	Тогда зачем спросил?
Людмила	06:34	Ну чего тебе, Рогдай?
Рогдай	06:36	Людмила, моей будущей жене нужно быть разборчивой в выборе компании. Княжеской дочке не стоит водиться с этим книжным червём. Того гляди сама читать возьмешься, а чтение, девушка, не к чему.
Фарлаф	06:51	Разве что книга рецептов?
Ратмир	06:55	Людмила, если тебе завтра повезет, князь выберет меня твоим женихом. А я не такой варвар как эти двое.

Людмила	07:04	Размечтались! Я ни за кого из вас не выйду!
Руслан	07:09	Да! Людмила и без вас разберется, с кем лучше водить дружбу!
Рогдай	07:13	Гляньте, кто тут заквакал. Великий князь ей мужа выбирает, а ты, Руслан, лучше роты крой. Ты еще раз в жизни оружие в руках не держал, оно потяжелее книжки, слабак!
Руслан	07:27	Ты в курсе, что сильнейшие мышцы в нашем теле – это мозг, если его накачать.
Рогдай	07:33	Лады, как твой мозг остановит мой топор!
Людмила	07:40	Нет! Узнает мой отец и он вам устроит! Ведь как гласит закон: оружие нельзя обнажать в присутствии дочери великого князя! Иначе казнят!
Рогдай	07:57	За юбкой только прятаться и можешь, сопляк! Подумаешь, что встали! Идем!
Руслан	08:06	Иначе казнят? Ну это же бред.
Людмила	8:10	Но им это невдомек, они не знают букв.
Людмила	08:16	Давай я поеду, попробую убедить отца.
Руслан	08:21	Удачи.
Людмила	08:48	Дорогу! Простите!
Караул	08:51	Ну княжна у нас без царя в голове.
Людмила	08:56	Простите!
Людмила	09:18	Батюшка! Пап!
Князь	09:21	А, Людмила! Я так устал от суеты!
Людмила	09:27	Аха! Знаю, по традиции ты должен подобрать мужа для дочери сам уже завтра.
Князь	09:34	Об этом я и хотел поговорить с тобой. Рогдай, Ратмир и матушка Фарлафа просили у меня твоей руки.
Людмила	09:45	Ну надо же! А у меня забыли спросить? Мое мнение не интересует?
Князь	09:50	Людмила, но ты же княжна, уж тебе-то известно, как принято?
Людмила	09:55	Но это же нелепость! Вот что тебе важнее – мое счастье или этот устаревший обычай?
Князь	10:02	Но разумеется, твое счастье!
Людмила	10:05	Тогда отдай меня за Руслана! Он сделал предложение и я... согласилась!
Князь	10:13	Руслан – славный юноша, умный, порядочный, но он же не воин! Если

		придет беда, он ни тебя защитит сможет, ни княжество!
Людмила	10:23	Правителю важнее быть умным, чем сильным!
Князь	10:27	Правителю важно и то, и другое, Людмила. Я знаю, что ты тайно собрала припасы в свою лодку для побега! Это лишнее, я даю вам с Русланом благословение.
Людмила	10:41	Правда? Да, спасибо!
Князь	10:46	Надеюсь, мне не придется сожалеть.
Люди	11:00	Вот это да.
Люди	11:06	Какие они яркие!
Князь	11:22	Дорогие гости! Сегодня большой праздник. Моя единственная дочь Людмила обручается!
Фарлаф	11:37	Здрасьте!
Рогдай	11:39	О да! Да! Да!
Руслан	11:47	Твой отец вот вот объявит нас... не боишься?
Людмила	11:52	Я... не боюсь ничего.
Людмила	12:02	Кто это?
Руслан	12:07	Людмила, беги!
Фарлаф	12:10	Народ, там дракон!
Ратмир	12:14	Людмила?
Рогдай	12:15	Руслан?
Людмила	12:20	Руслан! Не тронь его! получай! Лапы прочь!
Людмила	12:32	Руслан! Помоги!
Руслан	12:35	Людмила! Я сейчас.
Людмила	13:00	Хватайся! Руслан!
Руслан	13:06	Людмила!
Людмила	13:08	Нееееет!
Руслан	13:23	Людмила! Людмилу похитил дракон!
Князь	13:31	Это Черномор – злой колдун.
Князь	13:40	Друзья, мою любимую дочь украл коварный колдун Черномор. Тому, кто спасет Людмилу я отдам ее женой а с нею и трон. Мой трон за Людмилу.
Рогдай	13:59	Я верну Людмилу... и трон будет моим.
Ратмир	14:05	Я, Ратмир, спасу Людмилу.
Мамулечка	14:09	Неведующий страхов Фарлаф спасет княжну.
Фарлаф	14:31	Что? Я, что ли?
Мамулечка	14:15	И не спори. Глупышка, княжества на дороге не валяются.
Князь	14:21	Ступайте, воины. Верните Людмилу.

Руслан	14:25	Великий князь, но ведь мы с Людмилой.
Князь	14:27	Я был не прав. Людмиле нужен герой, а не книгочей.
Рогдай	14:39	Гюфяк, ступай поплачь в читальне! Людмила будет моей!
Женщина	15:15	Нечего сидеть тут!
Руслан	15:18	И правда!
Руслан	15:36	Да. Дракон полетел на восток, значит и мне туда.
Фарлаф	16:00	Картошку положила?
Мамулечка	16:01	Положила.
Фарлаф	16:03	А буженину?
Мамулечка	16:04	И ее тоже.
Фарлаф	16:06	А пряники на сладкое?
Мамулечка	16:08	Циц! Никакого сладкого пока не вернешься с княжной Людмилой! Давай езжай-ка, нас ждет княжество.
Фарлаф	16:17	Руслан?
Ратмир	16:36	И где тебя только носит Фарлаф? Сколько можно ждать?
Рогдай	16:40	Ты рульку свиную не забыл?
Фарлаф	16:51	Не смешно. Угадайте, кого я видел только что.
Фарлаф	16:56	Руслана!
Фарлаф	16:58	В таких нелепых доспехах
Ратмир	17:00	Руслан? В доспехах?
Фарлаф	17:04	Я вам не вру. И вот он отправился в непролазный лес.
Ратмир	17:07	Но, не уж то идет по следам Людмилы.
Рогдай	17:12	Я его достигну первым! Слабаки, встретимся на моей княжеской свадьбе!
Фарлаф	17:21	А зачем ему вообще Руслан? Мы разве не Людмилу едем спасать?
Ратмир	17:26	Слушай, зачем ты вызвался? Не уж то правда Людмилу спасать собрался.
Фарлаф	17:37	Мамулечка этого хочет, все таки «княжество на дороге не валяется».
Ратмир	17:42	Но ведь это не мамулечка должна будет сразиться с Черномором.
Фарлаф	17:46	Не бойся, она это знает, как с ним справится. Но, скажем, если Черномор окажется великаном, она велила подкинуть ему что-нибудь аппетитное. Вот так. Хорошо, что Пельмень со мной. Но, ты, Ратмир, наверное, просто без ума от Людмилы раз жизнь рискуешь.

Ратмир	18:05	Что? Я? Брось, это дамы влюбляются в Ратмира. Так, и никак иначе. Для меня это вопрос репутации и я всегда получаю лучшее. Людмила самая красивая принцесса, а я вообще всем хорош. Элементарно.
Фарлаф	18:25	Ну а вдруг ты встретишь ещё большую красотку.
Ратмир	18:25	Тогда я просто Людмилу брошу. Удачи, Фарлаф бесстрашный!
Рогдай	19:03	Руслан!
Рогдай	19:15	Ты, трус, выходи!
Людмила	19:28	Руслан? Это где? Я ничего не помню. Мы что, в Китае? Мы в свадебном путешествии. Руслан, где же ты? Руслан! Руслан! Ого, это шведский стол. Турция, что ли? Руслан, хватит валять дурака, где ты? Но как живые. Меня похитили.
Наина	21:02	Людмила
Людмила	21:05	Это ты меня украла? Да еще и со свадьбы? Что ж ты за монстр такой?
Наина	21:10	Волшебный монстр. Добро пожаловать в невероятные чертоги Черномора Великого. За все времена не многие принцессы удостоились чести оказаться тут.
Людмила	21:25	И ни одна из них не вернулась. Я что, могу остаться здесь навсегда? Какой ужас!
Наина	21:31	Нет, никакого ужаса, только веселье. Черномору скучно, он ищет компанию, ты та счастливица, на которую упал его выбор. Это большая честь, можешь собой гордиться. Услаждай его взор и развлекай. И ты будешь здесь купаться в роскоши.
Людмила	21:54	Я не игрушка, я...
Наина	21:56	Брось, Людмила, свой пылкий нрав пора украшать. Не-то разочаруешь повелителя.
Людмила	22:04	Очень рада буду его разочаровать. Пусть ищет себе другую куклу!
Наина	22:09	Тогда готовься присоединится к тем глупым принцессам, что противостояли Черномору. Смирись с судьбой и займешь свободный пьедестал.
Наина	22:24	Ибо тогда он обратит тебя в статую, как уже дело.

Людмила	22:33	Что?
Наина	22:47	Приятного пребывания. Ты все равно не сможешь сбежать отсюда.
Черномор	23:11	Нет, нет, нет. Я все это уже надевал. выбросить их. Мне нужно полностью обменять гардероб, чтобы поразить мою новую подружку. Пшли! Я жажду новой моды.
Наина	23:32	Повелитель, княжна Людмила во дворце. Я выполнила вашу волю.
Черномор	22:39	Прекрасно, ты верно служишь мне, Наина, и заслужила награду. Я наконец открою тебе, где прячется волшебник Финн.
Руслан	24:20	Ей! Оставь их в покое! Предупреждаю, я готов пустить в ход это. Руслан, успокойся, думай, чего, чего боятся змеи. Огонь, мангусты. О, да... конечно, заклинатели змей!
Берн	26:02	Спасибо, храбрый богатырь.
Руслан	26:05	А?
Берн	26:06	Ты спас меня и всю мою семью. Я в долгу у тебя и буду тебе служить.
Берн	26:20	Ты говорить умеешь?
Руслан	26:23	Ты умеешь?!
Берн	26:26	Ну конечно же! Я же Бёрн – последний говорящий медведь. Скажи мне, что привело тебя в наш лес?
Руслан	26:33	Ищу свою возлюбленную... Людмилу. Коварный колдун Черномор похитил ее, его дракон унес ее за этот лес.
Берн	26:42	Черномор? Змея, что напал на нашу семью у него в служении. Его посылают охотится на редких зверей и из меха верные портные шьют для Черномора обновки.
Руслан	26:55	Знаешь, где его искать?
Медведь	26:57	Нет. Но могу отвести тебя к доброму волшебнику по имени Фин. Он как раз живет в нашем лесу. Он может и знает, как найти подлеца Черномора.
Руслан	27:09	Спасибо.
Медведь	27:10	Садись, держись крепче. Спрячьтесь в берлоге, скоро вернусь.
Ратмир	27:52	Красотки! Прибыл лучший мужчина на свете.
Принцесса	27:59	Мужчина?
Принцесса	28:00	Правда?
Принцесса	28:01	Какой красавчик!

Принцесса	29:05	Ратмир?
Ратмир	29:06	Да, дамы, не так быстро. Я ещё не построил Капитолий.
Руслан	29:26	Ух ты!
Финн	29:31	Эээ, фу
Берн	29:37	Финн
Финн	29:38	Бёрн! Мой старый друг! Как я рад. Как твои мышки, уже говорят?
Берн	29:48	Нет, судя по всему, я и правда последний Бьерн.
Финн	29:54	Кто это там с тобой?
Берн	29:56	Это Руслан. Он спас мою семью. Ему нужна помощь в походе.
Финн	30:03	Уу, поход, не смахиваешь ты на война.
Руслан	30:25	Моя любимая, Людмила, была похищена драконом. Говорят, что это дело рук злого колдуна Черномора. Вы же волшебник, прошу, помогите ее спасти!
Финн	30:36	Конечно, я помогу. Я ведь тоже виноват.
Руслан	30:40	Ты виноват?
Финн	30:42	Дракон, что служит Черномору – это колдун Наина, моя роковая любовь. Я так долго добывался ее расположения, двадцать лет я учился колдовству, чтобы быть ей равным, но даже в моих фантазиях исход был один.
Наина	31:03	Я тебя не люблю.
Финн	31:05	Я бы не смог смириться с отказом наяву, и я применил колдовство, гарантирующее ее любовь. Правда, оно оказалось слишком сильным и Наина стала на мне помешенная, безумно помешенная. Но, было поздно, все свершилось и колдовство было не снять. Наина безумно в меня влюбилась.
Руслан	31:30	И что же дальше?
Финн	31:32	Дальше? А дальше Черномор. Прежде чем я успел расколдовать Наину он рассказал ей о моих деяниях. Разгневавшись, моя любимая обратилась к тьме.
Наина	31:44	Мое возмездие падет на каждого.
Финн	31:50	Так появился дракон. Я бросил ее и сбежал. С тех пор скрываюсь здесь.
Руслан	31:55	Но, а что с Наиной?

Финн	31:59	Но и с тех самых пор Наина действительно мстит. Не только мне, а вообще всем, кто счастливо влюблен. Как вы и с Людмилой.
Руслан	32:09	Людмила... знать бы что с ней сейчас.
Финн	32:13	Это элементарно.
Наина	32:36	Сссс. Проснись, проснись, Людмила, проснись. У тебя во сне такого точно нет.
Наина	33:02	Тебе крупно повезло Чтобы в сказку унесло Тебе выпал счастливый билет Так гляди, же раскрыв рот Ну чудес круговорот Что не встретишь и за сотню лет Долой все сомненья Танцуй и пой Для тебя горы золота И платьев рой Роскошный хамам И массаж из камней Восточная кухня, нет в мире вкусней Как манит аромат цветов Господин твой на все готов Кто же он? Наш герой? Черномор Кто же благодетель твой? Черномор Кто все это смог для тебя добыть? Это повелитель. Он наш хозяин Черномор В мире он такой один Черномор Самый классный господин Не будь строптивой, перед ним склонись Славься грозный Черномор Сотрясайся мир Славься грозный Черномор Ты непобедим
Людмила	34:28	Получай!
Черномор	34:40	Аааа!
Людмила	34:42	Как тебе! Ластитель мира нашелся! Хочешь ещё? Мне не жалко. Я не склонюсь, колдунышка ты, второсортный!
Людмила	35:02	Развлечение хотел? Развлекайся! А вот гвоздь программы!
Руслан	35:20	Людмила, держись!
Людмила	35:23	Руслан, Руслан? Ты где-то тут?

Руслан	35:29	Я, я сейчас! Минутку. Сейчас, да как же мне.
Людмила	35:46	Уже мерещится. За что.
Руслан	35:53	Ладно, так где это место и как туда попасть?
Финн	35:59	Обычному человеку не под силу одолеть такого колдуна как Черномор. Оставайся, в ученике возьму, я тебя всему научу и будет маленький шансик победить его
Руслан	36:12	Лет через 20?
Финн	36:14	Примерно, может 30, как будешь учиться. Колдовство - это ж дело непростое.
Руслан	36:28	Нет, я уже 15 лет отучился, можно как-то побыстрее?
Финн	36:32	Есть способ, но это всегда верная смерть.
Руслан	36:36	Бросить любимую в лапах одержимого колдуна? Как по мне, лучше уж умереть.
Финн	36:43	Дело говоришь. Иди все время на восток до самых песчаных гор. Проход там охраняет великан.
Берн	36:58	Ого, чем дальше, тем интереснее.
Финн	37:02	Если сможешь одолеть великану, попадешь прямо в царство Черномора.
Руслан	37:07	Спасибо, Финн.
Финн	37:09	Удачи, милые!
Финн	37:29	Руслан? Берн? Наина, ты нашла меня? Не забывайте поливать себя! Помогите! Ааа! Привет, Руслан.
Руслан	38:15	Финн?
Финн	38:16	Спасииии
Руслан	38:18	Финн!
Руслан	38:27	А?
Рогдай	28:29	Ааа, Руслан!
Берн	38:32	Знакомый?
Руслан	38:33	К сожалению. Бежим. Берн, стой. Совсем что ли, туда-то зачем?
Берн	38:40	А куда?
Руслан	38:43	Не могу я с ним биться.
Берн	38:44	Почему?
Руслан	38:46	Да я никогда в жизни не бил человека.
Рогдай	38:51	Стой, трус.
Берн	38:54	Со змеем ты же дрался.
Руслан	38:55	Так змей, не человек.

Берн	39:01	Ты что, заколдован?
Руслан	39:03	Нет
Берн	39:05	Проиграл спор?
Руслан	39:06	Нет
Берн	39:07	Дурак что ли?
Руслан	39:08	Я...
Берн	39:19	Биться все же придется.
Руслан	39:21	Бьерн, беги скорей, ему нужен я.
Берн	39:24	Нет.
Рогдай	39:31	Да тут кругом одни трусы.
Руслан	39:34	Рогдай, стой.
Рогдай	39:35	Как всегда прячешься, туфляк.
Руслан	39:48	Рогдай, стой.
Рогдай	39:52	Давай, червяк, попробуй, ударь.
Руслан	40:39	Оо, будет шишка.
Рогдай	40:40	Тебе какук.
Руслан	40:42	Оооооо
Руслан	40:52	Руку держи.
Берн	41:13	Для парня, который никогда не дрался, ты схватываешь на лету.
Руслан	41:17	Ты что, прикидывался? Серьезно?
Черномор	41:34	Нет, но это ни в какие ворота, дикость просто. Сколько лет же я никогда еще не видывал такого. Напала, когда я оказал ей такой щедрый прием. Потом что не дрался, избивать радушного хозяина, что за дрянное воспитание.
Наина	41:49	Повелитель, приветствую.
Черномор	41:52	Аа, Наина, вернулась. Скажи-ка мне, новенькая Людмила, она точно из приличной семьи? А то ведет себя как дикарка.
Наина	42:01	Да, она точно настоящая принцесса, просто продвинутая. Такое нынче у вас поколение.
Черномор	42:10	Чудненько. Я начал переживать что со мной что-то не так. А там кто расселся? Мужчину себе нашла?
Наина	42:18	Это Финн, злейший из моих врагов. Позволь заточить его в твоей темнице.
Черномор	42:25	Это тот самый Финн? Финн, похититель сердец? Как я рад знакомству. Для него моя темница всегда открытая. А ведь мы с тобой одна кровь. Скажи, друг, мы оба к девицам равнодушны. Как говорят, я красивых выбираю. Кто же влюбится в Наину? Только дурак.

Финн	42:46	Как бы тебе самому в итоге не стать дураком. Руслан тебя отыщет, и он котлету из тебя сделает. Так что Людмила, это ещё цветочки. Очень дерзкая стала нынче наша молодежь.
Черномор	43:02	Какой ещё Рустан? Роман. Кто это такой вообще?
Наина	43:06	Жених Людмилы, любитель книг.
Черномор	43:10	С ума сойти. Что же устроит наш Рудольф, завалит на зачете? Уведите его, пока я со смеху не помер. Ойой, Рубель мне покажет! Мне, Черномору! И притащите Людмилу, в клетке. Научу ее, что значат манеры.
Людмила	43:46	Ладно. Что бы ещё привязать. Интересненько. Я – владычица мира Черномориха. Вот это да. Чудеса! Это шапка невидимка. Ну вот сейчас я вам устрою.
Служащие	44:49	Куда она делась?
Служащие	44:50	О, нет.
Служащие	44:52	Она нигде.
Служащие	44:53	Да
Служащие	45:11	Беда, повелитель. Людмила пропала.
Черномор	45:17	Пропала? Что за чужь? Отыскай дворец сверху до низу, а не то я вас всееееех.
Людмила	45:34	Да это лабиринт какой-то.
Служащие	45:41	А как она хоть бы решила.
Служащие	45:42	А то нам голову открутят.
Черномор	45:44	Ищите летяги, найдите ее! Если подведете мне, я вам устрою муки каких свет не видывал.
Людмила	45:51	Там наверно и есть выход.
Черномор	45:54	Ищи!
Служащие	45:55	Ищу, ищу
Людмила	46:13	И тут не выбраться значит.
Черномор	46:18	Да что ж за принцессы пошли, никакого уважения.
Наина	46:46	О, повелитель, мы не нашли Людмилу во дворце.
Служащие	46:51	Мы все обыскали, и сад, и нижние этажи – пусто.
Черномор	46:56	Ей от меня не сбежать. Из дворца ведь нет выхода. Ищите, кто схватит Людмилу, получит отпуск и абонемент в столовой – ешь до отвала.
Служащие	47:06	Абонемент! В столовую.

Служащие	47:10	Увидимся
Черномор	47:11	Никому не уйти от Черномора. Клянусь, это Людмила покорится.
Людмила	47:17	Ох не с той ты связался. Не стой Черномор то. Мое сердце принадлежит Руслану, ты еще заплатишься за свои бесчинства.
Черномор	47:26	Аа, мой тюрбан. Так вот в чем дело.
Людмила	47:30	Верни меня домой и освободи всех заколдованных принцесс. И если похорошему ты не хочешь, то будет плохому.
Черномор	47:39	Ну, схватить!
Наина	48:06	Ааа
Людмила	48:11	Что не видать принцессам воли. Ну это мы ещё посмотрим.
Черномор	48:20	Ты значит любишь Румел, да? Это мы еще посмотрим.
Фарлаф	48:30	Пельмень, помнишь, мамулечка сказала никакого сладкого. А вдруг она имела в виду вообще? То есть до конца жизни?
Руслан	49:11	Погоди... ты тоже слышишь? Голос знакомый.
Берн	49:16	Где-то рядом, судя по звуку.
Фарлаф	49:19	Я не вкусный. Ну помощь, помогите! Руслан? Помогите.
Руслан	49:29	Спрыгивай на лошадь.
Фарлаф	49:31	Не могу, боюсь высоты.
Руслан	49:33	А его что, не боишься?
Фарлаф	49:35	Боюсь, конечно. Но высоты боюсь больше.
Руслан	49:41	Ладно. Фарлаф, лезь выше.
Фарлаф	49:48	Я не могу, и так слишком высоко. Могу, могу, могу.
Фарлаф	50:27	Ого, видали, какого я кровожадного монстра людоеда сейчас уделал?
Берн	50:34	Да, очень любопытный на вид зверь. никогда похожих не видал. Обуза он для нас, давай его тут и оставим.
Берн	50:49	Что? Да я же просто предложил.
Берн	51:15	Это что за диво?
Руслан	51:17	Образец древнего зодчества. Кому удалось такое построить?
Берн	51:23	Не нравится мне это место.
Руслан	51:26	Да, выглядит зловещее... но туда-то нам и нужно.

Фарлаф	51:50	Какой-то мне жуткий сон приснился. Там был хищный грозаец а еще странно говорящий медведь.
Берн	51:59	Глянь, проснулся.
Фарлаф	52:01	А? Это был не сон? Хода, Пельмень, но.
Руслан	52:17	Фарлаф, да не бойся, езжай домой.
Фарлаф	52:29	Ааа, знаете что, я вам пожалуй компанию составлю пока.
Берн	52:38	Сдается мне как-то испугался застрять здесь в одиночку.
Фарлаф	52:43	Поверь мне, уж лучше здесь с вами, чем взять и вернуться к мамулечке с пустыми руками. Она велела мне без княжества не возвращаться.
Руслан	52:51	Ты любишь маму, это славно. Но ты ведь уже взрослый, Фарлаф, пора уже свою голову включать.
Фарлаф	52:57	Ты что, хочешь сказать, что мне не надо мамулечку слушать? Ты свою не слушаешь, что ли?
Руслан	53:04	Я... живу один.
Фарлаф	53:05	Вот бедняга. С мамулей так здорово, мамуля самая умная, она всегда мне говорить, что и как делать.
Руслан	53:24	Может, твоя мамуля скажет куда нам теперь путь держать.
Берн	53:32	Вот именно.
Руслан	35:35	Здесь должна начинаться пустыня ведущая в царство Черномора. Мне сказали, что проход туда охраняет великан.
Фарлаф	53:43	Великан? Пустяки, уж мы то знаем, что с великаном делать. Мы знаем, да Пельмень?
Фарлаф	53:59	Ой, это еще что?
Людмила	54:12	Надеюсь получится. Давай же, получишь. Жди, жди, а я быстренько.
Принцесса	54:44	А как же Черномор?
Принцесса	54:46	И его ужасный дракон?
Принцесса	54:48	Опасность миновала?
Людмила	54:49	Все потом. Сейчас нет времени. Бегом, за мной. Веревка не достает, нам нужно что-то еще к ней привязать. Ваши наряды, можем использовать их. Платья долой.
Принцесса	55:15	Есть одна мысль получше.
Людмила	55:59	Осторожно. Скорее! Дракон на подходе, я постараюсь выиграть время.

Принцессы	56:23	Быстрее, быстрее.
Людмила	56:26	Что такое, потеряла колечко?
Наина	56:31	Живо, отдай его мне.
Людмила	56:54	Апорт!
Людмила	57:09	Получилось, они сбежали. А вот мне похоже придется искать другой выход.
Фарлаф	57:18	Что это там? Великан! Пельмень, твой выход.
Руслан	57:42	Какой-то бред. Голова и все. О, ало, дядь, проснись, нам нужно пройти.
Берн	57:58	Ты ответить не хочешь?
Фарлаф	58:03	Что ж вы его злите то. А вдруг он возьмет и целиком вылезет. Оно нам надо?
Руслан	58:09	Пропусти нас. Мне нужно спасти свою невесту. Ее похитили, и я не уйду, пока ты не пропустишь.
Фарлаф	58:28	А, привет, Пельмень.
Руслан	58:31	Вот как значит, думаешь башка огромная, значит все можно, да? А-ну с дороги, я пройду!
Фарлаф	58:53	Без толку все, нам конец, так же, как и все им.
Руслан	59:06	Ах, верно, Фарлаф. С чего я решил бы то способен на то, с чем не справились тысячи воинов?
Руслан	59:35	О, гляньте, ракушки, тут ракушки!
Фарлаф	59:41	Как считаешь, он сходит с ума?
Берн	59:43	Да... ну, ракушки, а нам то что?
Руслан	59:48	Песок, не обязательно пустыня. Мы на дне реки. Здесь раньше была вода и воду можно вернуть сюда. Тогда это горячая голова поостынет.
Медведь	59:59	Это может и сработать.
Фарлаф	1:00:01	Но как, нам из неоткуда целую реку достать?
Руслан	1:00:04	Помните, мы плотину проезжали. Сдается мне с неё и начались проблемы. Долина и сохла, когда прекратился поток. Но мы выпустим его. Идем!
Фарлаф	1:00:16	Чего, плотина? Когда это мы платину проезжали?
Руслан	1:00:21	Нам лишь надо разрушить ее.
Фарлаф	1:00:23	Нам? Шутишь? Разве же нам под силу такое?
Берн	1:00:27	Не ожидал, что такое скажу, но Фарлаф прав. Нам сил не хватит.

Руслан	1:00:33	Все верно, грубой силой тут не обойдешься. Но, нам помогут силы науки.
Фарлаф	1:00:39	И что, тебе подвластны эти силы?
Руслан	1:00:41	Да, ведь зодчество, это и есть наука. Короче, дамба стоит за счет того, что загрузка ложится на центральную арку в основании. Если убрать ее, все остальное посыплется как карточный домик.
Берн	1:00:54	А что ты рисуешь то?
Руслан	1:00:57	Катапульта. Ладно, заработал.
Руслан	1:01:30	По моей команде... готовьсь... пли!
Фарлаф	1:02:01	Да, сплошное разочарование.
Руслан	1:02:12	Вот так, но, конечно, у нас получилось, молодцы!
Фарлаф	1:02:23	Бежим!
Руслан	1:02:54	Бедная голова... утонула.
Голова	1:02:58	Я очень даже жив.
Фарлаф	1:03:06	А вот нам конец.
Голова	1:03:09	Вот спасибо вам, вода – это мой дом. Я спасен.
Голова	1:03:17	Мой злобный брат Черномор заточил меня здесь, отрезав от воды, в которой сокрыта вся моя сила.
Руслан	1:03:25	Черномор? Он похитил мою невесту.
Голова	1:03:29	Из-за него я провел в заточении много лет, охраняя вход в его царство. Но вы освободили меня и теперь проход открыт. Уж и я вам точно мешать не стану. В награду за мое освобождение прими сей волшебный меч. В нем могучая сила, с ним преодолеешь Черномора.
Руслан	1:03:57	Благодарю.
Медведь	1:04:00	Раз мы тебя спасли, идем с нами. Помогите нам в борьбе с Черномором.
Голова	1:04:05	Вот и всё. Я больше в лапы к Черномору не попадусь. Осторожней, нельзя доверять ни одному его слову.
Фарлаф	1:04:16	Скажи, а он такой же жуткий как ты?
Голова	1:04:19	О нет, намного хуже... смотрите, вот каков он, летает словно коршун, а борода его живая, опасная как змея. В ней заключена вся его волшебная сила.
Руслан	1:04:35	Ооо

Голова	1:04:37	Отрубишь Черномору бороду волшебную мечом и спасешь свою невесту.
Руслан	1:03:43	Но... как нам отыскать дворец Черномора?
Голова	1:04:47	В благодарность за вашу доброту я направлю ваше судно прямо туда.
Руслан	1:04:53	Благодарю, славный великан. Ухты.
Черномор	1:05:44	Так, значит это твой любимый Ростислав, да
Фарлаф	1:05:52	А как же нам попасть внутрь? Тут никакого входа
Медведь	1:05:56	Черномор да летает, ему и вход не нужен.
Руслан	1:06:00	Ну вот воде всегда нужен выход... значит именно там я и войду. Ждите здесь.
Людмила	1:06:36	Да что ж за несчастье то. Похоже отсюда и правда нет выхода.
Финн	1:06:44	Прошу, Людмила, дай воды.
Людмила	1:06:48	Да, да, сейчас. Кто здесь?
Финн	1:06:53	Это я.
Людмила	1:06:56	Кто вы такой? Откуда знаете мое имя?
Финн	1:06:58	Воды, хотя бы глоток, умоляю!
Людмила	1:07:03	Конечно, сейчас.
Людмила	1:07:17	Вы что, волшебник? Но откуда вы знаете мое имя?
Финн	1:07:21	Руслан мне о тебе рассказывал.
Людмила	1:07:23	Вы что, знакомы?
Финн	1:07:24	Я успел помочь ему в поисках тебя. И если он не погиб, то скоро уже придет.
Людмила	1:07:30	Руслан сам ищет меня? Но это же так опасно, и он всего лишь зодчий, а не воин. Руслан? Руслан, ты ранен?
Финн	1:07:43	Людмила, стой!
Людмила	1:07:45	Руслан, ты пришел. Руслан?
Черномор	1:07:57	Взять ее.
Людмила	1:07:59	Пусти меня!
Черномор	1:08:04	Попалась! Бросить её немедленно в клетку.
Финн	1:08:21	Руслан!
Людмила	1:08:25	Руслан, Руслан, я здесь.
Руслан	1:08:31	Держись, Людмила! Лапы прочь!
Черномор	1:08:31	Да он же один, чего встали как истуканы. Схватить!
Наина	1:08:44	Вперед!
Наина	1:09:07	Не будешь же ты калечить старушку.

Руслан	1:09:50	Людмила!
Людмила	1:09:54	Руслан!
Черномор	1:09:59	Но зачем ты явился, Роланд? Спасти Людмилу, глаза разуй. Разве ты окружишь ее роскошью, которую предлагаю я и которой она достойна.
Руслан	1:10:11	Так вот какое оправдание у тех, кто крадет чужих невест. Как ты жалок, Черномор.
Черномор	1:12:29	Эй ты, Рафик, ну или как там тебе. Ты вроде нормальный мужик, я тебя неплохо помотал. Чего мы как дети малы цапаемся из-за девчонки. Давай с тобой договоримся, по-мужски.
Руслан	1:12:43	Отпустишь Людмилу, будет разговор.
Черномор	1:12:46	Ладно... ладно... уговорил.
Людмила	1:13:13	Руслан!
Руслан	1:13:15	Вели своим прихвостням отпустить их!
Черномор	1:13:17	Ой, секундочку, Рамил.
Фарлаф	1:13:30	Ура, победа!
Руслан	1:13:57	Людмила!
Фарлаф	1:14:01	Руслан!
Черномор	1:14:10	Нееееет.
Руслан	1:14:47	Людмила, Людмила проснись, прощу.
Финн	1:14:53	Заколдована, спит. Наина, что ты наделала? Я перед тобою провинился, не они. Сними заклятие из девочки.
Наина	1:15:05	После того как ты поступил со мной? Ни за что. Людмила никогда не проснется и в этом виноват только ты. Легко ли будет с этим жить.
Руслан	1:15:41	Финн, слава богу ты жив. Ты сможешь её разбудить, да? Помогите, пожалуйста.
Финн	1:15:49	Никак. Против магии кольца Наины я совершенно бессилён. Она мстит вам, вместо того чтобы отыграться на мне. Лишь бы я ещё сильнее мучился. Эх, если бы я только мог заставить Наину мстить мне, а не вам, тогда я бы уберёг вас. Если бы... есть, точно, не все потерянно!
Руслан	1:16:16	Не все?
Финн	1:16:17	Да. Я знаю способ чтобы снять заклятие и спасти Людмилу. Она проснется, предоставь это мне.
Руслан	1:16:24	Но когда, как?
Финн	1:16:25	Как только окажется дома. Поверь мне. Скорей, Руслан. Кто оставил тут.

Фарлаф	1:16:38	Уу, я пойду, поищу нам всем еды в дороге, будь не близки все такие, а я уже три часа ничего не ел.
Фарлаф	1:16:56	Но что за люди, а? Стоило хозяину превратиться в статую сразу все растащили. Не оставили там ни одной крошки. Я что потеряю свою аппетитную форму.
Руслан	1:17:08	Смотри, Фарлаф, земля снова оживает. Природу можно спасти.
Фарлаф	1:17:14	И мы ее спасители.
Руслан	1:17:34	Держи. Ешь, немного осталось.
Фарлаф	1:17:39	Ну а ты что?
Руслан	1:17:44	Нет аппетита. Но и не могу я оставить друга голодным.
Фарлаф	1:17:49	Стой, что? Ты сказал мы друзья?
Руслан	1:17:53	Кажется. Выбор за тобой.
Наина	1:18:29	Фарлаф, Фарлаф! Проснись.
Фарлаф	1:18:49	Что?
Наина	1:18:53	Фарлаф, меч достань.
Фарлаф	1:18:58	Меч достань.
Наина	1:19:01	Достань, подойди к Руслану и в грудь ему вонзи. Прямо в грудь.
Фарлаф	1:19:12	В грудь, но... зачем?
Наина	1:19:15	Он тебе никакой не друг, он тебя презирает.
Фарлаф	1:19:21	Как? Я думал, мы друзья.
Наина	1:19:24	Вонзи меч в грудь, в грудь, убей!
Фарлаф	1:19:31	Сейчас, сейчас, вонжу. Нет, он мой друг! Никак.
Женщина	1:20:34	Смотрите, Людмила!
Мужчина	1:20:35	Вернулась, княжна вернулась!
Князь	1:20:40	Что там происходит?
Мужчина	1:20:41	Княжна Людмила вернулась, великий князь! Она здесь.
Князь	1:20:49	Рогдай! Что с Людмилой?
Рогдай	1:20:52	Она заколдована, великий князь. Мы с Русланом нашли ее такой. Разразилась жестокая битва с Черномором и, увы, Руслан и я спасти не смог.
Князь	1:21:06	Ну/ ну и когда же она очнётся?
Рогдай	1:21:11	Я уверен, счастье нашей свадьбы сломит любое заклятие.
Наина	1:21:40	Что, Руслан? Не принесла тебе счастье твоя любовь?
Финн	1:21:48	Наина.

Наина	1:21:49	Что? Нет, не может быть. Что ты сделал с Русланом?
Руслан	1:22:01	Что? Людмила! Где Людмила? Что случилось, и где Людмила?
Финн	1:22:11	Рогдай пришел и увез ее. Прошу, прости меня, Наина. Я наконец нашел способ, как исправить беду, что я нам лег. Я умираю и мое заклятие с тебя спадает. Теперь ты свободна.
Наина	1:22:30	Что случилось? Любовь моя ушла? И ненависть... тоже.
Финн	1:22:39	Счастье, заклятие спало.
Наина	1:22:44	Мне жаль, что все так произошло. Зато теперь ты сможешь все исправить. Я буду ждать.
Руслан	1:22:56	Что? Как? Как это она?
Финн	1:23:01	Руслан, мы с Наинной прожили всю жизнь без любви. У вас с Людмилой есть любовь. Храните ее. Вот возьми. Разбей камень, как увидишь Людмилу, и она будет свободна от волшебного сна. Долгой и счастливой вам жизни.
Руслан	1:23:26	Спасибо, Финн.
Финн	1:23:32	Я иду, дорогая.
Женщина	1:24:05	Ну что, она уже проснулась
Мамулечка	1:24:08	Нет, пока спит.
Князь	1:24:14	Рогдай, ты справился, в отличие от всех и вернул мне дочь. И я выполню свою часть уговора. Я оставлю престол, чтобы быть рядом с Людмилой. А ты отныне.
Фарлаф	1:24:31	Стойте! Нет, стоп!
Мамулечка	1:24:34	Сынок!
Князь	1:24:36	Что за наклость.
Мамулечка	1:24:40	Ну, молодец, Фарлаф. Ты опоздал, все испортил, для нас обоих.
Фарлаф	1:24:45	Мама, сейчас не время.
Князь	1:24:49	Да что здесь происходит?
Фарлаф	1:24:50	Людмилу спас Руслан. Я был с ним и Рогдая мы не видели. Он появился лишь прошлой ночью и убил Руслана во сне.
Князь	1:25:00	Что? Он говорит правду?
Рогдай	1:24:03	Великий князь, Фарлаф наш явно одержим завистью, что не спас княжну... но то есть всем же это понятно.
Фарлаф	1:25:14	Руслан мой друг. А ты убил его.

Рогдай	1:25:19	Убью и тебя, замолкни мамин сынок.
Руслан	1:25:27	С дороги, Рогдай! Ты трус.
Женщина	1:25:30	О, Руслан! Жив, но, конечно, а я что говорила.
Руслан	1:25:34	Людмила!
Рогдай	1:25:36	Стой, Людмила моя... и царство мое.
Людмила	1:25:57	Только вот меня забыл спросить.
Руслан	1:26:01	Людмила!
Князь	1:26:12	Руслан, я ошибался. Верно тебя выбрала дочь. Вот кто на самом деле нужен моей Людмиле. Я вас благословляю.
Людмила	1:26:30	Спасибо, папа!
Рогдай	1:26:46	Все прочь, пшел.
Девушка	1:27:03	Какой он сильный.
Девушка	1:27:04	Какой он стильный.
Мамулечка	1:27:06	И неженатый.
Караулы	1:27:16	То у нас гости.
Людмила	1:27:18	Девочки! Я так рада вас видеть.
Медведи	1:27:29	Папа, папочка, папа!
Берн	1:27:33	Они заговорили! Я не последний из Бернов!
Князь	1:27:45	Да начнется праздник!
Все	1:27:47	Да!
Песня	1:27:56	Услышь меня, мир Я не богатырь И пускай мне волю дай Не спрячешь меня За крепкой стеной Останусь собой Мое сердце из огня Себе верна я буду Пройдусь сквозь все шторма Зачем мне верить в чуда Его создам сама Первый шаг Смелее, смелее Не жду я знак Смелее, смелее Нет, мне не свернуть Вот мой путь Вот мой путь Мне все по силам Я спешу вперед Меня завет Прекрасный край Мне руку дай Давайте мечтать

		Довольно молчать Чтоб наш крик Других досиг Расправим шире крылья И смело взмоем высь В своих поверьте силы Пора забрать наш приз Первый шаг Смелее, смелее Не жду я знак Не жду я знак, да Нет, мне не свернуть Вот мой путь Вот мой путь Мне все по силам
--	--	---

Annotation

Author's Name and Surname:	Bc. Klára Machková
Name of Department and Faculty:	Department of Slavonic studies, Philosophical faculty
Supervisor of Diploma Thesis:	Mgr. Martina Pálušová, Ph.D.
Name of Diploma Thesis:	The Preparation of Dubbing Sheets of the Russian cartoon Ruslan and Lyudmila. More Than a Fairy Tale
Number of Characters (spaces included):	200 718
Keywords in English:	Audiovisual Translation, AVT, Dubbing, Dialogue Lists, Russian cartoon, Ruslan and Lyudmila. More Than a Fairy Tale

Annotation:

The topic of this diploma thesis is Film translation and Dubbing. The aim of this thesis is a preparation of dubbing sheets of the Russian cartoon Ruslan and Lyudmila. More Than a Fairy Tale.

The theoretical part of the thesis deals with the term audiovisual translation and its types. The attention was focused mainly on dubbing, its history in the Czech Republic and Russia and the procedures for creating dubbing. The thesis also deals with translation and dubbing for children. The work includes a dubbing list in both Czech and Russian.